

II. AFGANG OG UDNÆVNELSER AF PROFESSORER

a. *Professor, dr. theol. Hal Kochs død og universitetsadjunkt, dr. theol. Leif Henning Granes udnævnelse til professor i teologi med kirke- og dogmehistorie, særlig Nordens kirkehistorie, som hovedfag*

(j. nr. 505/63).

Den 10. august 1963 afgik professor i teologi med kirke- og dogmehistorie, særlig Nordens kirkehistorie, som hovedfag, Hal Koch ved døden.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 5. december 1963 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra videnskabelig assistent, dr. theol. Jacob Leth Balling, forskningsstipendiat, dr. theol. Knud Banning og universitetsadjunkt, dr. theol. Leif Henning Grane, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det teologiske fakultet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. theol. Niels Knud Andersen, dr. theol. Torben Christensen og dr. theol. P. G. Lindhardt, Aarhus. Efter at dr. Knud Banning ved skrivelse af 17. april 1964 havde trukket sin ansøgning tilbage, afgav udvalget under 21. april 1964 følgende indstilling:

»Ved udløbet af den af fakultetet fastsatte frist, den 1. marts 1964, for indlevering af arbejder, der ønskedes lagt til grund for bedømmelsen af de pågældendes kvalifikationer, forelå fra dr. *Balling* følgende arbejder:

Afsnittet »Kirkebygning og kirkekunst« i »Den danske Kirkes Historie«, I, 1950.

Anmeldelser i »Dansk Teologisk Tidsskrift« 1949 og 1951.

»Kongen, Himlens repræsentant«, artikel i tidsskriftet »Vor Viden«, 1959.

Studier over investiturstridsperiodens embedstænkning, 1963 (disputats).

Afsnittene 300–800 (»Tre kulturer«) og 800–1300 (»Middelalder« med undtagelse af de nordiske partier) i Gads historie for gymnasier og seminarier, I–II, 1963.

»Kongedømmet af Guds nåde og den gregorianske reaktion«, foredrag i Teologisk forening, København, 1957 (i manuskript).

»Magt og religion i Middelalderen«, 6 forelæsninger ved Folkeuniversitetet i København 1963 (i manuskript).

»Eskil og Absalon, to Stormænd«, forelæsning 1963 (i manuskript).

»Korstogene«, foredrag i Teologisk forening, København 1963 (i manuskript).

Dr. Ballings disputats beskæftiger sig med et centralt og vanskeligt tilgængeligt emne inden for Middelalderens kirke- og kulturhistorie. Forskningsområdet er allerede stærkt gennemarbejdet, men ikke desto mindre har han i høj grad været i stand til at afvinde det nye og interessante aspekter. Såvel i det formelle som i det saglige kan der rettes kritiske indvendinger mod dette arbejde, men forfatteren har her lagt en overordentlig fortrolighed med vide middelalderlige problemkomplekser for dagen, evnet at underkaste et relevant kildemateriale en skarpsindig analyse og anlægge en selvstændig konciperet vurdering.

De øvrige indleverede arbejder er ikke egentlige forskningsbidrag, men dokumenterer på overbevisende måde dr. Ballings eminente fortrolighed med Middelalderens historie under såvel kulturelle som socialpolitiske, økonomiske og religiøse synsvinkler.

Både disputatsen og de mindre arbejder viser dr. Balling som en særpræget forskerbegavelse, der formår at definere væsentlige problemer og behandle dem, så der åbner sig afgørende perspektiver, og ikke mindst de mindre arbejder afslører klart hans duelighed til at fremlægge et svært tilgængeligt stof på en både åndfuld og pædagogisk måde.

Dr. *Grane* har fremlagt følgende arbejder:

»Fra reformationsjubilæet 1817«. Dansk teologisk tidsskrift 1950.

»Retfærdiggørelse og helliggørelse i den unge Luthers teologi«. Dansk teologisk tidsskrift 1954.

»Lov og nåde i Luthers Galaterbrevsforelæsning 1516-17«. Svensk teologisk kvartalskrift 1954.

»Gabriel Biels lære om Guds almagt«. Dansk teologisk tidsskrift 1955.

»Gabriel Biels Lehre von der Allmacht Gottes«. Zeitschrift für Theologie und Kirche 1956.

»Om forholdet mellem filosofi og teologi hos Luther«. Dansk teologisk tidsskrift 1956.

Confessio Augustana. Oversættelse med noter. Indførelse i den lutherske reformations hovedtanker. 1959.

Contra Gabrielem. Luthers Auseinandersetzung mit Gabriel Biel in der Disputation contra Scholasticam theologiam 1517, 1962 (Disputats).

»Om Luthers anvendelse af den middelalderlige tradition i De captivitate babylonica«. Evangelium og Sakramente. Festskrift til K. E. Skydsgaard 15.11.1962. 1962.

Pierre Abélard (i manuskript, udkommer som bog i 1964).

Forelæsninger over forholdet mellem nåden og den fri vilje i den skolastiske teologi fra Anselm til Ockham (i manuskript).

Forelæsninger over Augustins teologi (i manuskript).

Anmeldelse af Luthers salmeforelæsning i Weimar-udgaven Bd. 55 i Kyrkohistorisk Årsbok 1964 (i korrektur).

Dr. Granes væsentlige forskningsindsats samler sig om Senmiddelalderens og Reformationstidens kirkehistorie. Hans disputats viser evne til at give sig i kast med et centralt og vanskeligt emne. Han har dokumenteret omfattende lærdom og sikker videnskabelig arbejdsmetode og har vist stor evne til at leve sig ind i Senmiddelalderens filosofiske og teologiske tænkning; dette fremgår ikke mindst af hans indtrængende analyse af centrale afsnit af Biels *Collectorium*. Lutherafsnittet står svagere, men viser dog en overordentlig fortrolighed med den unge Luthers tankeverden. Bogen om *Confessio Augustana* og de mindre afhandlinger om luthersk teologi er ligeledes et tydeligt vidnesbyrd om et meget bredt kendskab til Reformationstiden og en stærk optagethed af dens problematik. De indleverede manuskripter vedrørende Middelalderen kan ikke i samme grad betragtes som selvstændige forskningsbidrag, men røber både betydelige kundskaber og evne til at arbejde sig ind i andre og væsentlige områder af kirkehistorien.

Hans fremstillingsform er klar, og de indsendte forelæsninger viser et oplagt pædagogisk talent.

Det ville have været ønskeligt, om ansøgerne havde kunnet dokumentere mere indgående beskæftigelse med Nordens kirkehistorie. Alligevel er der i udvalget ingen som helst tvivl om, at de begge er fuldt kvalificerede til det ledige embede. Der er endvidere enighed om, at det er vanskeligt at give den ene et bestemt fortrin frem for den anden. Imidlertid har et flertal (professorerne Niels Knud Andersen og Torben Christensen) ment at måtte indstille dr. Grane, medens et mindretal (professor Lindhardt) er af den opfattelse, at dr. Balling bør foretrækkes.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7, i den nævnte anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet og af Konsistorium i dettes møde den 20. maj 1964, blev den under 10. juni 1964 indsendt til ministeriet, hvorefter universitetsadjunkt, dr. theol. Leif Henning Grane ved kgl. resolution af 1. august 1964 blev udnævnt til professor i teologi med kirke- og dogmehistorie, særlig Nordens kirkehistorie, som hovedfag ved Københavns universitet fra den 1. august 1964 at regne.

b. *Professor, dr. jur. O. A. Borums afgang fra universitetet og universitetslektor, dr. jur. Isi Foighels udnævnelse til professor i retsvidenskab*
(j. nr. 137/64).

Ved kgl. resolution af 22. januar 1964 blev der meddelt professor i retsvidenskab, dr. jur. O. A. Borum afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. august 1964 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 2. april 1964 den indkomne ansøgning, nemlig fra advokat, universitetslektor, dr. jur. Isi Foighel, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme den indkomne ansøgning nedsatte det rets- og statsvidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. jur. et phil. Alf Ross, dr. jur. Bernhard Gomard og dr. jur. W. E. von Eyben.

Under 18. juni 1964 afgav udvalget følgende indstilling:

»Udvalget har afholdt møde den 18. juni 1964. Alle udvalgets medlemmer var til stede.

Ansøgeren er født den 21. december 1927 og således 36 år gammel. Han blev student 1946, cand. jur. 1952 og dr. jur. 1961. Fra 1948-1952 har han virket som manuduktør i folkeret og siden 1952 som lektor i retsvidenskab ved Københavns universitet. Lektoratet har først og fremmest omfattet undervisning i folkeret, men ansøgeren har dog herudover på forskellig vis deltaget i anden undervisning, f. eks. ved lejlighedsvis afholdelse af kursus i almindelig retslære, ligesom han også har deltaget i eksaminationerne i samtlige offentligretlige fag. Ansøgeren har desuden deltaget i undervisningen på Handelshøjskolen i København, Flyvevåbnets Officersskole samt Folkeuniversitetet.

I 1956 modtog ansøgeren bestalling som landsretssagfører, og i 1957 etablerede han selvstændig advokatvirksomhed, som han stadig driver. I 1961 erhvervede han møderet for højesteret.

I 1962 var dr. Foighel blandt ansøgerne til et da opslået professorat i retsvidenskab. Selvom han ikke blev den foretrukne, blev han anset for kvalificeret til at beklæde det pågældende professorat.

Ansøgeren anfører i sin ansøgning, at hans litterære virksomhed omfatter 9 arbejder.

Ved siden af sin litterære virksomhed har ansøgeren også på anden måde beskæftiget sig med teoretisk behandling af juridiske problemer. Han har således som medlem af forskellige udvalg nedsat af International Bar Association, International Law Association og OECD deltaget i det internationale studiesamarbejde, ligesom han gennem foredrag, radioudsendelser og indlæg på juristmøder har deltaget i den

aktuelle debat om juridiske spørgsmål af teoretisk eller praktisk karakter.

Ansøgerens litterære produktion og anden videnskabelig virksomhed angår hovedsagelig folkeretlige problemer – et forhold der står i naturlig sammenhæng med at folkeretten har været hans undervisningsområde som lektor. Hans hovedindsats er doktorafhandlingen om *Nationalisering af fremmed ejendom*, der må karakteriseres som et dygtigt arbejde, der vidner om sund juridisk dømmekraft i forbindelse med evne til teoretisk analyse og systematisering. Det må antages, at hans mangeårige virksomhed som advokat har bidraget til at udvikle den dømmekraft, der i den juridiske tænkning er af stor betydning som supplement til den abstrakte teori.

Ansøgeren har, som nævnt, gennem en årrække virket som lektor ved Københavns universitet og i betydeligt omfang deltaget i undervisningen og har herved vist sig i besiddelse af udmærkede pædagogiske evner.

Det er udvalgets opfattelse, at ansøgeren gennem sit virke af litterær og anden art har dokumenteret så betydelige videnskabelige og pædagogiske evner, at han må anses for kvalificeret til at beklæde det opslåede professorat, uanset at den der ansættes fortrinsvis skal have retspleje som sit undervisningsområde. Den dogmatiske retsvidenskabelige forskning og metode udgør en sådan enhed, at det i almindelighed er berettiget at se bort fra speciel kvalifikation, når ansøgeren iøvrigt har lagt for dagen, at han besidder de intellektuelle evner og den almindelige modenhed, der i forbindelse med sagkundskab indenfor et vist område er de nødvendige forudsætninger for med dygtighed at kunne drive retsvidenskabelig forskning og varetage den juridiske undervisning.

Udvalget mener, som det vil fremgå af det foregående, at dr. Foighel er i besiddelse af disse almene retsvidenskabelige kvalifikationer. Der til kommer at han gennem sin mangeårige advokatvirksomhed har haft lejlighed til i praksis at erhverve et førstehåndskendskab til retsplejen i alle dens forgreninger. Han har i sin ansøgning oplyst, at han har procederet i alle instanser og for specialretter samt for private voldgiftsretter. Ligeledes at han er fortrolig med skiftebehandling af dødsboer i alle former og i vidt omfang har beskæftiget sig med konkursboer, akkordboer, frivillige likvidationer og betalingsstandsninger. Endelig har han virket som forsvarer i straffesager og som medhjælper for auditøren ved søværnet haft lejlighed til at gøre sig bekendt med den militære retspleje og anklagemyndighedens funktioner. Alt dette må, efter vor opfattelse, have givet ansøgeren en sum af erfaringer og kundskaber på retsplejens område, som vil være af stor værdi for den teoretiske behandling af retsplejens problemer såvel som for undervisningen i faget.

Under henvisning til foranstående indstiller udvalget eenstemmigt, at dr. Isi Foighel ansættes i det opslåede professorat i retsvidenskab.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i den nævnte anordning tilstillet ansøgeren, der ikke fremsendte bemærkninger dertil.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i et møde den 29. juni 1964 og af Konsistorium i et møde den 16. september 1964, blev den indsendt til ministeriet, hvorefter advokat, universitetslektor, dr. jur. Isi Foighel ved kgl. resolution af 3. november 1964 blev udnævnt til professor i retsvidenskab ved Københavns universitet fra den 1. november 1964 at regne.

c. Oprettelse af et professorat i fysiologi og udnævnelse af afdelingsleder, lektor, dr. med. Poul Kruhøffer til professor i fysiologi

(j. nr. 523/62).

Under 2. oktober 1962 indgav det lægevidenskabelige fakultet følgende andragende:

»Fakultetet skal med den nedenfor anførte begrundelse ansøge om, at der på førstkommende normeringslov oprettes et nyt professorat i fysiologi under det lægevidenskabelige fakultet, således at dette fag fremtidig blev repræsenteret ved to lærestole under fakultetet.

Det stigende studentertal og det heraf betingede øgede undervisnings- og administrationsarbejde har allerede bevirket, at der på sidste normeringslov blev oprettet to nye professorater i normal anatomi ved fakultetet. De samme argumenter er gyldige for faget fysiologi, som tilligemed anatomi og biokemi er blandt de første, hvor presset af de store studenterårge gør sig gældende.

Indtil slutningen af 1950'erne lå den årlige tilgang af nye studerende til det medicinske studium ved Københavns universitet på knap 300. I de sidste år er tilgangen imidlertid vokset betydeligt: 1960 345, 1961 425 og 1962 ca. 560. Fakultetet forventer, at stigningen vil fortsætte i de nærmest kommende år. I år er forholdet det, at studentertallet er steget mere end forudberegnet med det resultat, at man ikke har kunnet modtage 38 – ganske vist for sent tilmeldte – studenter til kurser og øvelser ved studiets begyndelse. Der foreligger derfor allerede nu en yderst alvorlig situation for 1. dels undervisningen.

Fagprofessoren i fysiologi har allerede tidligere overfor fakultetet og universitetet påpeget, at en fordobling af studentertallet i forhold til året 1960 vil nødvendiggøre opførelsen af et nyt medicinsk-fysiologisk institut, som tænkes indrettet i det af fakultetet foreslåede store medicinske centralinstitut, Panuminstitutet.

Realiseringen af Panuminstitutet kan imidlertid i bedste fald først forventes om nogle år, og da den omtalte fordobling sandsynligvis vil

være en realitet i løbet af 1–2 år, er fakultetet af den bestemte opfattelse, at en dublering af fysiologiprofessoratet allerede nu er blevet tvungende nødvendigt, og at sagen ikke kan udskydes, indtil der kan bygges et nyt medicinsk-fysiologisk institut i nævnte centralinstitut. At undervisningen og dennes administration i en disciplin som den medicinske fysiologi af op til 600 studerende pr. år skulle være underlagt en enkelt professor må anses for en urimelighed, som ikke har nogen parallel indenfor universitetets øvrige fakulteter.

En dublering af fysiologiprofessoratet vil rejse en række vanskeligheder, først og fremmest af pladsmæssig karakter.

På universitetets rektors foranledning har der været ført forhandlinger mellem repræsentanter for det matematisk-naturvidenskabelige og det lægevidenskabelige fakultet om den fremtidige anvendelse af det biofysiske laboratoriums lokaler i universitetets fysiologiske institut på Juliane Mariesvej og af lokalerne i det fysisk-kemiske instituts tidligere bygning på Blegdamsvej.

Specielt hvis de lokaler i bygningen på Blegdamsvej som i øjeblikket benyttes til undervisning af studerende ved Danmarks tekniske Højskole, kan frigøres, vil de lokaler, som fakultetet påregner at komme til at råde over i bygningen på Blegdamsvej i forbindelse med biofysisk laboratoriums lokaler på Juliane Mariesvej kunne rumme såvel et midlertidigt nyt medicinsk-fysiologisk institut som det planlagte biofysiske institut under det lægevidenskabelige fakultet, i hvert fald hvis dette sidste også primært gives en midlertidig form.

Det skal understreges, at indretningen af et medicinsk-fysiologisk institut i de omtalte lokaler kun kan have karakter af en nødforanstaltning. Der kan i denne forbindelse peges på, at de bygningsmæssige foranstaltninger i de allerede til laboratorier indrettede lokaler formentlig vil være begrænsede, og at den nødvendige investering i udstyr til et midlertidigt institut ikke vil være spildt, idet udstyret vil kunne overføres til den afdeling i Panuminstitutet, som i fremtiden skal remplace det midlertidige institut.

Om det påkrævede personale til det foreslåede institut kan man tentativt anføre, at der må oprettes en afdelingslederstilling, 3–4 videnskabelige assistentstillinger, 4 ikke-videnskabelige assistentstillinger, en stilling som mekaniker og en stilling som laborant.

De nødvendige bygningsforanstaltninger og den nærmere personale-mæssige opbygning af det nye institut samt spørgsmålet om annuums størrelse og anskaffelse af apparatur mener man at burde udskyde, indtil den nye professor er udpeget.«

På normeringsloven for 1963–64, jfr. forslag til normeringslov for 1963–64, folketings Tidende for 1962–63, tillæg A, spalte 1353–54, oprettedes et professorat i fysiologi ved Københavns universitet.

Efter at det således nyoprettede embede var blevet opslået ledigt, blev under 3. maj 1963 den indkomne ansøgning fra afdelingsleder, lektor, dr. med. Poul Weber Kruhøffer tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme den indkomne ansøgning nedsatte det lægevidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. E. Lundsgaard, dr. med. F. Buchthal og dr. med. A. Tybjærg Hansen. Dette udvalg afgav under 23. oktober 1963 følgende indstilling:

»Om det pr. 1. april d. å. oprettede professorat i fysiologi under det lægevidenskabelige fakultet ved Københavns universitet er indkommet een ansøgning, nemlig fra afdelingsleder, lektor, dr. med. Poul Weber Kruhøffer.

Ansøgeren er født d. 15.11.1914.

Han har absolveret matematisk-naturvidenskabelig studentereksamen ved Skt. Jørgens Gymnasium 1933 og lægevidenskabelig embeds-eksamen ved Københavns Universitet vinteren 1940-41 med karakteren $244\frac{2}{3}$ points.

1950 erhvervede ansøgeren doktorgraden i medicin ved Københavns universitet.

Udover turnustjeneste har ansøgeren forrettet tjeneste som fast kandidat i 1 år ved medicinsk afdeling C, Bispebjerg Hospital samt i 3 måneder som kandidatvikar ved forskellige specialafdelinger.

Fra september 1943 har ansøgeren – bortset fra to orlovsperioder – været ansat ved Københavns universitets medicinsk-fysiologiske institut. I tiden 1943-1950 som videnskabelig assistent, 1950-1954 som amanuensis II, 1954-1958 som amanuensis I og fra 1958 som afdelingsleder. 1952 udnævntes ansøgeren til lektor i fysiologi.

Under 2 års orlov 1956-1958 har ansøgeren været ansat som professor i fysiologi under WHO ved et nyoprettet universitet i Medan (Indonesien).

Under en orlov i perioden november 1948-august 1949 har ansøgeren som Rockefellerstipendiat været på studieophold ved Department of Biochemistry, School of Medicine, Western Reserve University, Cleveland, Ohio og har yderligere besøgt forskellige fysiologiske og biokemiske afdelinger i staterne.

Ansøgeren har indsendt en literaturliste omfattende 17 numre. Af disse er de 12 eksperimentelle arbejder, medens de 5 må betegnes som oversigtsartikler.

Som fremhævet af ansøgeren selv falder hans videnskabelige arbejder væsentligst indenfor områderne: nyrefunktion, extracellulærvolumenet og mekanismen ved stoffers fordeling i dette. Luftudvekslingen mellem alveoleluft og blod og intermediærstofskiftet m. m.

Hovedarbejdet indenfor gruppen »nyrefunktionen« er disputatsen, der forsvarede 1950. Denne er et stort og dygtigt gennemført eksperimentelt arbejde. Disputatsen beskæftiger sig hovedsagelig med den tubulære behandling af plasmaets principale joner (Na^+ , K^+ og Cl^-), men omfatter også undersøgelser over glukosereabsorptionen, der har kunnet belyse mekanismen ved filtrationsvariationer. Som særligt fortjenstfuld kan påvisningen af en tubulær sekretion af Kalium fremhæves, et led i nyrefunktionen, som på daværende tidspunkt endnu ikke var sikkert dokumenteret.

Sin indgående indsigt i alkali-metaljonernes transportmekanismer har ansøgeren yderligere dokumenteret i sin store oversigtsafhandling »Handling of Alkali Metal Ions by the Kidney« (190 sider) i 13. supplementsbind af »Handbuch der experimentellen Pharmakologie« og i den mindre, i samarbejde med J. Hess Thaysen samme steds publicerede, oversigtsartikel »Intestinal Absorption of Alkali Metal Ions«.

Disse oversigtsarbejder er ligesom disputatsen præget af ansøgerens klare fremstillingsevne og logiske tænkning.

Til arbejderne om nyrefunktionen må også henregnes et i trykken værende arbejde »Handling of Glycerol in the Kidney«, der er udført sammen med en af institutets yngre assistenter (I. O. Nissen). I dette arbejde indføres begrebet »conversion reabsorption«. Den omstændighed, at glycerolkoncentrationen i urinen kan blive lavere end koncentrationen i plasma ved lave glycerolplasmakoncentrationer skal næppe opfattes som udtryk for en »aktiv« reabsorption i traditionel betydning, da nyrerne under disse omstændigheder pr. tidsenhed omsætter en større glycerolmængde end den »reabsorberede«. Glycerolets reabsorption kan derfor antages at bero på en indiffusion af glycerol fra den luminale side i tubuloceller, hvor glycerolkoncentrationen holdes lav på grund af en omdannelse (nedbrydning) af glycerol. Man må forestille sig, at der samtidigt diffunderer glycerol ind i tubulocellerne fra cellernes basal side. Ved stigende plasmaglycerolkoncentration mættes tubulocellernes omdannelseskapalet, og glycerolets »tilbagegang« domineres af simpel diffusion fra præurin til blod. Dette kan forklare den også i tidligere arbejder gjorte iagttagelse, at glycerolets ekskretionsprocent nærmer sig en konstant værdi ved stigende plasmaglycerolkoncentrationer. At denne ekskretionsprocent er væsentlig lavere end vandets kan forklares ved, at lavere dele af nefronet er impermeable eller lidet permeable for glycerol. Enkelte »stop flow«-forsøg tyder i denne retning.

En »conversion reabsorption« af denne art kan antages at spille en rolle for »reabsorptionen« af alle organiske stoffer, som nyrerne kan omsætte. Der bebudes fortsatte undersøgelser på dette område med fruktose og ketonstoffer.

Gruppen »extracellulærvolumnet og mekanismen ved stoffers for-

deling i dette« omfatter to publikationer. Efter det var blevet påvist at inulin og Saccharose har meget nær samme fordelingsrum, er der foretaget bestemmelser af den hastighed, hvormed der indtræder ligevægt mellem plasma og extracellulærvæske for disse to stoffer, der begge er uladede, men har højst forskellig molekylvægte og diffusionskoefficienter. Resultaterne viste, at stoffernes overgang i extracellulærvæsken og udbredning i denne ganske beherskes af diffusion, medens strømning (parakapillært kredsløb) synes at være af ganske underordnet betydning.

Om luftskiftet mellem alveoleluft og blod foreligger to arbejder. I det første har ansøgeren under anvendelse af en »rebreathing«-teknik bestemt lungediffusionskonstanten hos normale ved hjælp af radioaktivt kulilte. Berettigelsen af at anvende en isotopteknik må ses i, at der herved kan opnås større analysenøjagtighed end ved de klassiske gasanalytiske metoder. Nogen principiel fordel yder isotopteknikken ikke. Arbejdets værdi må navnlig ses i, at der på samme individer er foretaget bestemmelse af lungediffusionskonstanten under indånding af luftblandinger med forskelligt iltindhold. Den iagttagne aftagen af lungediffusionskonstanten med stigende mætningsgrad henføres til den af Roughton påviste aftagen af reaktionshastigheden mellem kulilte og hæmoglobin ved høje ilttensioner. På basis af de kvantitative data har det været muligt at danne sig et skøn over størrelsen af kuliltens »back-pressure«, som er en uundgåelig fejkilde ved bestemmelser af lungediffusionskonstanten ved hjælp af kulilte.

I det andet arbejde i denne gruppe, der er udført i samarbejde med Kjerulf-Jensen, er lungediffusionskonstanten bestemt hos patienter med forskellige lungelidelser. Lungediffusionskonstanten fandtes kun moderat nedsat, hvoraf sluttes, at patienternes hypoxæmi hovedsageligt må skyldes ulige fordeling af den alveolære ventilation og af gennemblodningen.

Sammen med en amerikansk gæst (J. A. Muntz) har ansøgeren efterprøvet og bekræftet Levine og medarbejderes påvisning af at insulin forøger fordelingsrummet for galaktose. I forsøgene, der udførtes på bagkropspræparater, vistes det tillige, at elektrisk induceret muskelarbejde har samme effekt og tillige øger glukosens overgang til intracellulærfasen.

Ansøgerens eksperimentelle arbejder er af høj kvalitet, medens hans samlede videnskabelige produktion rent kvantitativt må siges at være beskeden i betragtning af den lange årrække, hvor han har været beskæftiget indenfor fysiologien.

Ved bedømmelsen af kvantiteten af ansøgerens videnskabelige produktion må imidlertid flere forhold tages i betragtning. De to år, hvor ansøgeren i WHO's tjeneste opholdt sig i Indonesien, er helt gået tabt for personligt eksperimentelt arbejde, som de primitive forhold ved

universitetet i Medan umuliggjorde. Samtidigt må dog arbejdet med opbygningen af en fysiologisk afdeling have givet ansøgeren værdifulde erfaringer.

Vejledningen af nyansatte assistenter på medicinsk-fysiologisk institut og af institutets gæster har i meget høj grad hvilet på ansøgeren og beslaglagt en væsentlig del af hans tid, og endelig har ansøgeren haft en gennem årene varierende, men stedse betydelig undervisningsbyrde i forbindelse med studenterundervisningen.

Ansøgerens sobre kritiske sans, som også kommer til udtryk i hans skriftlige arbejder, har bevirket, at han navnlig som vejleder af gæster og institutets yngre assistenter har gjort en meget værdifuld indsats. Mindst en af de fra institutet udgåede disputatser (Bent Saugmann: »Let diffusible Anjoners udskillelse i pattedyrnyren«) er direkte inspireret af ansøgeren og flere er præget af ansøgerens vejledning. Ansøgeren har således dokumenteret, at han i udtalt grad er i besiddelse af netop de evner, som er af særlig betydning for en institutchef.

Fakultetets vurdering af ansøgerens kvalifikationer fremgår af, at det har været ham overdraget at fungere som censor for og officiel opponent ved 7 medicinske doktordisputatser, samt af at han af fakultetet har været valgt til medlem af et sagkyndigt udvalg til bedømmelse af ansøgere til et professorat i intern medicin.

Ansøgeren er således både med hensyn til uddannelse, videnskabelig standard og undervisningserfaring endogså særdeles vel kvalificeret til at beklæde et professorat i fysiologi, og udvalget skal enstemmigt anbefale fakultetet, at indstille ansøgeren til det nyoprettede professorat i fysiologi ved det lægevidenskabelige fakultet ved Københavns universitet.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7, tilstillet ansøgeren, som ikke indsendte bemærkninger dertil.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i et møde den 4. november 1963 og af Konsistorium i et møde den 18. december 1963, blev den indsendt til ministeriet, hvorefter afdelingsleder, lektor, dr. med. Poul Weber Kruhøffer ved kgl. resolution af 4. januar 1964 blev udnævnt til professor i fysiologi ved Københavns universitet fra den 1. januar 1964 at regne.

d. Professor, dr. med. Eduard Busch' afgang fra universitetet og kst. overlæge, dr. med. John Riishedes udnævnelse til professor i neurokirurgi

(j. nr. 547/62).

Ved kgl. resolution af 29. november 1962 blev der meddelt professor i neurokirurgi, overlæge, dr. med. Eduard Axel Valdemar Busch afsked efter ansøgning på grund af svagelighed og med pension fra den 31. december 1962 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 5. februar 1963 de indkomne 4 ansøgninger, nemlig fra overlæge, dr. med. C. Fr. Bisgaard, overlæge, dr. med. Sven Ethelberg, kst. overlæge, dr. med. John Riishede og overlæge, cand. med. P. Taarnhøj, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det lægevidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. Mogens Fog, dr. med. F. Buchthal, dr. med. Arne Bertelsen, dr. med. E. Busch og dr. med. Kristian Kristiansen, Oslo. Dette udvalg afgav under 16. august 1963 følgende indstilling:

»Det af fakultetet i møderne den 18. februar og 18. marts 1963 nedsatte udvalg til bedømmelse af ansøgerne til det under 9. januar 1963 opslåede professorat i neurokirurgi ved Københavns universitet og den dertil knyttede stilling som overlæge ved Rigshospitalets neurokirurgiske afdeling skal herved afgive følgende indstilling.

Der har meldt sig 4 ansøgere:

- 1) fhv. overlæge ved den neurokirurgiske afdeling, Odense Amts og Bys Sygehus, dr. med. C. Fr. Bisgaard;
- 2) overlæge ved Århus Kommunehospitals neurokirurgiske afdeling S, dr. med. Sven Ethelberg;
- 3) kst. overlæge ved Rigshospitalets neurokirurgiske afdeling, dr. med. John Riishede;
- 4) overlæge ved den neurokirurgiske afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup, cand. med. P. Taarnhøj.

Om disse ansøgere skal udvalget udtale følgende:

C. Fr. Bisgaard er født 1914, tog lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1941 med *laudabilis* (248 points), opnåede *accessit* for besvarelse af Københavns universitets prisopgave i teoretisk medicin for 1942 og erhvervede den medicinske doktorgrad ved samme universitet 1955.

Efter 1 års turnustjeneste har han været ansat som kandidat ved kirurgiske afdelinger 1 år 6 måneder, som 2. reservelæge ved kirurgisk afdeling 8 måneder, som kandidat og 2. reservelæge ved neurokirurgiske afdelinger henholdsvis 6 måneder og 1 år, som 2. reservelæge ved neuromedicinsk afdeling 1 år og som 1. reservelæge ved neurokirurgiske afdelinger 4 år 8 måneder. Endvidere har han været assistent ved Københavns universitets retsmedicinske institut 1 år. Endelig har han været ansat som overlæge ved den neurokirurgiske afdeling, Odense Amts og Bys Sygehus, i tiden oktober 1955-januar 1963.

I 1952 fik han specialistanerkendelse i neurokirurgi.

Bisgaards produktion omfatter foruden prisopgaven og disputatsen 14 indsendte publikationer, hvortil kommer 16 foredragsmanuskripter. 5 af publikationerne er udført i samarbejde med andre.

Hans videnskabelige hovedindsats ligger i disputatsen om virkningen af splanchnicectomi på ventriklens funktion og de dertil knyttede arbejder. Undersøgelserne er velmotiverede, der er i disse gjort et betydeligt arbejde og foretaget indgående litteraturstudier. På et stort antal patienter undersøges ventriklens motilitet og sekretionsforhold før og efter operationen. Afhandlingen fremlægger det hidtil største materiale indenfor området og viser hans evne til klinisk videnskabeligt arbejde, dog kunne man have ønsket, at metodernes egnethed havde været bedre undersøgt, og man savner en statistisk vurdering af resultaterne.

Blandt Bisgaards øvrige offentliggjorte arbejder må særligt fremhæves en studie over porencephali, der er udført i samarbejde med Erna Christensen, og artiklen om cerebellare apoplexier i samarbejde med B. de Fine Olivarius.

I sin øvrige klinisk orienterede produktion viser han sans for aktuelle neurologiske problemer, men emnerne er ikke dyberegående behandlet.

Bisgaards uddannelse kvalificerer ham som overlæge ved en neurokirurgisk afdeling. Hans produktion vidner om videnskabelig arbejdsiver og udpræget selvstændig tankegang, men er til tider ukritisk og kan som helhed næppe kvalificere ham til det ansøgte professorat.

Sven Ethelberg er født 1913, tog lægevidenskabelig embedseksamen sommeren 1938 med laudabilis (194 $\frac{1}{6}$ points) og erhvervede den medicinske doktorgrad ved Københavns universitet 1951.

Efter 1 års turnustjeneste, 1 måneds klinicisttjeneste, tjeneste som vikar for kandidat ved Dansk Røde Kors Folkekuranstalt ved Hald og ved kirurgisk afdeling ialt 2 måneder og 3 måneders tjeneste som reservelæge i hæren har han været ansat som vikar for kandidat 1 måned ved neuromedicinsk afdeling og 1 måned ved psykiatrisk afdeling, som kandidat eller reservelæge ved neurokirurgiske afdelinger 9 år 11 måneder, heraf 7 år 1 måned som 1. reservelæge, og som afdelingslæge ved neurokirurgisk afdeling 8 år 7 måneder. Siden december 1958 har han været ansat som overlæge ved Århus Kommunehospitals neurokirurgiske afdeling S.

I 1952 fik han specialistanerkendelse i neurokirurgi.

Han har siden 1954 været ansat som instruktør ved Aarhus universitets normal-anatomiske institut.

Ethelbergs produktion omfatter foruden disputatsen og et lærebogs-

afsnit om neurokirurgi i en lærebog for sygeplejeelever, 14 indsendte publikationer, hvoraf 6 er i samarbejde med andre.

Disputatsen om forandringer i cirkulationen gennem arteria cerebri anterior og et par forudgående arbejder er baseret på omhyggelige angiografiske og kliniske undersøgelser af 55 patienter. Arbejdet bringer værdifulde studier over en række enkeltproblemer, således arterieområdets normalanatomi og kredsløbsforhold, og en fortrinlig redegørelse for kredsløbsforstyrrelsernes angiografiske billede og symptomatologi. Forfatteren beskriver for første gang en særlig anfaldstype, af ham betegnet chalastiske anfald, udløst fra frontallappen og forskellig fra lignende tidligere kendte anfaldstyper. Hans beskrivelse af »cortical apraxi« og fonetiske forstyrrelser har ligeledes originalkarakter. Problemstillingerne og behandlingen viser hans evne til fordybelse og alsidig orientering. Hans litteraturstudier og neurofysiologiske viden er omfattende, og han viser navnlig i et arbejde fra 1950 (offentliggjort i »Brain«) udpræget kritisk sans, medens hans betragtninger i disputatsen visse steder har et spekulativt præg.

Blandt hans øvrige arbejder skal fremhæves artiklen om obstruktioner ved intracranielle tumorer, sammen med Viggo A. Jensen, baseret på 140 ud af 500 tumortilfælde. Dette arbejde rummer originale iagttagelser og viser hans evne til at kombinere neurofysiologiske, anatomiske og kliniske fund. Det samme gælder flere af de andre arbejder, således to om vestibulo-oculære reflekser fra 1955 og 1958, det sidste i samarbejde med K. Værnet.

Ethelberg må anses for kvalificeret til at bestride den til professoratet knyttede stilling som overlæge ved Rigshospitalet. Som instruktør har han for medicinske studerende gennemgået centralnervesystemets funktionelle anatomi. Hans videnskabelige produktion er præget af selvstændig problemstilling og interesse for at korrelere de kliniske fund med neurofysiologisk viden. Han har gjort visse originale iagttagelser, og hans fremstillingsevne er bred, men klar. I de senere år har hans videnskabelige aktivitet været aftagende, og han har siden 1958 kun offentliggjort en oversigtsartikel. Han må anses for kvalificeret til det ansøgte professorat.

John Riishede er født 1918, tog lægevidenskabelig embedseksamen sommeren 1945 med laudabilis ($254\frac{1}{3}$ points) og erhvervede den medicinske doktorgrad ved Aarhus universitet 1957.

Efter 1 års turnustjeneste har han været ansat som kandidat ved medicinsk afdeling 1 år 1 måned, ved medicinsk-epidemisk afdeling 10 måneder, ved neuromedicinsk afdeling 1 år, som kandidat eller reservelæge ved neurokirurgiske afdelinger 7 år 11 måneder, heraf 3 år 4 måneder som 1. reservelæge, og som klinisk assistent under professoratet i neurokirurgi ved Aarhus universitet 11 måneder. Siden januar

1959 har han været ansat som assisterende overlæge ved Rigshospitalets neurokirurgiske afdeling, fra august 1962 konstitueret i stillingen som overlæge ved samme afdeling.

I 1957 fik han specialistanerkendelse i neurokirurgi.

Han har i 6 måneder været ansat ved neurokirurgiske afdelinger i Lyon og Paris samt deltaget i et af danske anæsthesiologers uddannelsesudvalg arrangeret leder- og administrationskursus.

Efter indbydelse har han holdt gæsteforelæsninger i Finland og U.S.A.

Under sin ansættelse ved Rigshospitalet har Riishede lejlighedsvis holdt forelæsninger for de medicinske studerende samt deltaget i den kliniske praktikantundervisning. I efterårssemestret 1962 har han forestået undervisningen og i forårssemestret 1963 en del af denne.

Han har siden 1961 været neurokirurgisk redaktør for *Acta Neurologica Scandinavica*.

Riishedes produktion omfatter foruden disputatsen 16 arbejder, deraf 7 i samarbejde med andre.

Disputatsen om cerebral apoplexi er en arteriografisk og klinisk studie af 100 patienter over 40 år. Han har selv taget initiativet til disse undersøgelser og foranlediget praktiserende læger til omgående indlæggelse af patienter med apoplexi i neurokirurgisk afdeling, hvor de umiddelbart efter blev undersøgt efter planlagt skema og som regel underkastet carotis angiografi. Det er herved lykkedes ham at få samlet det første større verificerede materiale af således undersøgte patienter. Af de væsentligste resultater må fremhæves påvisningen af de extracranielle carotis interna thrombosers hyppighed og det betydelige antal patienter (29 %), hos hvem der hverken fandtes thrombose eller blødning. Disse banebrydende iagttagelser har haft væsentlig betydning for betragtningen af det apoplektiske sygdomsbillede og har virket stimulerende på forskningen på disse områder i udlandet. Betydningsfuld er også påvisning af hyppigheden og operabiliteten af intracerebrale hæmatomer i denne patientgruppe og af, at en række af disse patienter derved atter kan gøres arbejdsdygtige. Forfatteren burde have fremhævet, at det drejer sig om et udvalgt materiale, der ikke kan opfattes som repræsentativt for hele apoplexigruppen, specielt ikke med hensyn til operation. Den litterære fremstilling af hjerne-kredsløbets patofysiologi er summarisk og ikke fyldestgørende, medens beskrivelsen af kolateralkredsløbet er klar og for en stor del original.

Et statistisk arbejde om cerebral apoplexi fra 1956 bygger på sundhedsstyrelsens statistik (H. Hamtoft) og danner introduktion til forfatterens beskæftigelse med emnet.

I samarbejde med A. Randrup har han 1962 publiceret en afhandling om apoplexiens relative hyppighed hos mænd og kvinder. De meddelte oplysninger er interessante, idet det påvises, at carotis throm-

bose fortrinsvis forekommer hos mænd, medens forholdet i apoplexi-gruppen som helhed er 1/1. Den patofysiologiske diskussion er ufuldstændig.

I en artikel om den kirurgiske behandling af carotis interna occlusion på halsen – i samarbejde med P. Ottosen og T. Søndergaard – behandles resultatet af 32 operationer hos 60 patienter med denne apoplexiform. Fremstillingen af symptomatologien og beskrivelsen af resultaterne er sober og vejledende.

Blandt Riishedes øvrige arbejder kan nævnes 2 artikler fra 1951 om phæochromocytom. De bidrog på daværende tidspunkt til herhjemme at stimulere interessen for denne sygdom, selv om de ikke bringer noget væsentligt nyt.

Riishedes sidste arbejde – indsendt i manuskript og udført i samarbejde med W. Gerhardt, J. Clausen og E. Christensen – omhandler enzymstudier ved maligne og benigne hjernesvulster. Riishedes andel i dette arbejde må efter emnets karakter formodes at være rent organisatorisk, hvorfor vi ikke har inddraget det i vor bedømmelse.

Riishedes uddannelse kvalificerer ham til at bestride den til professoratet knyttede stilling som overlæge ved Rigshospitalet. Han har erfaring i undervisning af medicinske studerende i neurokirurgi. Han har i sin videnskabelige produktion overvejende beskæftiget sig med apoplexi-problemet. Her har han ydet en selvstændig og betydningsfuld indsats ved at tage initiativ til en mere aktiv diagnostisk differentiering indenfor syndromet og en udvidelse af indikationerne for kirurgisk behandling. Riishede har i det hele vist evne til at planlægge og gennemføre større videnskabelige undersøgelsesrækker. Han er fortsat videnskabeligt aktiv. Han må anses for kvalificeret til det ansøgte professorat.

P. Taarnhøj er født 1918, tog lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1945 med laudabilis (209 $\frac{1}{6}$ points), medicinsk embedseksamen i U.S.A. 1955 og opnåede accessit for besvarelsen af Københavns universitets prisopgave i klinisk medicin for 1942.

Foruden 1 års turnustjeneste, 3 måneders kandidattjeneste på blandet sygehus, 4 måneders reservelægetjeneste i hæren (flyvevåbnet), 2 måneders tjeneste som praksisvikar, 1 måned som kandidat ved epidemisk afdeling og 2 måneder som kandidat ved kirurgisk afdeling har han været ansat som kandidat ved neuromedicinske afdelinger 9 måneder, heraf 4 måneder som vikar for 1. reservelæge, som kandidat eller reservelæge ved neurokirurgiske afdelinger 6 år 4 måneder, heraf 3 år som 1. reservelæge. I 5 år 1 måned har han været knyttet til Cleveland Clinic, Ohio, neurokirurgisk afdeling (member of the staff). Siden februar 1960 har han været ansat som overlæge ved Københavns Amts Sygehus i Glostrup, neurokirurgisk afdeling.

I 1953 fik han specialistanerkendelse i neurokirurgi.

Taarnhøjs produktion omfatter foruden prisopgaven 9 arbejder.

Taarnhøjs videnskabelige hovedindsats ligger i den 1951 selvstændigt angivne nye operation for trigeminus neuralgi. 4 af hans 9 arbejder omhandler denne operation med beskrivelse af teknik, komplikationer og foreløbige resultater. Arbejderne er af utvivlsom praktisk neurokirurgisk betydning og har vakt stor interesse i international neurokirurgi. Imidlertid lader den videnskabelige behandling af emnet en del tilbage at ønske.

Blandt de øvrige arbejder skal fremhæves to afhandlinger om operation for Parkinsons sygdom, udført i samarbejde med Dolores-Crystal Arnois og Laurence A. Donahue. Omend disse arbejder kan kritiseres for mangel på objektive kriterier ved beskrivelse af patienterne, er de værdifulde, fordi forfatterne søger at korrelere læsionernes placering med resultatet af operationen.

Taarnhøjs uddannelse kvalificerer ham som overlæge ved en neurokirurgisk afdeling. Hans videnskabelige produktions omfang og kvalitet er på nuværende tidspunkt ikke af en sådan karakter, at den kvalificerer ham til det søgte professorat.

Som det fremgår af ovenstående, anser udvalget Ethelberg og Riishede for kvalificerede til det ledige professorat og de to andre ansøgere overlegne.

Valget mellem Ethelberg og Riishede er vanskeligt, idet de begge har ydet en betydelig videnskabelig indsats.

Et flertal – Fog, Buchthal og Kristiansen – mener at måtte foretrække Ethelberg på grund af hans dybtgående og brede problemstilling og hans evne til på kritisk måde at kombinere neurofysiologisk tankegang og kliniske iagttagelser. Dette giver ham efter flertallets opfattelse et fortrin frem for Riishede, hvis behandling af de undersøgte emner er mindre dybtgående.

Et mindretal – Busch og Bertelsen – mener at måtte foretrække Riishede, idet han i alsidig orientering og klinisk kombinationsevne, klarhed og evne til kritik ikke står tilbage for Ethelberg. Hertil kommer, at Riishede i modsætning til Ethelberg stadig er videnskabeligt aktiv og derfor efter mindretallets mening giver bedre løfter for fremtiden.«

I overensstemmelse med § 3, stk. 7, i nævnte anordning har indstillingen været tilstillet ansøgerne, af hvilke een indsendte bemærkninger.

Ved et møde i det lægevidenskabelige fakultet, hvor professorerne, dr. med. E. Busch og dr. med. K. Kristiansen betragtedes som medlemmer af fakultetet i henhold til anordningens § 2, stk. 4, forkastedes flertalsindstillingen ved en afstemning efter bestemmelsen i anordningens § 4, stk. 2. Herefter vedtog fakultetet enstemmigt at søge

nedsat en bedømmelseskomité bestående af 7 medlemmer i henhold til anordningens § 4, stk. 4, smh. med § 5.

Under 28. oktober 1963 indstillede det lægevidenskabelige fakultet med tilslutning fra universitetets rektor, at der af undervisningsministeren skulle nedsættes en bedømmelseskomité bestående af 7 medlemmer til at gøre indstilling i sagen og at det fagkyndige udvalgs 5 medlemmer samt professorerne, dr. med. E. Husfeldt og dr. med. H. K. Kristensen beskikkedes som medlemmer af komiteen. Endvidere indstilledes det, at komiteens bedømmelse alene skulle omfatte overlæge, dr. med. S. Ethelberg og assisterende overlæge, dr. med. J. Riishede.

Efter at overlæge, dr. med. Sven Ethelberg ved skrivelse af 5. november 1963 til undervisningsministeriet havde trukket sin ansøgning tilbage, meddelte ministeriet, at indstillingen om nedsættelse af en bedømmelseskomité var sat i bero indtil videre.

Under 21. november 1963 fremsatte bedømmelsesudvalgets flertal følgende supplerende udtalelse til udvalgsindstillingen af 16. august 1963:

»Som det fremgår af indstillingens konklusion er udvalget enig om, at Ethelberg og Riishede begge er kvalificerede til det ledige professorat og de to andre ansøgere overlegne.

Endvidere er der i udvalget enighed om, at valget mellem Ethelberg og Riishede er vanskeligt, idet de begge har ydet en betydelig videnskabelig indsats. Der opnåedes i udvalget ikke enighed om at indstille en enkelt af de to nævnte ansøgere til stillingen. Flertallet gik ind for Ethelberg, medens mindretallet – Busch og Bertelsen – foretrak Riishede.

Ifølge skrivelse af 11. d. m. fra undervisningsministeriet til universitetet har Ethelberg den 5. s. m. meddelt ministeriet, at han trækker sin ansøgning tilbage.

Med henvisning hertil skal vi meddele, at vi herefter kan tilslutte os mindretallets indstilling, således at udvalget enstemmigt indstiller Riishede til det ledige professorat.«

Den supplerende indstilling fra udvalgsflertallet tilstilledes efter § 3, stk. 7, i den nævnte anordning ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet og af Konsistorium i dettes møde den 18. december 1963, blev den indsendt til ministeriet, hvorefter kst. overlæge, dr. med. John Riishede ved kgl. resolution af 4. januar 1964 blev udnævnt til professor i neurokirurgi ved Københavns universitet fra den 1. januar 1964 at regne.

e. Professor, dr. med. Eggert Møllers afgang fra universitetet og overlæge, lektor, dr. med. Jørn Hess Thaysens udnævnelse til professor i intern medicin

(j. nr. 541/62).

Ved kgl. resolution af 7. november 1962 blev der meddelt professor i intern medicin, overlæge, dr. med. Eggert Hugo Heiberg Møller afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. januar 1964 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 22. februar 1963 de indkomne 4 ansøgninger, nemlig fra assisterende overlæge, dr. med. Thorkild Friis, overlæge, dr. med. Jørgen Pedersen, overlæge, dr. med. Povl Riis og assisterende overlæge, lektor, dr. med. Jørn Hess Thaysen tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det lægevidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. Knud Brøchner-Mortensen, dr. med. Eggert Møller, dr. med. H. C. A. Lassen og dr. med. A. Tybjærg Hansen samt afdelingsleder, dr. med. Poul Kruhøffer.

Udvalget afgav under 1. oktober 1963 følgende indstilling:

»Thorkild Friis er født 1922, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1947 med laudabilis ($251\frac{2}{3}$ points), erhvervede 1949 Københavns universitets guldmedalje, 1953 den medicinske doktorgrad og opnåede 1958 autorisation som speciallæge i intern medicin med organspecialeerne stofskiftesygdomme og blodsygdomme.

Friis har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været heldagsassistent på Seruminstitutets tuberkuloseafdeling i 3 år, halvdagsassistent i 1 år, assistent ved klinisk centrallaboratorium i $\frac{1}{2}$ år og konsulent samme sted i 7 år. På almen-medicinsk afdeling har han været anden reservelæge i 3 år og første reservelæge i 4 år og siden marts 1962 assisterende overlæge på Frederiksberg Hospital, afdeling E.

Han har været på en måneds studieophold ved den endokrinologiske afdeling på det akademiske sygehus i Leiden og har i $\frac{1}{2}$ år arbejdet på Thyreoideaklinikken ved Massachusetts General Hospital, Boston. Han har gennemgået isotopkursus.

Friis' videnskabelige produktion omfatter arbejder om antihistaminica, tuberkuloseproblemer, thyreoideafunktionen, hæmatologiske problemer og andre emner.

1. Undersøgelser over antihistaminica. I guldmedaljeafhandlingen fra 1949 giver han en kritisk oversigt over den tidligere litteratur om histaminets betydning for fremkomst af allergiske hudforandringer

samt over antihistaminica. Der fremlægges en række omhyggelige experimentelle undersøgelser. Hans konklusioner er på enkelte punkter lidt for vidtgående.

2. Undersøgelser over tuberkuloseproblemer. I doktorafhandlingen fra 1953 undersøger han tuberkulinfølsomheden hos marsvin vurderet ved legemstemperaturmåling under tuberkulinchocket. Efter en på visse punkter noget svag gennemgang af den tidligere litteratur foretager han en omhyggelig undersøgelse af temperaturen hos normale marsvin. Dernæst undersøger han temperaturændringer efter tilførsel af tuberkulin og BCG-vaccine under forskellige betingelser, og der fremskaffes oplysninger af noget varierende værdi om immunitetsforholdene.

Sammen med Engbæk foretager han undersøgelser over den immunerende virkning af BCG-vaccine, varmebehandlet, resp. opbevaret på forskellig måde, og de redegør for en infektion med en atypisk syrefast bacil. Sammen med Engbæk og Teilum undersøger han virkningen af cortison på den tuberkuløse infektion.

3. Undersøgelser over thyreoideafunktionen. I årene efter 1954 har Friis foretaget en lang række undersøgelser over nyere metoder til diagnose af thyreoidealidelser, der har haft stor betydning for indførelsen af de pågældende metoder her i landet. Den af Barker angivne destillationsmetode til bestemmelse af proteinbundet jod gennemgås omhyggeligt. Han giver en god oversigt over den tidligere litteratur om det proteinbundne jod og redegør på ikke ganske tilfredsstillende måde for undersøgelsen af normale og et stort materiale af patienter med og uden thyreoidealidelser. Han bekræfter, at det proteinbundne jod er forhøjet under graviditet og hurtigt falder efter partus og abort. I første leveår finder han værdier omtrent som hos voksne. Tidligere iagttagelser er hermed i alt væsentligt blevet bekræftet.

Under studieopholdet i Boston viser han sammen med Hall på et lidt sparsomt materiale, at placenta er impermeabel for thyroxin, men at radioaktivt jod passerer placenta. Sammen med Chapman undersøger han en noget inhomogen gruppe af euthyreoide patienter med exophthalmus. Efter tilførsel af radioaktivt jod finder de, at forholdet mellem det proteinbundne og det totale radioaktive jod i plasma er forhøjet. Det mest interessante i denne afhandling er iagttagelsen af den tidsmæssigt forskellige optræden af thyroxin og trijodthyronin bestemt ved papirkromatografi.

Sammen med andre foretager han en opgørelse og efterundersøgelse af et større materiale af patienter, der har fået foretaget subtotal strumectomi. Undersøgelsen bringer intet nyt. I en lille afhandling bekræfter han og Kurt Iversen, at trijodthyronin ved myxødem har en stærkere og hurtigere indtrædende virkning end thyroxin. I et ar-

bejde fra 1958 undersøger han eliminationen af intravenøst injiceret ^{131}J . thyroxin hos normale og patienter med forskellige lidelser, herunder også patienter med hepatitis, hvor han påviser en forkortet halveringstid. Den kliniske beskrivelse er dog ikke ganske tilfredsstillende.

Sammen med Korsgaard Christensen publicerer han et stort patientmateriale til belysning af den diagnostiske anvendelse af radioaktivt jod ved thyreoidealidelser og finder, at optagelsen i thyreoidea hos normale er højere end i amerikanske materialer. De diskuterer kort de diagnostiske muligheder ved forskellige former af thyroiditis. Sammen med Korsgaard Christensen og M. Siggaard Andersen redegør han for thyrotropinstimulationsprøvens værdi for diagnosen af myxødem.

I de sidste år har Friis publiceret undersøgelser over humane erythrocyters optagelse in vitro af 1-trijod-thyronin mærket med ^{131}J . Han beskriver teknikken og undersøger et stort materiale af normale og patienter. Det bekræftes, at optagelsen som regel er forhøjet ved thyreotoxicose, men at den kun er nedsat hos halvdelen af patienter med myxødem. Nogle gode og originale undersøgelser tyder på, at optagelsen i erythrocyterne er afhængig af trijodthyronitets binding til plasmaproteinerne. I et senere arbejde sammenligner han optagelse af mærket thyroxin og mærket trijodthyronin i erythrocyter og undersøger virkningen af ikke-mærket thyroxin på optagelsen. Det lykkes ikke at give en udtømmende redegørelse for de faktorer, der er bestemmende for optagelsen, og fremstillingen er på nogle punkter ikke ganske klar.

Sammen med Østergaard Kristensen bekræfter han, at erythrocytoptagelse af trijodthyronin er øget hos patienter med kronisk bronchitis og forhøjet pCO_2 , og det vises, at øget optagelse også kan findes ved nyreinsufficiens. Sammen med andre bekræfter han, at trijodthyreopropionsyre kan kompensere myxødem samt reducere hypercholesterolæmi af anden årsag hos euthyreoide uden at fremkalde væsentlige stofskiftetegnninger.

Sammen med Vagn Reinicke viser han i 1963, at tilførsel af prednison, som nedsætter ^{131}J -optagelsen i glandula thyreoidea, ofte øger optagelsen af 1-trijodthyronin i erythrocyterne, sandsynligvis på grund af nedsat binding til serumprotein.

Han redegør i 1963 for anvendelsen af trijodthyroninsuppressionsprøven hos et stort antal normale og patienter med forskellige thyreoidealidelser. Der findes god adskillelse mellem normale og patienter med thyreotoxicose, men et varierende udfald af prøven ved atoxiske thyreoidealidelser svækker dens diagnostiske værdi. Det er interessant, at 3 euthyreoide patienter med malign exophthalmus ved prøven forholder sig som de hyperthyreoide.

Endelig gives en kort kasuistisk meddelelse om 2 patienter med

thyreotoxisk krise, af hvilke den ene sekundært frembyder visse tegn på binyrebarkinsufficiens.

4. Undersøgelser over hæmatologiske problemer. Sammen med andre undersøger han resorptionen af B_{12} hos patienter med lavt B_{12} -indhold i plasma, og hos en del af patienterne mener forfatterne at kunne diagnosticere en latent pernicios anæmi trods manglende tegn på megaloblastær erythroipoose. Diskussionen er lidet overbevisende. Sammen med Korsgaard Christensen undersøger han uropepsinudskillelsen og B_{12} -resorptionen hos patienter med anæmia pernicioosa og patienter med achylia gastrica. Spørgsmålet om latent pernicios anæmi diskuteres påny.

Sammen med Østergaard Kristensen bekræfter han det interessante forhold, at B_{12} -resorptionen hos nogle patienter med anemia pernicioosa øges under behandling med prednison og påviser, at ventrikelsekret ophentet under prednisonbehandling ved senere indgift sammen med mærket B_{12} kan øge patientens B_{12} -resorption.

5. Undersøgelser over andre emner. Sammen med Fogh og Nissen viser han i 1960, at den biologiske halveringstid for patientens egne ^{51}Cr -mærkede erythrocyter er nedsat hos flertallet af fenacetinmisbrugere med nyre-insufficiens, medens den kun undtagelsesvis er reduceret hos fenacetinmisbrugere uden nyreinsufficiens. På et noget udvidet materiale påviser han sammen med Nissen at halveringstiden hos fenacetinmisbrugere med nyreinsufficiens normaliseres efter seponering af stoffet, og at indgift af fenacetin til nyreinsufficiente patienter, der ikke er fenacetinmisbrugere, ikke giver anledning til reduktion i halveringstiden. Ved krydsforsøg påviser han sammen med Fogh og Nissen, at den faktor, der betinger reduktionen i halveringstiden er knyttet til forhold udenfor erythrocytterne, og der meddeles observationer, der synes at vise, at prednison kan modvirke reduktionen i halveringstiden. På grundlag af sidstnævnte og andre forhold diskuteres – ikke ganske klart – sensibilisering for fenacetin som mulig årsag til reduktionen i halveringstiden.

I et følgende arbejde viser han sammen med Nissen, at fenacetinpræparater med og uden indhold af acetat-4-kloranilin ved tilførsel til fenacetinmisbrugere med nyreinsufficiens stort set har samme indflydelse på erythrocytternes halveringstid, sulfhæmoglobulinproduktionen, reticulocytaltallet og haptoglobinkoncentrationen.

I 1961 fremlægges nogle undersøgelser over den tubulære fosfatreabsorption hos normale og en lille gruppe patienter med nyre-thyreoidea- og parathyreoidealidelser; den kliniske vurdering er på enkelte punkter lidt usikker, og de teoretiske forhold er kun lidet udtømmende behandlet.

I 1962 publicerer han sammen med Korsgaard Christensen nogle undersøgelser over anvendelsen af ^{131}J -mærket fedt og fedtsyre til

bedømmelse af fedtfordøjelsen i mavetarmkanalen. De viser, at den af andre anvendte måling af blodværdierne for ^{131}J giver meget varierende resultater, og de konkluderer, at man ved undersøgelser i kliniken indtil videre må nøjes med måling af radioaktivitet i fæces efter tilførsel af mærket triolein.

Med udgangspunkt i den kliniske erfaring, at nogle patienter med leverlidelser udvikler trommestikfingre, foretager han i 1962 sammen med Reinicke og Müllertz nogle undersøgelser af en lille gruppe patienter med akut og kronisk hepatitis og bekræfter, at en del af disse, særlig de sidstnævnte, har nedsat arteriel iltmætning og respiratorisk alkalose.

Gennem årene har han desuden publiceret nogle overvejende kasuistiske meddelelser.

Jørgen Pedersen er født 1914, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1938 med laudabilis (250 points), erhvervede i 1952 den medicinske doktorgrad og opnåede 1950 autorisation som speciallæge i medicinske sygdomme.

Jørgen Pedersen har en god og fyldig uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har i 9 måneder været ansat som assistent ved Finseninstitutets medicinske poliklinik, i $2\frac{1}{2}$ år været reservelæge på Niels Steensens Hospital og godt $1\frac{1}{2}$ år været reservelæge på Blegdamshospitalets epidemiske afdeling. Han har på almenmedicinske afdelinger været reservelæge i 5 år, afdelingslæge – senere assisterende overlæge – i 2 år og siden oktober 1960 været overlæge ved Sønderbro hospital, medicinsk afdeling.

Jævnside med denne uddannelse har han 1945–1954 arbejdet frivilligt og siden 1954 som konsulent (sukkersyge hos svangre) ved Rigshospitalet.

Han har foretaget flere kortere studierejser til U.S.A.

Han har i 2 år været tutor ved volontørundervisningen og har af det lægevidenskabelige fakultet i København været udpeget som officiel opponert ved en disputats. Han har undervist ved flere postgraduate kurser.

Jørgen Pedersens videnskabelige produktion omfatter arbejder om diabetes, specielt i relation til svangerskab og fødsel, forskellige endokrinologiske og metaboliske emner, mave-tarmsygdomme, infektionssygdomme, blodsygdomme, nyresygdomme, m. v.

1. Arbejder om diabetes og graviditet. Indenfor dette område har Jørgen Pedersen med stor flid og konsekvens i nært samarbejde med Rigshospitalets fødeafdeling B ydet en betydelig indsats af såvel praktisk som teoretisk interesse og hermed i væsentlig grad bidraget til at nedbringe den perinatale dødelighed hos børn født af diabetiske mødre. En række medarbejdere har sammen med Jørgen Pedersen

eller under hans ledelse udført arbejder inden for samme emneområde, deraf flere disputatser.

I 1948-1951 publiceres flere mindre forarbejder til doktorafhandlingen fra 1952 »Diabetes and Pregnancy. Blood-sugar of Newborn Infants«, som er første del af et stort anlagt arbejde om problemer vedrørende diabetes og graviditet.

I doktorafhandlingen gives en noget omstændelig, men god og kritisk oversigt over den tidligere, meget omfattende litteratur. Hans eget materiale omfatter 27 diabetiske og 28 ikke-diabetiske mødre undersøgt før og under fødslen samt deres børn. Der foretages overordentlig omhyggelige undersøgelser over børnenes fasteblodsukker i første levedøgn i relation til deres fødselsvægt og til moderens blodsukker, dels ved fødslen, dels i sidste del af svangerskabet. Der findes ingen korrelation mellem barnets blodsukkerniveau og forskellige symptomer i neonatalperioden, såsom cyanose.

2 år senere supplerer han sammen med Bojsen Møller og Hemming Poulsen det i doktorafhandlingen fremlagte materiale og bekræfter dens resultater.

I en herefter følgende meget lang række arbejder har Jørgen Pedersen dels alene, dels i samarbejde med andre, foretaget undersøgelser over forløbet af svangerskab og fødsel hos diabetikere og over den perinatale dødelighed hos børn født af diabetikere på grundlag af et fra starten ret stort og efterhånden meget stort materiale, og der redegøres i en række arbejder for de med stigende erfaring fastere tilrettede retningslinier for behandlingen og kontrollen af de gravide diabetikere.

I 1952 viser han betydningen af en omhyggelig overvågning af gravide diabetikere, hos hvem insulinbehovet er noget vekslende. I 2.-3. måned er der ofte tilbøjelighed til insulintilfælde, medens der omkring 7. måned ofte er et øget insulinbehov, således at der er risiko for præcoma og coma.

I 1954 viser han, at børnedødeligheden aftager med den bedre gennemførte behandling af de diabetiske mødre under svangerskabet. Før 1946 døde ca. $\frac{1}{3}$ af alle børnene, i den følgende periode kun 12 % af de børn, hvis mødre var velkontrollerede under svangerskabet.

I et følgende arbejde bekræfter han, at børn, født af diabetiske mødre, i gennemsnit har større højde og vægt end børn født af ikke-diabetiske mødre.

Sammen med Gunnar Jørgensen bekræfter han, at amnionvæsken ofte har øget volumen hos diabetikere og mener, at dette er mest udtalt hos de mindre velbehandlede. Han undersøger korrelationen mellem amnionvæskens sukkerkoncentration og moderens samtidige blodsukkerkoncentration samt det gennemsnitlige blodsukker hos mode-

ren i den sidste del af svangerskabet. Fremlæggelsen og diskussionen af observationerne er ikke ganske klar.

I 1958 viser han sammen med Osler, at det neonatale vægttab er større hos børn født af diabetiske mødre end hos normale. Vægttabet er i nogen grad korreleret med kropslængden, og vægttabet synes at være mindre hos børn født af velkontrollerede mødre. Man savner i diskussion af vægttabet nærmere oplysning om børnenes faktiske fødeindtagelse efter den initiale fasteperiode.

I 1959 redegør han sammen med Osler for udviklingen af ossifikationscentrene distalt i femur og proximalt i crus hos børn født af diabetiske mødre.

I fortsættelse af disse undersøgelser samt Oslers undersøgelser over fedt- og vandindholdet hos børn født af diabetikere giver han i 1960 sammen med Osler en mere samlet oversigt, hvori de konkluderer, at disse børn på en række punkter er udviklet i overensstemmelse med deres gestationsalder, og at overvægten, der fortrinsvis beror på stort fedtindhold, antagelig må skyldes den maternelle hyperglykæmi. Til samme resultat når forfatterne ved en bredere diskussion i 1961 på grundlag af de allerede tidligere publicerede iagttagelser samt litteraturstudier.

I 1959 diskuterer han sammen med Brandstrup og Osler indikationen for kejsersnit hos gravide diabetikere.

I 1961 giver han sammen med Brandstrup og Osler – på grundlag af det efterhånden meget store materiale – en redegørelse for de faktorer, der influerer på den perinatale dødelighed hos børn af diabetiske mødre, og de dokumenterer, at de indarbejdede retningslinier for behandling og kontrol gennem store dele af svangerskabet har nedsat dødeligheden betydeligt.

Sammen med Nygård og Felbo undersøger han, om den perinatale dødelighed er større hos børn, i hvis familie der findes flere diabetikere end moderen, men der findes intet sikkert grundlag for en sådan antagelse.

I et par korte meddelelser fra 1960 og 1961 redegør han (sammen med K. Bjerre) for en efterundersøgelse af 182 kvinder, som mindst 20 år tidligere har født børn med fødselsvægt over 4500 g. Af disse har henimod halvdelen diabetes, deraf i flertallet af tilfældene ikke tidligere erkendt diabetes. Iagttagelsen er af betydelig praktisk og teoretisk interesse.

I 1962 måler han (sammen med Stakemann og V. Aa. Frandsen) gravide diabetikers udskillelse af oestriol bestemt med en af Frandsen udarbejdet metode. Der findes oftest normale værdier, og der ses ingen afhængighed af diabetens sværhedsgrad.

Sammen med Osler publicerer han en interessant kasuistisk meddelelse om graviditet hos en patient med såvel diabetes mellitus som

morbus Addisonii. I 1963 redegør han (sammen med B. R. Olsen og Osler) for forekomsten af neonatal (ikke-hæmolytisk) ikterus hos børn født af diabetikere.

2. Andre diabetes-arbejder. I 1956 giver han en kort oversigt over almindelige retningslinier for behandling af diabetes mellitus i tilslutning til operationer.

I 1958 publicerer han i samarbejde med Ernst Søndergaard og N. I. Nissen et materiale af patienter med latent diabetes. Det fremhæves, at diabetes i mange tilfælde kan påvises også hos patienter uden glykosuri, og det foreslås, at man hos ældre patienter, hos hvem der er mistanke om latent diabetes, bestemmer ikke alene fastblodsukker, men også det såkaldte døgnblodsukker, og i et par følgende arbejder (sammen med Nissen) exemplificeres værdien af dette nærmere, idet også personer med intermitterende glykosuri inddrages i undersøgelsen.

I en oversigt fra 1960 over diabetiske fodlæsioner fremhæves Goldenberg og medarbejders nylige påvisning af patologiske forandringer i småkarrene (inklusive vasa vasorum og vasa nervorum) og disses mulige causale relation til angiopathien og neuropathien. Eksempler på sidstnævnte meddeles. Sammen med Steen Olsen bekræfter han 1962 Goldenbergs fund ved en værdifuld undersøgelse af 20 biopsi- og amputationspræparater fra diabetikere.

I en god oversigtsartikel fra 1962 diskuteres forskellige problemer om forholdet mellem adipositas og diabetes.

3. Arbejder om hypertrichose og virilisering. I 1941-1942 undersøger han et ret stort patientmateriale med henblik på forekomsten og lokaliseringen af hypertrichose hos kvinder. Han påpeger, at hypertrichose forekommer hyppigere end almindeligt antaget hos iøvrigt normale kvinder. Øget behåring fandtes relativt hyppigt hos patienter med perniosis eller acne.

I 1943 finder han ved undersøgelse af 64 kvinder en lidt højere gennemsnitsværdi for døgnurinens indhold af androgener hos kvinder med hypertrichose end hos normalt behårede. Der redegøres for aldersvariationerne. Ved stærkere udtalt behåring findes ret ofte menstruationsanomalier (specielt molimina), men ikke nedsat fertilitet.

I 1945 redegør han sammen med Hamburger og Halvorsen for den i ovennævnte arbejde anvendte kapunkammetode og meddeler tal for androgenudskillelsen hos 136 mænd og dens aldersvariationer.

Desuden publiceres 2 kasuistiske meddelelser (den ene i samarbejde med Hamburger) om viriliserende ovarietumorer med ret indgående endokrinologiske undersøgelser, der støtter den forestilling, at »adrenallike« ovarietumorer ikke er af adrenal oprindelse.

4. Arbejder om andre endokrinologiske og metaboliske sygdomme. I 1943 publicerer han 2 kasuistiske meddelelser om calcinose med

diskussion af patogenesen, specielt muligheden for sammenhæng med hypogonadisme og giver i 1944 i en lærebog i dermatologi en ganske kort oversigt over endokrine forstyrrelser og deres betydning for huden.

I 1947 undersøger han et større patientmateriale, fortrinsvis bestående af patienter med hovedtraume, epilepsi og diabetes med henblik på forekomsten af hyperostosis cranii. Det bekræftes, at hyperostosis er ret hyppigt forekommende, ikke mindst hos ældre patienter med diabetes. Han konkluderer, at hverken Morgagnis eller Stewart-Morels syndrom har klinisk relevans.

I 1947 publicerer han en kasuistisk meddelelse om dystrofia myotonica, som ikke er ganske overbevisende, og dette gælder ligeledes en kasuistisk meddelelse fra 1957 om partiel Addisonsygdом.

5. Arbejder om mave-tarmsygdomme. I 1940 og 1941 publicerer han sammen med Jens L. Hansen en undersøgelse over dødelig maveblødning på grundlag af et stort sektionmateriale med 393 letale tilfælde af hæmatemese og melæna. Ca. halvdelen af patienterne er døde af ulcusblødning, og i den undersøgte tidsperiode er antallet af corpus ulcera, særlig hos kvinder, aftaget i forhold til de juxtapyloriske.

I en afhandling fra 1941 bekræfter Jørgen Pedersen, at letaliteten er langt større ved hæmatemese end ved melæna og diskuterer forskellige faktorer, der kan tænkes at være af betydning for blødningens manifestationsform, herunder navnlig lokaliseringen af ulcus og blødningens intensitet.

I et kort kongresreferat fra 1948 diskuteres fejlagnostiseret ulcus, respektive cancer ventriculi, på grundlag af et stort sektionmateriale.

I 2 afhandlinger og en kongresmeddelelse fra 1948-1951 beskæftiger han sig med indikationen for operation af blødende mavesår. I et 10-års materiale på ca. 850 patienter med blødende mavesår dør 31 patienter under konservativ behandling, flertallet med hæmatemese, enkelte med melæna. Efter en indgående analyse af materialet konkluderes, at alle patienter i alderen 50-70 år, som har haft blot 1 hæmatemese efter hospitalsindlæggelse, straks bør søges opereret, medens indikationen er mindre klar hos de yngre. Hos patienter over 70 år er prognosen under alle omstændigheder slet. De opstillede kriterier for operation af patienter med blødende mavesår forekommer vel kategoriske og gav da også anledning til megen diskussion. Med en velorganiseret transfusionsteknik må det skønnes forsvarligt at indtage en noget mere konservativ holdning, men afhandlingerne har utvivlsomt bidraget til en mindre defaitistisk indstilling overfor disse patienter.

6. Arbejder om infektionssygdomme. I 1952 giver han sammen med A. Christensen en kort oversigt over botulisme og redegør for 6 tilfælde.

I 1953 giver Jørgen Pedersen, som medlem af en større gruppe, en redegørelse for 349 tilfælde af akut respirations- eller synkeinsufficiens fra poliomyelitisepidemien i København 1952.

I 1956 redegør han sammen med Jesper Lund og Lorentz Heerup for et par sjældne tilfælde af generaliseret tuberkulose.

7. Arbejder om blodsygdomme. I 1954 giver han sammen med Poul F. Møller og A. Søeborg Ohlsen en kort oversigt over primær panhæmoftise med en kasuistisk meddelelse.

I 1956 giver han sammen med Poul F. Møller og Jesper Lund en kort oversigt over megaloblastanæmier og deres behandling.

I 1957 meddeler han sammen med Jesper Lund, Søeborg Ohlsen og Østergaard Kristensen nogle undersøgelser over en gruppe patienter med achyli, blandt hvilke der findes nogle tilfælde af fuldt udviklet megaloblastær anæmi og nogle tilfælde med begyndende megaloblastære marvforandringer. Hverken redegørelsen for materialer eller diskussionen er så koncis, som man kunne ønske.

Samme år omtaler han sammen med Jesper Lund og René Dybkær det velkendte forhold, at ældre kvinder med megaloblastær anæmi samtidig kan have jernmangel. I et senere arbejde sammen med Jesper Lund, Søeborg Ohlsen og Østergaard Kristensen belyses ved eksempler de vekslende hæmatologiske fund ved kombination af forskellige grader af B₁₂-mangel og jernmangel; interessant er påvisningen af, at jernbehandling i visse tilfælde kan udløse fremkomst af magaloblastær i knoglemarven.

Samtidig med at Meulengracht, Schwartz og Lous redegør for problemet vedrørende den hæmmede resorption af B₁₂ hos patienter med anæmia perniciososa, som gennem længere tid har været behandlet med stærkt rensede præparater af svinepolyrus, publicerer Jørgen Pedersen sammen med Østergaard Kristensen, Jesper Lund og Søeborg Ohlsen en afhandling om vedligeholdelsesterapi ved anæmia perniciososa, hvor det ligeledes er iagttaget, at behandling med cycoplex er insufficient, idet hverken knoglemarven eller B₁₂-koncentrationen i plasma er normal. Fænomenet søges senere (1958) belyst ved nogle undersøgelser med Schillingtest (sammen med Ingrid Ebbesen).

I 1958 viser Jørgen Pedersen sammen med Østergaard Kristensen, Jesper Lund og Søeborg Ohlsen, at der hos en del patienter med achyli kan påvises en oftest moderat steatorrhoea.

I 1958 publicerer han sammen med Nissen og Søeborg Ohlsen en kasuistisk meddelelse, hvor Schilling-testens betydning ved differentiaaldiagnosen mellem anæmiyelopathi og dissemineret sclerose fremhæves.

8. Arbejder om nyresygdomme. I 1957 publicerer han sammen med Nissen et kort indlæg om pyelonefritis og fenacetin, og i 1959 redegør han sammen med Lindeneg, Simon Fischer og Nissen for et materiale

på 42 patienter med betydeligt fenacetinmisbrug, af hvilke 36 havde nefrophati, 18 uræmi og 12 papilnekrose.

Sammen med Harvald redegør han i 1960 for 3 og i 1961 for 10 fenacetinmisbrugende patienter, hos hvem en shocktilstand kan tænkes at have været medvirkende årsag til fremkomsten af papilnekrose.

I 1961 gennemgår han sammen med Ebba Clausen et stort sektionsmateriale, hvorved der findes tiltagende forekomst af papilnekrose gennem de senere år, særligt hos patienter med polyarthritis chronica.

I 1963 gives en kasuistisk meddelelse om renal tubulær acidose.

9. Varia. I 1960 publiceres sammen med Flemming Lund og Jørgen Ringsted en interessant kasuistisk meddelelse om svær hypoglykæmi hos en ældre kvinde med et retroperitonealt fibrosarcom. Endvidere publiceres kasuistiske meddelelser om periureteritis fibrosa (sammen med Flemming Lund) og ventilatorisk insufficiens ved svær adipositas (sammen med Torp Pedersen).

Povl Riis er født 1925, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1952 med *laudabilis et quidem egregie* (272 points), erhvervede i 1959 den medicinske doktorgrad og opnåede i 1960 autorisation som speciallæge i intern medicin med organspecialet hæmatologi.

Han har på almenmedicinske afdelinger været reservelæge i 6 år og er pr. 1.10.1963 udnævnt til overlæge ved Københavns Amtssygehus i Gentofte.

Han har gennemgået isotopkursus og foretaget flere kortere studierejser i Europa.

Han har i 2 år deltaget i volontørundervisningen.

Povl Riis' videnskabelige produktion omfatter navnlig afhandlinger om hæmatologiske emner, kønskromatin og seksualanomalier samt gastroenterologi.

1. Hæmatologiske arbejder. I 1955 redegøres kort for nogle undersøgelser over forekomsten af A- og B-antigen i humane leucocyter, og i 1956 gives en kort oversigt over litteraturen om leucocyttagglutinerer.

Sammen med Fuchs, Freiesleben og Else Knudsen redegør han i 1956 og i 1958 for en metode til bestemmelse af fostres blodtype efter ABO-systemet ved undersøgelse af foetale celler i amnionvæsken, og i 1956 peges i en kort meddelelse på muligheden for anvendelse af metoden til prænatal erkendelse af visse arvelige lidelser.

I 1959 meddeler han sammen med Jørgen Stougaard nogle undersøgelser over det hvide blodbillede dels hos 72 patienter med kronisk pyelonefritis, og dels hos 28 patienter med akut anuri. Vurderingen af det observerede og diskussionen er lidet tilfredsstillende.

Ved gennemgang af danske dødsattester fra årene 1951–57 finder Riis og Mosbech 65 tilfælde af letalt forløbende agranulocytose. På grundlag af supplerende studier af hospitalsjournaler anses 24 tilfælde

at være medikamentelt betinget, medens der i 7 tilfælde antagelig forelå aleukæmisk leukose.

I doktorafhandlingen fra 1959 »The Cytology of Inflammatory Exudate« gives en ret omfattende og kritisk gennemgang af litteraturen om inflammationsbegrebet, inflammationens faser og eksudatets cytologi under normale og forskellige patologiske forhold.

Med en tidligere kendt, men noget modificeret metode, foretages gennem en længere periode undersøgelse af cellerne i eksudatet over en hudexcoriation. Eksudatet er i de første timer domineret af modne granulocytter af samme type som i blodet, medens der senere optræder makrofager. Forfatteren er af den opfattelse, at makrofagerne stammer fra blodets mononucleære celler, men denne transformationsteori forekommer dog ret spinkelt underbygget. Efter senere tuschtilsætning ses påny granulocytose. Også ved undersøgelse af en noget inhomogen og ikke særlig stor gruppe patienter, deraf flere med myeloid og lymfatisk leukose, er eksudatets cellulære komponenter omtrent som hos normale. Ved sværere leukopeni er det som venteligt noget cellefattigt.

Afhandlingen er særdeles velskrevet og klart disponeret og rummer interessante iagttagelser, men undersøgelsen er ikke altid tilstrækkeligt dybtgående, og diskussionen er på nogle punkter ikke overbevisende.

Samme år refereres nogle af afhandlingens hovedpunkter i et kongresforedrag, og i de følgende år videreføres undersøgelserne i samarbejde med Henrik R. Wulff. Ved registrering af granulocyternes segmentering i eksudatet findes i 1960 hos normale ved forsøgets begyndelse forhold som i blodet, men efter nogle timers forløb tiltagende segmentering. Hos en gruppe patienter med forskellige hæmatologiske lidelser genfindes i 1961 den hos normale iagttagne successive højreforskydning, også hvis der i blodet er udtalt venstreforskydning. Som mulig forklaring ventileres dels segmentering efter migration, dels successiv ændring i migrationstypen. Den førstnævnte mulighed støttes senere af enkelte forsøg in vitro.

I 1961 foretager han sammen med Wulff bestemmelse af basiske fosfataser i granulocytter hos normale og en gruppe patienter med forskellige blodsygdomme, hvorved tidligere iagttagelser bekræftes.

2. Undersøgelser over kønskromatin og seksualanomalier. Med udgangspunkt i Barr og medarbejderes påvisning af morfologisk kønsdifferens i cellekærner har Povl Riis på et tidligt tidspunkt dels alene og dels i samarbejde med flere andre foretaget en række undersøgelser indenfor dette område. I 1955 giver han en kort redegørelse for nogle undersøgelser over forekomsten af det såkaldte trommestikfænomen i granulocytter hos kvinder og bekræfter hermed tidligere iagttagelser.

I 1956 redegør Riis sammen med Fuchs for nogle præliminære undersøgelser af amnionvædsken med henblik på prænatal kønsbestemmelse,

og samme år giver de en klar og velskrevet oversigt over metodiken og de i litteraturen foreliggende oplysninger om kønskromatinets forekomst ved forskellige anomalier, mulighederne for prænatal kønsbestemmelse m.v. Sammen med Carl Erik Pilgaard udarbejder han en metode til cellulær kønsbestemmelse på epithel fra urogenitalsystemet.

Sammen med Svend G. Johnsen og Mosbech giver han i 1956 en interessant kasuistisk meddelelse om forekomst af kromatinpositivitet hos 2 patienter med Klinefelters syndrom. I samarbejde med Fuchs, Svend G. Johnsen, Mosbech og Pilgaard redegøres samme år kort for cytologisk kønsbestemmelse hos 10 patienter med Turners syndrom og 21 med svær mandlig hypogonadisme, hvoraf 5 med Klinefelters syndrom. Resultaterne er i overensstemmelse med andre kort forinden publicerede observationer. Det følgende år meddeles resultater af tilsvarende undersøgelser på et noget større materiale.

Sammen med Fuchs omtaler han i en kort kongresmeddelelse præliminære forsøg på kønsbestemmelse på celler fra chorionepitheliomer.

I 1957 finder han, at kønskromatin ikke umiddelbart lader sig påvise i lymfocytter fra blodbanen, men gør den originale iagttagelse, at påvisning i en del tilfælde er mulig efter inkubation in vitro.

I 1958 giver han sammen med Bassøe og Fuchs en interessant kasuistisk meddelelse om et søskendepar med kongenit muskeldystrofi og gonadedysgenese, henholdsvis Turners og Klinefelters syndrom, hos hvem der ses kromatinpositive, resp. kromatinnegative cellekerner, og i 1960 sammen med Thestrup Andersen en kasuistisk meddelelse om testicular feminisation.

Sammen med Fuchs publicerer han i 1960 et par mindre afhandlinger om prænatal kønsbestemmelse og dennes betydning for svangerskabsafbrydelse på eugenisk indikation, exemplificeret ved undersøgelse af nogle hæmofilikonduktorer, og samme år redegør de kort for resultaterne af kønskromatinbestemmelse hos 150 patienter med forskellige seksuelle anomalier, og de konkluderer, at undersøgelsen i en del tilfælde er af betydelig værdi.

Selv giver han i 1961 en udmærket klar og velskrevet oversigt over metoder til bestemmelse af kønskromatin, kromosomundersøgelser og deres betydning for den kliniske medicin.

3. Gastroenterologiske arbejder. I 1961 publicerer han sammen med Poul Anthonisen en foreløbig meddelelse og et par mere indgående redegørelser for en metode til proktologisk diagnostik baseret på cytologiske principper. De har konstrueret et fikst lille apparatur, med hvilket der gennem proktoskop kan tages aftryk fra tarmslimhinden på dækglas, som derpå farves og mikroskoperes. Gennem undersøgelse af et stort normalmateriale og et stort materiale af patienter med forskellige tarmlidelser dokumenteres, at metoden kan have diagnostisk værdi. I 1963 anvendes en tilsvarende teknik til undersøgelse af slim-

hindesekret fra cavum nasi, pharynx og oesophagus (sammen med Schou og Anthonisen).

I 1963 publicerer han sammen med Anthonisen og Eigill Hvidberg en lidet dybtgående afhandling om colon irritabile og dens behandling.

4. Varia. I 1956 publicerer han en kort kasuistisk meddelelse om schistosomiasis, og i 1958 viser han ved en gennemgang af et stort tetanusmateriale, at ulcus cruris er den sandsynlige indgangsport hos ikke mindre end 10 af 88 ikke-neonatale tilfælde, hvorfor det anbefales at immunisere patienter med ulcus cruris mod tetanus.

Jørn Hess Thaysen er født 1921, tog lægevidenskabelig embeds-eksamen 1947 med laudabilis et quidem egregie (263 points), erhvervede 1955 den medicinske doktorgrad og opnåede 1957 autorisation som speciallæge i intern medicin.

Thaysen har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været anden reservelæge i to år, første reservelæge i 5 år og siden maj 1961 assisterende overlæge ved Rigshospitalets medicinske afdeling A, hvor han siden 1955 har haft den daglige ledelse af afsnittet for hæmodialyse.

Han har i 2 $\frac{1}{2}$ år arbejdet på Rockefeller Institute for Medical Research i New York og desuden foretaget kortere studierejser til England og Frankrig.

Ved siden af sin kliniske uddannelse har han arbejdet i flere år på Universitetets medicinsk-fysiologiske Institut og Universitetets laboratorium for biologisk kemi. Han har gennemgået Isotopkursus.

Han har i 2 år været tutor ved volontørundervisningen.

Han har siden september 1962 fungeret, og siden februar 1963 været ansat som lektor i klinisk medicin og har undervist ved en række postgraduate kurser.

Thaysens videnskabelige produktion omfatter arbejder over sultsygdommen, exocrine kirtlers fysiologi, metaboliske problemer, akut nyreinsufficiens og andre emner.

1. Afhandlinger om sultsygdommen. Som student har han sammen med E. Hess Thaysen i 1945 givet en velskrevet redegørelse for forholdene i koncentrationslejren i Dachau og har formået at objektivisere iagttagelserne under yderst vanskelige forhold, bl. a. konstateret, at der ikke fandtes manifesterede avitaminoser eller mavesår. I 1949 beskriver de hungerdiarrhoen og sandsynliggør, at denne ikke skyldes infektion, og formentlig heller ikke avitaminose. Afhandlingen må betegnes som værdifuld. I et experimentelt arbejde påviser de hos rotter efter faste en betydelig atrofi af tarmslimhinden, som de tillægger causal betydning for hungerdiarrhoen. Nogle undersøgelser over betydningen af kostens sammensætning i realimentationsperioden er originale og betydningsfulde.

Sammen med flere andre har han i 1952 publiceret en større monografi »Famine Disease in German Concentration Camps. Complications and Sequels«, hvor der gives en udtømmende skildring af emnet, dels på grundlag af den foreliggende litteratur, som bearbejdes kritisk, og dels på grundlag af kliniske observationer og resultater af en større efterundersøgelse. Bogen må formentlig betegnes som den bedste indenfor området.

2. Afhandlinger over exocrine kirtlers fysiologi. Under opholdet på Rockefeller instituttet har Thaysen sammen med Dole og medarbejdere foretaget en række vel planlagte og vel gennemførte undersøgelser over svedsekretionens mekanisme.

Der redegøres for en ny og nøjagtig metode til opsamling af sved fra et lille hudområde og til bestemmelse af antallet af aktive kirtler samt sekretionens fordeling på disse. På grundlag af forsøg, hvorunder der opsamles prøver af sved efter stimulation ved lokal injektion af et cholinergt stof, opstiller de følgende originale hypotese. I svedkirtlen dannes et primær sekret, hvis urinstofkoncentration under den videre passage øges ved vandreabsorption. Hypotesen støttes kraftigt derved, at kvotienten mellem urinstofkoncentrationen i sved og i plasma findes uafhængig af plasmakoncentrationen indenfor det undersøgte meget vide område. Det er vanskeligere ud fra hypotesen at forklare, at kvotienten findes uafhængig af sekretions-hastigheden.

I et følgende arbejde undersøger de udskillelsen af en række sulfonamider i sveden, og det påvises, at denne lader sig forklare gennem hypotesen ud fra den forudsætning, at den udassocierede form, og kun denne, passerer fra plasma til sved ved simpel diffusion.

I et lille interessant kongresreferat beskriver de, hvorledes fordelingen af paraaminohippurat mellem to væskefaser, der er i kontakt, kan benyttes til bestemmelse af pH i den ene af disse, når pH i den anden er kendt.

I et stort og omhyggeligt arbejde bekræfter de, at natriumkoncentrationen i sved er lavere og kaliumkoncentrationen højere end i plasma, og de viser, at natriumkoncentrationen i sved stiger med stigende sekretionsintensitet, medens kaliumkoncentrationen er konstant. Som forklaring på ændringen i natriumkoncentrationen diskuteres en reabsorption af natrium af begrænset kapacitet under præsekretets passage gennem kirtlen.

Senere viser de, at svedsekretionen aftager ved langvarigt ophold under betingelser, hvor der vedvarende er maximal stimulation (ved varme), og at nedsættelsen ikke er betinget af en reduktion i antallet af fungerende svedkirtler eller i nedsat central nervøs stimulation (vist ved forsøg på yderligere stimulation med et cholinergt stof).

Endvidere gennemfører de tilsvarende undersøgelser for spyt- og

tåresekretion. De viser, at parotis forholder sig som svedkirtlen med hensyn til natrium- og kaliumkoncentrationens afhængighed af sekretionsintensiteten, medens tårekirtlen afviger herfra, idet koncentrationen af urinstof, Na og K i tårer er uafhængig af sekretionsintensiteten.

I doktorafhandlingen fra 1955, der er en oversigtsafhandling over de ovenfor nævnte, værdifulde arbejder, giver han en mere indgående diskussion af problemerne. En noget videregående kritisk analyse af den tidligere litteratur havde her været ønskelig.

Efter hjemkomst til Danmark foretager han sammen med nye medarbejdere undersøgelser efter tilsvarende retningslinier. De viser i veltilrettelagte og præcise forsøg, at parotis forholder sig som svedkirtlen med hensyn til udskillelse af sulfonamider. For urinstofs vedkommende findes kvotienten mellem koncentrationen i sekret og i plasma – ligesom for svedkirtlerne – uafhængig af plasmakoncentrationen. Kvotienten findes derimod aftagende ved stigende sekretionshastighed; denne observation afviger fra det ved svedkirtelforsøgene iagttagne, men lader sig lettere forklare ud fra præsekret-reabsorptionsteorien, hvad forfatterne undlader at præcisere.

Dernæst undersøger de udskillelsesforholdene for natrium, kalium, urinstof, chlor og bicarbonat i pancreas hos hunde og redegør for afhængigheden af sekretionsintensiteten; forfatterne gør den originale iagttagelse, at pancreassaft indeholder reducerende substans (glucose), og at koncentrationen varierer proportionalt med plasmaglucosekoncentrationen. Endvidere har han deltaget i et mindre betydningsfuldt arbejde over spyttets fibrinolytiske aktivitet, målt med T. Astrups metode.

I 1958 giver han en god oversigt over elektrolytproblemer ved kirtelsekretionen og korrelerer her sine iagttagelser med nyere elektrofysiologiske undersøgelser. I et større afsnit af monografien »The Alkali Metal Ions in Biology« har han i 1960 givet en moden og kritisk vurdering af den foreliggende litteratur indenfor dette område.

Om sekretionsstudierne kan det sammenfattende siges, at de, om end enkelte punkter kan gøres til genstand for kritik, giver et meget vægtigt bidrag til forståelsen af exocrine kirtlers funktionsmåde, ikke mindst ved opstillingen af præsekret-reabsorptionshypotesen og sandsynliggørelsen af dens gyldighed for sved- og spytkirtler.

3. Afhandlinger om metaboliske problemer. På Rockefeller instituttet har Thaysen deltaget i forskellige metaboliske undersøgelser. Det vises, at reduktionen af blodtrykket gennem nedsat natriumtilførsel er uafhængig af proteintilførsels størrelse, og at en lav proteintilførsel ved iøvrigt fri kost giver vægttab, så længe patienterne overvåges nøje. I et interessant arbejde finder Thorn, Schwartz og Thaysen, at fald i natriumkoncentrationen og stigning i kaliumkoncentrationen, der tid-

ligere var påvist i blandet spyt under natriumdepletering, også kan påvises i rent parotissekret. Bestemmelsen af Na/K kvotienten for dette sekret – fremfor blandet spyt – foreslås anvendt som index for aktiviteten af elektrolytregulerende hormon.

Efter hjemkomsten fra U.S.A. har han sammen med andre undersøgt prednisons metaboliske virkninger, bekræfter forskellige tidligere iagttagelser og viser bl. a., at den prednisonbetingede negative kvælstofbalance er forbigående ved konstant kost og kan hindres ved øget proteintilførsel. Det understreges, at patienter med sekundær binyrebarkinsufficiens som følge af prednisonbehandling i stress situationer bør have tilskud af cortison og ikke prednison, da dette findes at besidde en vis natriuretisk virkning.

Sammen med Brøchner-Mortensen og Gjørup viser han, at tilførsel af 19-nor-steroider modvirker den af corticosteroider betingede negative kvælstofbalance, medens virkningen på den negative kalkbalance er noget mindre sikker.

I en kort oversigt giver han en god redegørelse for 19-nor-steroidernes anvendelse i klinikken.

4. Afhandlinger om akut nyreinsufficiens. Under sit arbejde med hæmodialyse har han indsamlet et betydeligt materiale, som han har bearbejdet, fortrinsvis sammen med andre.

I 1957 og 1958 gives en udmærket redegørelse for den anvendte teknik og de opnåede resultater med god klinisk vurdering. Det påpeges, at prognosen for akut nyreinsufficiens opstået i tilslutning til fødsel som regel er god ved adækvat behandling. Der fremlægges en interessant meddelelse om bilateral cortical nekrose med en udmærket diskussion af ætiologi og patogenese. Der gives en kort redegørelse for den postoperative azotæmi på grund af salttab, og i en kasuistisk meddelelse fremhæves risikoen for akut nyreinsufficiens efter intravenøs pyelografi hos patienter med myelomatose. Sammen med Gjørup behandler han visse problemer vedrørende kaliumstofskiftet hos patienter med oliguri. De gør den interessante iagttagelse, at et kaliumtab, der påføres ved hæmodialyse med kaliumfattig væske ganske overvejende sker fra intracellulære depoter, samt at plasmakoncentrationen af kalium efter afslutningen af dialysen stiger lige hurtigt, hvad enten der er fjernet en større eller mere moderat mængde kalium. Nogle undersøgelser, der er baseret på en beregning af den ved proteinkatabolisme »frigjorte« kaliummængde, må anses for at være af begrænset værdi, da denne – ofte anvendte – beregningsmetode er behæftet med stor usikkerhed.

I tre arbejder meddeler han og Gjørup, som nogle af de første, iagttagelser over virkningen af 19-nor-steroid ved kronisk og akut nyreinsufficiens. De viser, at behandlingen i nogle tilfælde kan være af betydning for opnåelsen af en positiv kvælstofbalance ved kronisk nyre-

insufficiens, og at den kan hæmme uræmiens progression. Ved at sammenholde 19-nor-steroid behandlingen af akut nyreinsufficiens med bl. a. diætetiske procedurer, viser de på overbevisende måde, at 19-nor-steroid hos en del patienter med ikke for stærk hyperkatabolisme kan give kvælstofligevægt og hæmme azotæmiens progression trods liberal proteinindtagelse.

I 1960 giver han en god og særdeles velskrevet oversigt over anuriens patogenese, symptomatologi og behandling.

I 1961 diskuterer han sammen med Andreassen, Engell, C. H. Madsen og Lindenberg en række problemer vedrørende den kirurgiske behandling af galdevejslidelser hos patienter med akut nyreinsufficiens på grundlag af et materiale på 29 patienter, for hvilke der redegøres omhyggeligt. Det dokumenteres, at det i adskillige tilfælde ved øget samarbejde mellem kirurg og mediciner er muligt med godt resultat at gennemføre operativ behandling trods svær nyrebeskadigelse og dermed bryde en *circulus vitiosus*, og det fremhæves, at disse patienter tidligst muligt må overføres til et hospital med mulighed for hæmodialyse.

I 1962 giver han en god oversigt over det efterhånden meget store materiale af patienter med akut uræmi, som har været indlagt på Rigshospitalets medicinske afdeling A, de indhøstede erfaringer med varierende kalorietilførsel og specielt problemet om værdien af behandlingen med anaboliske 19-nor-steroider, belyst ved en række vel gennemførte metaboliske balanceforsøg. Det konkluderes, at behandling med anaboliske steroider i en del tilfælde muliggør tilførsel af større proteinmængde, således at patienten kommer i positiv N-balance uden aggravaation af uræmien, men at denne virkning er passager og efterfølges af en ny ligevægtstilstand. Behandlingen er derfor specielt indiceret overfor svært uræmiske undervægtige patienter, hos hvem der herigennem kan opnås en temporær bedring, under hvilken anden terapi kan bringes til anvendelse.

Thaysen har ydet en betydelig indsats ved opbygningen og driften af afsnittet for hæmodialyse på Rigshospitalets medicinske afdeling A og har ved bearbejdelse af materialet dokumenteret god fysiologisk skoling, særdeles gode kliniske evner, samt sund kritisk sans, som bl. a. er kommet til udtryk ved den rationelle placering af hæmodialysen i det samlede behandlingsregime.

5. Arbejder om nyrefysiologi. Med udgangspunkt i Zerahns undersøgelser over relationen mellem iltforbrug og elektrolyttransport i frøhud samt i Ussings og Kruhøffers diskussioner i monografien »The Alkali Metal Ions in Biology« (1960) har Thaysen i samarbejde med N. Lassen og Munck i 1961 offentliggjort nogle særdeles værdifulde experimentelle undersøgelser på hunde over relationen mellem iltforbrug og natriumreabsorption i nyren. De viser, at den ikke filtrat-

dannende nyre har et »basalt« iltforbrug på 1 μmol ilt per g/min., og at iltforbruget i den arbejdende nyre næsten udelukkende kan tilskrives reabsorptionen af natrium, idet iltforbruget udover basalforbruget er proportionalt med natriumreabsorptionen. Observationerne publiceres i en velskreven afhandling og i flere korte meddelelser.

Ulrik Lassen og Thaysen finder samme år støtte for denne fortolkning ved undersøgelser over relationen mellem natriumturnover i nyresnit og disses iltforbrug. På grundlag af lignende indirekte undersøgelser konkluderer de i en kort foreløbig meddelelse sammen med Leyssac, at angiotensin hæmmer den aktive tubulære natriumtransport.

I flere arbejder diskuterer han patogenesen for den akutte nyreinsufficiens ved shocknyre. Med udgangspunkt i de dyreexperimentelle undersøgelser om nyrens iltforbrug vender han sig – specielt i et kort kongresreferat fra 1962 – mod den gængse ischæmihypotese, idet han fremhæver, at nyrens »basale« iltbehov skulle kunne dækkes selv ved en udtalt reduktion af gennemblødningen. Argumentet må siges at være vægtigt, men yderligere undersøgelser er påkrævet, før ischæmihypotesen kan skrinlægges.

I Medicinsk Kompendium har han skrevet et afsnit om vand- og elektrolytforstyrrelser, og i den ovenfor omtalte monografi »The Alkali Metal Ions in Biology« har han sammen med Kruhøffer skrevet et kapitel om den intestinale resorption.

6. Arbejder over andre emner. I 1948–49 har han skrevet tre mindre arbejder, herunder en god kasuistisk meddelelse om familiær proctalgia fugax og en god oversigt over dimerkaprols farmakologi og toxicologi.

Ved den samlede vurdering har udvalget lagt særlig vægt på ansørgernes videnskabelige produktion, herunder dens originalitet, på videnskabelig skoling, på alsidig klinisk uddannelse i intern medicin og de nærstående specialer samt på erfaring med undervisning.

Det ledige professorat bør besættes med en ansøger, der er tilstrækkeligt inde i den samlede interne medicin til at kunne give studenterne en alsidig undervisning i faget, foruden at han gennem sit særlige arbejde på specielle områder er i stand til at meddele studenterne en mere dybtgående undervisning med fremhævelse af videnskabelig metode og kritik. Hertil kommer, at den pågældende må kunne honorere de krav, som postgraduat undervisning vil stille.

Alle ansøgerne må anses for kvalificerede til den ledige stilling, omend i væsentlig forskellig grad.

Jørgen Pedersen og Jørn Hess Thaysen må betegnes som tydeligt bedre kvalificerede end de to andre, og Thorkild Friis som noget bedre kvalificeret end Povl Riis.

Efter udvalgets opfattelse må valget herefter stå mellem Jørgen Pedersen og Jørn Hess Thaysen. Dette valg er ikke ganske let, idet de er vanskeligt sammenlignelige.

Jørgen Pedersen, som er 49 år, har en god og fyldig klinisk uddannelse, herunder tjeneste på en medicinsk poliklinik, og han har som overlæge erfaring med ledelse af en afdeling. Han har en meget stor og alsidig videnskabelig produktion, som med stor flid er fortsat også i de seneste år, og han har i særlig grad gjort sig fortjent gennem sine undersøgelser over diabetes under graviditet, et område hvor han har dannet skole. Han har ydet værdifulde bidrag til organisationen af diabetesbehandlingen på Fødselsstiftelsen og dermed til nedbringelse af den perinatale dødelighed. Nogle arbejder på andre områder er svagere. Han har ingen basal videnskabelig skoling af betydning. Han har ret sparsom men tilstrækkelig erfaring med undervisning. Hans fremstillingsevne er oftest god.

Jørn Hess Thaysen, som er 41 år, har en god klinisk uddannelse, men har ikke gjort tjeneste på en medicinsk poliklinik. Hans videnskabelige produktion er noget mindre omfattende end Jørgen Pedersens, men gennemgående af høj kvalitet, præget af grundig fysiologisk skoling, klar problemstilling og præcision i forsøgsteknik og diskussion. Han har på udmærket måde videreført sine erfaringer fra de dybtgående studier af exocrine kirtlers funktion til studier over nyrefunktionen og metaboliske undersøgelser. Han har i sin produktion ydet flere originale bidrag. Han har en væsentlig andel i organisationen og driften af afsnittet for hæmodialyse på Rigshospitalet og har ved behandlingens tilrettelæggelse og den videnskabelige vurdering af materialet dokumenteret gode kliniske evner og oftest god kritisk sans. Han har en ikke ringe erfaring med undervisning, og hans fremstillingsevne er særdeles god.

Udvalget er enstemmigt af den opfattelse, at Jørn Hess Thaysen, alt taget i betragtning, må anses for den bedst kvalificerede til den ledige stilling, særlig under henvisning til hans udmærkede videnskabelige skoling, den høje kvalitet af hans videnskabelige produktion og hans originalitet, hvortil kommer hans særdeles gode fremstillingsevne.«

Indstillingen har i overensstemmelse med § 3, stk. 7, i nævnte anordning været tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på et møde den 21. oktober 1963 og af Konsistorium i dettes møde den 18. december 1963, blev den indsendt til ministeriet, hvorefter assisterende overlæge, lektor, dr. med. Jørn Hess Thaysen ved kgl. resolution af 4. januar 1964 blev udnævnt til professor i intern medicin ved Københavns universitet fra den 1. februar 1964 at regne.

f. *Professor, dr. med. Harald Okkels' afgang fra universitetet og professor, dr. med. Harald Moes udnævnelse til professor i normal anatomi*
(j. nr. 377/63).

Ved kgl. resolution af 3. august 1963 blev der meddelt professor i normal anatomi, dr. med. Harald Julius Christian Okkels afsked efter ansøgning på grund af svagelighed og med pension fra den 31. december 1963 at regne.

Efter at det lægevidenskabelige fakultet og universitetets rektor under 13. juni 1963 havde indstillet, at det således ledigtblevne embede blev oplået ledigt, udtalte ministeriet under 24. juni 1963, at det ved de i sin tid førte forhandlinger om oprettelsen af de på normeringsloven for finansåret 1962-63 gennemførte 2 professorater i anatomi var forudsat, at det af professor Harald Okkels beklædte professorat skulle nedlægges ved ledighed, hvorfor ministeriet udbad sig en udtalelse om dette spørgsmål.

Under 6. juli 1963 afgav universitetets rektor påny indstilling om opslag af det ledigtblevne embede med følgende begrundelse:

»Det er vel rigtigt, at der under forhandlingerne i ministeriet om universitetets forslag til normeringsloven for 1962-63 blev rejst det spørgsmål, om det af professor Okkels beklædte professorat, såfremt de af det lægevidenskabelige fakultet foreslåede to nye professorater i anatomi, blev gennemført, kunne nedlægges ved ledighed. Når dette spørgsmål blev rejst, havde det dog udelukkende som baggrund, at man fra universitetets side til sagens stilling i det hele gav den oplysning, at faget i øjeblikket var ude for betydelige vanskeligheder, bl. a. på grund af den daværende eneste professor i anatomi, professor Okkels' helbredstilstand. Men det fremgik ganske tydeligt af det lægevidenskabelige fakultets indstilling, hvoraf genpart vedlægges, at der ved oprettelsen af et andet og tredje professorat i anatomi var tale om en fuldstændig reorganisation af faget, en reorganisation, som er blevet nødvendig dels på grund af det stærkt stigende antal studerende, dels på grund af de forskningsområder, som faget omfatter, og denne reorganisation var udtrykkelig planlagt som en deling af institutets undervisnings- og forskningsopgaver på 3 professorater. Universitetets repræsentanter ved forhandlingen i ministeriet gav derfor heller ikke tilslutning til tanken om nedlæggelse ved ledighed i det da eksisterende professorat i anatomi, ligesom der heller ikke på normeringsloven for 1962-63 hverken i lovens tekst eller i anmærkningerne angående de to nye professorater er optaget nogen bemærkning om eventuel nedlægning af det eksisterende.

Det kan endelig tilføjes, at det lægevidenskabelige fakultet i adskillige år har beskæftiget sig med forholdene angående undervisningen i anatomi, som af skellige grunde har været og stadig er ude for be-

tydelige vanskeligheder. Af hensyn til denne vigtige del af lægernes uddannelse er det derfor af afgørende betydning, at det resultat af fakultetets overvejelse, som har fundet udtryk i den fornævnte indstilling om de to nye professorater med tilhørende afdelingslederstillinger, bliver gennemført.

Man skal derfor fastholde indstillingen om opslag af det ved professor Okkels' afgang ledigtblivende professorat i anatomi.«

Efter at ministeriet under 20. august 1963 havde meddelt, at det efter omstændighederne ikke ville modsætte sig et opslag af embedet og efter at dette var sket, blev under 18. september 1963 de indkomne 4 ansøgninger, nemlig fra videnskabelig assistent, cand. med. Helge Andersen, afdelingsleder, lektor, cand. med. Franz Bierring, overlæge, lektor, cand. med. Hans-Henrik Jacobsen og professor, dr. med. Harald Moe, tilstillet universitetet til erklæring.

I skrivelse af 19. november 1963 til ministeriet trak overlæge Hans-Henrik Jacobsen sin ansøgning tilbage, efter at det lægevidenskabelige fakultet havde afvist den af ham stillede betingelse om at bevare sin stilling som overlæge ved Rigshospitalets neuroradiologiske afdeling, såfremt han skulle blive indstillet til professoratet.

Til at bedømme de resterende 3 ansøgninger nedsatte det lægevidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. Erik Andreasen, dr. med. Mogens Andreasen, med. dr. Gösta Glimstedt, Lund, dr. med. Erik Landboe-Christensen og dr. med. Gunnar Teilum. Dette udvalg afgav under 10. januar 1964 følgende indstilling:

»Til det ledige professorat i normal anatomi ved Københavns universitet har der meldt sig 3 ansøgere:

Videnskabelig assistent ved universitetets medicinsk-anatomiske institut, cand. med. Helge Andersen.

Afdelingsleder, lektor ved samme institut, cand. med. Franz Bierring.

Professor i anatomi og histologi ved Københavns Tandlægehøjskole, dr. med. Harald Moe.

Det af fakultetet i mødet den 7. oktober 1963 nedsatte udvalg har i vedlagte bilag givet en redegørelse for ansøgernes uddannelse og en kritisk gennemgang af deres videnskabelige produktion.

Helge Andersen er født den 8. januar 1929 og bestod lægevidenskabelig embedseksamen sommeren 1957 med *haud illaudabilis primi gradus* (169⁵/₆ points).

Uddannelse og ansættelser. Som student har han været ansat 3 semestre som demonstrator anatomiae ved medicinsk-anatomisk insti-

tut i København og siden 1954 som instruktør ved begynderundervisningen i anatomi. Han har desuden siden februar 1956 været seniorinstruktør ved undervisningen i topografisk anatomi og siden foråret 1957 medvirket ved det obligatoriske kursus i histologi. Samtidig har han i 1 måned været vikar for lægeassistent på Kommunehospitalets patologiske afdeling i København og i 1 år 10 måneder været ansat som videnskabelig medhjælper ved medicinsk-anatomisk instituts antropologiske laboratorium. Siden februar 1959 har han været ansat som videnskabelig assistent ved samme institut, i de første 7 måneder som vikar i stillingen.

Han har gennemgået et kursus i cyto- og histokemi på zoologisk institut.

Som videnskabelig medhjælper ved medicinsk-anatomisk instituts antropologiske laboratorium har han deltaget i bearbejdelsen af Nationalmuseets skeletfund samt af laboratoriets patologiske skeletsamling. Under sin ansættelse som videnskabelig assistent har han forestået arbejdet i institutets cyto- og histokemiske laboratorium.

Som videnskabelig assistent har han endvidere medvirket ved dissektionsundervisningen, såvel her i landet som i England, samt deltaget i undervisningen af de studerende i cyto- og histologi. Han er nu undervisningskoordinator for begynderundervisningen i anatomi.

Videnskabelig produktion. Andersens produktion omfatter 13 indleverede arbejder, hvoraf 7 er publiceret i tidsrummet 1960–62, medens de resterende 6 foreligger i manuskript. Det ene af disse er manuskript til en doktorafhandling.

Nr. 4–9 må regnes for hans væsentligste arbejder og danner grundlaget for disputatsen. Disse arbejder omhandler undersøgelser over udviklingen af forskellige led hos mennesket og det tidlige synoviale væv. Andersen har foretaget mikroskopiske undersøgelser af leddene hos et stort antal fostre i forskellige aldre, baseret på kendte histokemiske farvereaktioner. Arbejderne er væsentligst deskriptive, omhyggeligt udført, og viser forfatterens fortrolighed med histokemisk undersøgelsesteknik; de øger uden tvivl vor viden på dette område. Man kunne i visse af arbejderne have ønsket en lidt større nøgternhed, ligesom den stilistiske udformning nogle steder kan kritiseres.

De øvrige arbejder omfatter forskellige undersøgelser, der for flertallets vedkommende er udført i samarbejde med andre. De er væsentligst af registrerende art og kan ikke betegnes som egentlig dybtgående.

Sammenfattende kan man udtale, at Andersens uddannelse i anatomi er ganske omfattende, og at han har erfaring i undervisning, væsentligst fra sin virksomhed som instruktør af de medicinske studerende. Han har vist stor videnskabelig arbejdsiver; men hans produktion er endnu begrænset, såvel m. h. t. omfang og originalitet som dybde.

Udvalget mener på denne baggrund ikke at kunne anse ham for kvalificeret til et professorat i normal anatomi.

Franz Bierring er født den 20. marts 1921 og bestod lægevidenskabelig embedseksamen sommeren 1947 med laudabilis (248½ points).

Uddannelse og ansættelser. Bierrings uddannelse er dels klinisk og dels anatomisk. Efter 1 års turnustjeneste har han været kandidat eller 2. reservelæge ca. 5 år på kirurgisk, ca. 1½ år på gynækologisk, 6 måneder på obstetrisk-gynækologisk og 3 måneder på medicinsk afdeling samt assistent 8 måneder på patologisk institut, 5 måneder på røntgenklinik og 10 måneder på Medicinsk Laboratorium, København. Han har 2 år 3 måneder vikarieret i en videnskabelig assistentstilling ved medicinsk-anatomisk institut og 5 år 2 måneder været ansat som videnskabelig assistent sammesteds. I november 1963 udnævntes han til afdelingsleder ved institutet. I de sidste ca. 3 år har han ledet institutets elektronmikroskopiske afdeling.

Han har deltaget i flere udenlandske kongresser og møder og foretaget studierejser, bl. a. for at studere elektronmikroskopi.

Under sin ansættelse som videnskabelig assistent ved medicinsk-anatomisk institut har han samtidig som instruktør deltaget i begynderundervisningen i anatomi og 3 år 6 måneder været instruktør ved seniorinstruktionen i topografisk anatomi. I tiden januar 1962-oktober 1963 har han varetaget den til det ene af de to lektorater i normal anatomi knyttede undervisning og eksamination. Siden november 1963 har han været beskikket som lektor i normal anatomi. Desuden har han været lærer i anatomi ved de i 1960 og 1962 afholdte internationale kurser i medicinsk revalidering samt i 2 år været lærer i kirurgi ved sygeplejeskolen på Bispebjerg hospital. I september 1963 har han holdt forelæsninger ved kurset i de for medicinen basale videnskaber.

Videnskabelig produktion. Bierrings videnskabelige produktion omfatter 24 arbejder, publiceret i perioden 1951-63; 8 af arbejderne foreligger i manuskript. Hertil kommer 2 ved udvalgsarbejdets afslutning indleverede manuskripter; disse er på grund af den sene indlevering ikke medtaget i bedømmelsen. Af arbejderne er 8 kliniske og 16 anatomiske.

Af de 8 kliniske arbejder er 3 referater af foredrag. To af arbejderne, med medarbejdere, drejer sig om efterundersøgelse af større kirurgiske materialer. Det er grundige og solide arbejder. De resterende 3 er kirurgiske kasuistikker.

Blandt de anatomiske arbejder omhandler 7 arbejder undersøgelser over det lymfoide system. Disse undersøgelser må betegnes som Bierrings videnskabelige hovedindsats. Han beskæftiger sig her først og fremmest med knoglemarvslymfocytterne, som af mange forskere

anses for stamcellerne til de myeloide og erythroide celler; han søger at afgøre, om disse lymfocytter er af myelogen eller hæmatogen oprindelse. Han anvender i sine arbejder numerisk analyse af knoglemarven, som han søger at påvirke ved exstirpation af forskellige lymfoide organer. Han påviser, at thymectomi hos rotter ikke påvirker knoglemarvens lymfocytindhold til trods for, at lymfocyttallet i ductus thoracicus og i blodet formindskes betydeligt. Thymus synes således uden betydning for dannelsen af knoglemarvslymfocytterne. I andre arbejder følger han problemerne op, således ved at undersøge knoglemarven efter extensive lymfeknudeexstirpationer og efter kombineret thymectomi-lymphadenectomi; knoglemarvslymfocyttallet forandres ikke herved, hvorfor lymfeknuderne heller ikke kan anses for dannelsesstedet for knoglemarvslymfocytterne. Endelig viser han, at splenectomi isoleret eller kombineret med thymectomi og lymphadenectomi forårsager en forøgelse af lymfocyttallet i knoglemarven. Alle disse undersøgelser tyder således stærkt på, at knoglemarvslymfocytterne dannes in loco og ikke extramedullært, som man tidligere har ment. Resultaterne er baseret på en grundig metodik ved undersøgelsen af knoglemarven. Disse arbejder er udført med stor teknisk dygtighed og repræsenterer et vigtigt bidrag indenfor et aktuelt og betydningsfuldt forskningsområde. En definitiv løsning af de omhandlede problemer kan dog først imødeses efter yderligere og mere dybtgående undersøgelser.

I endnu et arbejde indenfor det lymfoide system undersøger Biering med medarbejdere visse problemer vedrørende recirculationen af lymfocytter. Af resultaterne drager forfatterne den slutning, at den postglandulære, hepatiske lymfe almindeligvis indeholder en ældre cellepopulation end den intestinale. Også i dette arbejde var en mere kritisk stillingtagen til problemerne ønskelig.

De øvrige 9 anatomiske arbejder omhandler meget forskellige emner; de er baseret på elektronmikroskopiske undersøgelser. Det drejer sig om registrerende arbejder udført med en smuk teknik. I et arbejde fremsætter han med medarbejdere den overraskende hypotese, at en transformation af normale parenchymceller til tumorceller kan ske i umiddelbar nærhed af et metastatisk carcinom; dette dokumenteres dog ikke på det foreliggende elektronmikroskopiske materiale. Et foredragsmanuskript giver en udmærket oversigt over elektronmikroskopiens nuværende stade.

Sammenfattende kan man om Bierring udtale, at han har en for en anatom særdeles værdifuld klinisk uddannelse; hans uddannelse i anatomi er omfattende, og han har en flerårig erfaring som lærer og eksaminator i dette fag. Han behersker den elektronmikroskopiske teknik, og han har i sine arbejder vist usædvanlige tekniske evner. Hans videnskabelige produktion indenfor anatomen er ganske omfattende, og

han har i den seneste tid publiceret mange arbejder, hvoraf flere af betydelig værdi. Han har dog endnu ikke fuldendt noget disputatsarbejde. I enkelte arbejder kunne man ønske noget mere dybde og kritisk sans. Alt taget i betragtning mener udvalget, at han må anses for kvalificeret til det ansøgte professorat.

Harald Moe er født den 10. marts 1918, bestod sommeren 1945 lægevidenskabelig embedseksamen med laudabilis (248 points), tildelt 1944 accessit for Københavns universitets prisopgave i teoretisk medicin og erhvervede 1959 den medicinske doktorgrad.

Uddannelse og ansættelser. Moe var som student ansat 1 år 6 måneder som demonstrator anatomie ved medicinsk-anatomisk institut. Hans uddannelse efter embedseksamen omfatter – foruden 1 års turnustjeneste – 4 måneder på fødeafdeling, 6 måneder på kirurgisk afdeling og 10 år og 11 måneder videnskabelig assistent eller amanuensis ved medicinsk-anatomisk institut, heraf 2 år 4 måneder som konstitueret afdelingsleder. Siden 1960 har han været ansat som professor i anatomi og histologi ved Københavns Tandlægehøjskole.

Moe har i 1948-49 samtidig med anden ansættelse arbejdet på Carlsberglaboratoriets kemiske afdeling (professor Linderstrøm-Lang) samt i efteråret 1957 som gæst i laboratoriet for elektronmikroskopi på Statens Seruminstitut (afdelingsforstander, cand. polyt. A. Birch Andersen) og i 1962 deltaget i et instruktionskursus i Tyskland i anvendelse af elektronmikroskop.

Endvidere har han foretaget en 4½ månedes studierejse til U.S.A., bl. a. som visiting scientist ved National Institutes of Health, Bethesda.

Han har deltaget i talrige kongresser i ind- og udland.

Under sin ansættelse i de sidste år ved medicinsk-anatomisk institut har han ledet institutets laboratorium for elektronmikroskopi. Efter sin tiltræden som professor ved Københavns Tandlægehøjskole har han der forestået indretningen af højskolens nye anatomiske afdeling med undervisningslokaler, laboratorier for histologi og en afdeling for elektronmikroskopi, tilrettelagt undervisningen i anatomi og histologi for tandlægestuderende og instrueret afdelingens personale i elektronmikroskopisk teknik. Det fremgår af Moes ansøgning, at han har igangsat yngre medarbejdere i det videnskabelige arbejde.

Han har i årene 1946-47 været instruktør ved begynderundervisningen i anatomi og derefter instruktør i topografisk anatomi. I et semester har han varetaget forelæsningserne for professoren i anatomi og 4 år den til det ene af de to lektorater i normal anatomi knyttede undervisning og eksamination. Endvidere har det i ca. 2 år været overdraget ham at varetage undervisningen som lektor i anatomi ved Københavns Tandlægehøjskole. Han har desuden i to år afholdt kursus i

neuroanatomi for vordende psykiatere og i to år kursus i neuroanatomi for vordende neurologer.

Videnskabelig produktion. Moes videnskabelige produktion omfatter – foruden besvarelsen af universitetets prisopgave – 21 arbejder, af hvilke 18 har været indsendt til udvalget. Arbejderne er publiceret i tidsrummet 1951–63. Et af arbejderne er i manuskript.

De første arbejder omhandler et histokemisk problem vedrørende fosfatasebestemmelse; de følgende, blandt hvilke findes hans disputats, er kvantitativt histologiske undersøgelser over bægercelleforekomsten i tyndtarmen, medens de senere hovedsagelig er elektronmikroskopiske arbejder.

Fosfatasearbejderne er kritiske studier over Gomoris metode til påvisning af alkalisk fosfatase. Moe viser her på tarmepithelceller, at reaktionens udfald i høj grad er afhængig af behandlingstiden, og han forklarer herved tidligere modstridende resultater over fosfataselokalisationen. Dette smukke arbejde repræsenterer en betydningsfuld forbedring af en meget anvendt histokemisk metode.

Moes kvantitative undersøgelser over bægercelleforekomsten i tarmslimhinden er publiceret i flere arbejder. Disputatsen fra 1959: »Kvantitative undersøgelser af bægercellerne i tyndtarmen hos katte« er hans videnskabelige hovedværk. Arbejdet omfatter en numerisk bestemmelse af bægercelleforekomsten i forskellige tyndtarmafsnit foruden en bestemmelse af bægercellernes fordeling i lamina epithelialis fra kryptbund til villustop. Til dette formål har Moe udarbejdet en eksakt metode, efter hvilken bægercellerne farves ved en PAS-modifikation i totalpræparater. For at få et indtryk af de fysiologiske variationer blev bægercelletætheden sammenlignet hos fastende og ikke-fastende dyr. Dette store og grundige arbejde, udført med en selvstændigt udarbejdet teknik, er en mønsterværdig kvantitativ-histologisk undersøgelse. Til disputatsarbejdet slutter sig en undersøgelse, hvor tyndtarmsafsnit med forskellige bægercelletæthed blev transplanteret til andre tarmafsnit eller vesica. Det viste sig, at en slimhinde med ringe bægercelletæthed kun frembød en moderat forøget bægercelletæthed, når den blev overflyttet til omgivelser, der normalt viste stor bægercelletæthed.

I andre arbejder har Moe med medarbejdere udarbejdet en metode til bestemmelse af volumen i lateralventriklerne i menneskehjerner, og han har foretaget en cytologisk kønsbestemmelse hos en gruppe patienter med hypospadi i forskellige grader.

Moes elektronmikroskopiske arbejder omfatter forskellige ultrastrukturelle problemer i forskellige celletyper. Arbejderne og billedmaterialet viser med stor tydelighed, at de er udført af en erfaren forsker, som behersker den elektronmikroskopiske teknik. En oversigt over elektronmikroskopi og cellestruktur udmærker sig ved sin klarhed

og præcise form. Moe har yderligere i to arbejder udviklet en værdifuld metode, ved hjælp af hvilken han som den første ad indirekte vej histo-kemisk kan påvise substanser i ultrastrukturel skala.

Sammenfattende kan man om Moe udtale, at hans uddannelse og erfaring som lærer i normal anatomi er meget omfattende. Han har i adskillige år været eksaminator i faget. Han har forestået indretningen af en ny anatomisk og histologisk afdeling på Københavns Tandlægehøjskole. Hans videnskabelige produktion er af høj kvalitet. Moe gennemfører sine undersøgelser med grundighed, dygtighed og med en elegant beherskelse af teknikken. Han kommer til nye og væsentlige resultater og hans fremstillingsevne er særdeles god. Udvalget må anse ham for velkvalificeret til det ansøgte professorat.«

Ved den samlede vurdering har udvalget lagt særlig vægt på ansøgenes videnskabelige produktion, herunder dens originalitet, på uddannelsens alsidighed og dens tilknytning til andre medicinske fag, på evne til samarbejde og organisationstalent m. h. t. videnskabeligt arbejde samt på erfaring med undervisning.

Som det fremgår af bilaget må Moe anses for velkvalificeret til det ansøgte professorat og de to andre ansøgere overlegen. Man skal derfor enstemmigt indstille ham til det ledige professorat i normal anatomi.

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med anordningens § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i et møde den 10. februar 1964 og af Konsistorium i et møde den 26. februar 1964, blev den indsendt til ministeriet, hvorefter professor i anatomi og histologi ved Københavns tandlægehøjskole, dr. med. Harald Moe ved kgl. resolution af 9. april 1964 blev udnævnt til professor i normal anatomi ved Københavns universitet fra den 1. juli 1964 at regne.

g. Professor, dr. med. Tage Kemps afgang fra universitetet og konstitution af docent, dr. med. Jan F. Mohr, Oslo, som professor i human arvebiologi og eugenik

(j. nr. 546/62).

Ved kgl. resolution af 7. november 1962 blev der meddelt professor i human arvebiologi og eugenik, dr. med. Tage Kemp afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. august 1963 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 7. december 1962 de indkomne 4 ansøgninger, nemlig fra docent, fil. dr. Lars Eduard August Beckman, Uppsala, docent Marco Fraccaro M.D., Pavia, assisterende overlæge, lektor, dr. med. Bent

Harvald og docent, dr. med. Jan F. Mohr, Oslo, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det lægevidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, med. dr. Jan A. Böök, Uppsala, dr. med. Eggert Møller, dr. med. K. A. Jensen, dr. med. Erik Strömgren og fil. dr., dr. rer. nat. Dietrich von Wettstein.

Udvalget afgav under 29. oktober 1963 følgende indstilling:

Docent, fil. dr. *Lars Beckman*, født d. 5. maj 1928. Efter folkeskolelærereksamen filosofikandidateksamen 1955, filosofilicentiateksamen 1957 i fysisk antropologi og filosofilicentiateksamen 1958 i genetik, fil. dr. og docent i human genetik ved Uppsala Universitet 1959.

Ansættelsesforhold og uddannelse. Videnskabelig assistent ved medicinsk-genetiska institutionen 1956–1959, ekstraordinær docent i human genetik ved Uppsalas universitet siden 1959. Vikarieret for professoren i medicinsk genetik i tre måneder 1960. Docent Beckmans videnskabelige virksomhed er udført på institutionen for medicinsk genetik ved Uppsalas universitet. Han har en fuldstændig akademisk uddannelse i såvel genetik som fysisk antropologi. Humangenetikken er hans hovedfag.

Videnskabelige publikationer. Docent Beckman har indleveret 52 afhandlinger publiceret i tidsrummet 1957–1963. En stor del af docent Beckmans videnskabelige produktion beskæftiger sig med analysen af populationsstrukturen i Sverige ved hjælp af blodtyper. Det vigtigste arbejde i denne gruppe udgøres af doktorafhandlingen. I disse arbejder har Beckman påvist statistisk sikre forskelle i frekvensen af blodtyperne hos forskellige subpopulationer i den svenske befolkning. Opdelingen sammenlignes med arkæologiske og antropometriske data. Af speciel interesse er analyserne af populationsstrukturen hos lapperne og Gotlands befolkning. Beckman har i disse arbejder indsamlet et meget stort materiale, som han har analyseret korrekt og i overensstemmelse med anerkendte metoder. Hans konklusioner er vel underbygget, og arbejderne har betydelig teoretisk og praktisk værdi, det sidste specielt med henblik på paternitetsbestemmelser.

I et antal meget interessante og teknisk godt gennemførte arbejder har Beckman undersøgt serumproteiner hos mennesker, aber og fugle. Han har derved benyttet den af Smithies indførte stivelses-gel-elektroforese samt immunelektroforese, Ouchterlonyteknik og elektroforese i forbindelse med autoradiografi. I 3 af arbejderne har han undersøgt haptoglobiner hos mennesker, dels til belysning af populationsstrukturen hos lapper og dels til anvendelse i faderskabssager. Sammen med Hirschfeld og Heiken har han studeret haptoglobintypernes geo-

grafiske fordeling og konstateret overensstemmelse med den postulerede 2-allel-hypotese. Det af Hirschfeld opdagede Gc-serumsystem karakteriseres nærmere i andre arbejder. Identitet mellem Gc-faktorerne og de elektroforetiske påviselige postalbuminer påvises i serum. I 6 arbejder, delvis i samarbejde med Holmgren, er transferriner og deres varianter blevet undersøgt. Derved har Beckman påvist forekomsten af varianter, som hidtil ikke var kendt i den europæiske befolkning. Hans undersøgelser har endvidere klargjort, at varianterne B₁, B₂, D₁ og C må betragtes som alleler af ét og samme gen. I 2 af arbejderne undersøgtes, i hvor høj grad serumesteraser og sure fosfataser kan bruges som markører. For at undersøge relationerne mellem forskellige primater har han analyseret haptoglobiner, transferriner og serumesteraser hos nogle Macacusarter samt Chimpanse. Der foreligger også et arbejde om serumproteiner hos fugle og to arbejder om fytohæmagglutiner. Beckman har i sine arbejder over serumproteinerne vist, at han behersker dette felt, og han har ydet flere originale bidrag.

I et antal populationsundersøgelser gransker Beckman bl. a. kritisk den klassiske fysiske antropologis arbejdsmetoder. Specielt undersøger han værdien af de derved anvendte karakterer for populationsundersøgelser og faderskabssager. 6 arbejder omhandler forskellige sygdommes og misdannelsers genetik. Disse arbejder viser ligeledes, at han har kendskab til humangenetiske problemer.

Beckman er en internationalt anset forsker, og hans videnskabelige virksomhed karakteriseres af en imponerende arbejdskapacitet, entusiasme og idérigdom. Han besidder tillige evnen til at interessere og vejlede yngre medarbejdere, med hvem han i stor udstrækning har publiceret sine resultater. Han har med held appliceret genetiske og serologiske metoder på antropologiske og demografiske problemer.

Docent *Marco Fraccaro*, M.D., født d. 26. september 1926. M.D. ved universitetet i Pavia 1950. Libero docente i human genetik ved universitetet i Pavia 1960. Professore incaricato ved samme universitet 1962.

Ansættelsesforhold og uddannelse. Assistent ved Patologisk institut ved universitetet i Pavia 1950-1954. Studier i genetik ved Galton Laboratory, London 1954. Forskningslækare ved institutet for medicinsk genetik, Uppsala 1956-1960, herunder opholdt han sig som Rockefellerstipendiat i 6 måneder ved institut for cytologi og experimentel histologi i Leyden for at studere vævskulturteknik (1957). Senior scientific officer ved Population Genetics Research Unit, Oxford 1960-62. Siden 1962 har han bestyret et af Euratom financeret laboratorium for human cyto-genetik ved universitetet i Pavia. Fraccaro har siden 1960 fungeret som ekspert og forelæser i human genetik ved forskellige internationale møder.

Videnskabelige publikationer. Fraccaro har indleveret 77 afhandlinger, publiceret i tidsrummet 1951–1963. Hans tidlige arbejder omhandler i hovedsagen misdannelser og patologisk-anatomiske undersøgelser af arvelige sygdomme. Blandt disse er 2 af arbejderne af speciel interesse. Deri beskrives dels en ny form for misdannelse i knogle-systemet og dels specifikke nyreforandringer ved Laurence-Moon-Biedl-syndromet. I to arbejder studeres arvegangen og forekomsten af fenylketonuri. Flere af arbejderne omhandler sjældne defekter. Eet omhandler forekomsten af Lindau's sygdom i en familie i flere generationer og er af speciel interesse. En større almen oversigt over medfødte misdannelser gives sammen med Böök.

Fraccaros arbejder over fødselsvægt og dens sammenhæng med visse egenskaber hos moderen, belyst i forskellige populationer viser, at han besidder fremragende kundskaber i statistik og er fortrolig med statistikkens anvendelse indenfor human genetiske problemer.

8 arbejder omhandler hovedsagelig populationsgenetiske spørgsmål. I disse arbejder gives en del vigtige bidrag til forståelsen af dynamikken i humane populationer.

De resterende publikationer af Fraccaro omhandler human cyto-genetik. 7 arbejder behandler metodikken for kromosomanalyse i cellekulturer hos mennesker og studier af den normale karyotype. I 9 arbejder undersøges karyotypen hos patienter med Turner's syndrom. Blandt de undersøgte tilfælde findes foruden 14 XO konstitutioner en ny variant, som besidder en karyotype med en isokromosom for den lange arm af X-kromosomet. Nye afvigende kønskromosomkonstitutioner beskrives i 7 arbejder. Afvigelserne omfatter konstitutionerne XXXXY, XYY samt mosaiker af XO, Xy, XXy og XX, XXY, XXYYY. Fraccaro har også deltaget i studierne over kromosomvariationerne ved mongolisme, hvilket fremgår af 4 arbejder. Forekomsten af translokationer i to familier beskrives i et enkelt arbejde.

Fraccaro har deltaget i et omfattende arbejde over induktionen af kromosomale aberrationer i humane celler ved ioniserende stråling, som er blevet publiceret sammen med Böök, Fredga og Lindsten. Arbejdet repræsenterer en meget omhyggelig analyse, hvori et skøn over fordoblingsdosen for strålingsinducerede aberrationer gives.

I et arbejde studeres den differentielle DNA-syntese i de fire X-kromosomer af et XXXXY individ ved hjælp af autoradiografi. Tre af X-kromosomerne markeres tidligt, og et X-kromosom markeres på et sent stadium. Disse resultater er i udmærket overensstemmelse med kønskromatin-konstitutionen og giver et vigtigt bidrag til forståelsen af kønskromatinets opkomst og funktion. I et yderligere arbejde gøres sandsynligt, at generne for Xg blodtypen er beliggende i den korte arm af X-kromosomet. I analyserne benyttes individer med iso-X-kromosom (Turner's syndrom) i familier som spalter for farveblindhed.

De to sidstnævnte arbejder repræsenterer de hidtil mest avancerede analyser indenfor den humane cyto-genetik. Disse arbejder er publiceret sammen med Rowley, Muldal, Gilbert, Lajtha, Lindsten og Kaijser, resp. med Lindsten, Polani, Hamerton, Sanger og Race.

Fraccaro har vist sig at være en kyndig forsker indenfor human-genetikken og gennem sin tidlige indsats inden for den humane cyto-genetikens periode har han vundet international påskønnelse.

Lektor, assisterende overlæge, dr. med. *Bent Jørgen Harvald*, født d. 11. februar 1924. Lægevidenskabelig embedseksamen ved Københavns universitet 1947. Dr. med. 1954.

Ansættelsesforhold og uddannelse. Foruden forskellige kandidat-tjenester har han fået en god uddannelse i intern medicin som reservelæge ved medicinske afdelinger i 6 år 3 måneder og som assisterende overlæge ved en medicinsk afdeling siden april 1961, altså tilsammen 8 år 10 måneder. Han har i 1958 fået autorisation som speciallæge i intern medicin. Fra februar 1949-januar 1951 har han været videnskabelig assistent ved universitetets arvebiologiske institut i København. Han har medvirket i det ved arvebiologisk institut igangværende store tvillingprogram. Siden juli 1961 har han været lektor i arvepatologi ved Københavns universitet.

Videnskabelige publikationer. Harvalds afhandlinger om human arvebiologi omfatter 16 numre. Arbejderne om epilepsiens genetik repræsenterer en stort anlagt, systematisk og velgennemført undersøgelses-serie, hvis resultater har bidraget i betydelig grad til afklaring inden for et praktisk vigtigt område, hvor tidligere forskningsresultater syntes at være i indbyrdes modstrid. Kombinationen af familie- og EEG-undersøgelser har krævet en stor arbejdsindsats. Vurderingen af andres og egne resultater er foretaget med overblik, nøgternhed og kritisk sans, konklusionerne er forsigtige og realitetsbetonede. Harvalds arbejde står stadig som det bedst gennemførte på sit område.

Arbejderne om mulighederne for ad elektroencefalografisk vej at afsløre »latente« tilfælde af Huntington's chorea og tuberøs sklerose er praktisk vigtige. Det samme gælder arbejderne om EEG hos gamle og specielt ved apoplexia cerebri.

I 4 arbejder har han sammen med Hauge studeret familiefrekvens af forskellige tumortyper. Harvald har sammen med Hauge med udgangspunkt i 32 probander med ægte gigt undersøgt forekomsten af gigt og forhøjet urinsyreindhold i blodet hos forskellige familiemedlemmer. Selv om en vis forhøjelse af urinsyreindholdet i blodet fastslås hos søskende til probander, er det ikke muligt at benytte urinsyre-koncentrationsbestemmelse til at identificere individer som er disponerede til gigt. Den omhyggeligt gennemførte analyse kan således ikke støtte tidligere af amerikanske forskere opstillede hypoteser. I 3

arbejder fremlægges præliminære resultater af en stort anlagt undersøgelse over samtlige tvillinger født i Danmark i årene 1870–1910. En sammenligning mellem een- og toæggede tvillinger gøres med hensyn til forskellige sygdomme.

Harvalds videnskabelige produktion indenfor den interne medicin omfatter 28 arbejder, hvoraf flere er oversættelser af foregående. Fler-tallet af disse arbejder er udført i samarbejde med en eller flere, ældre eller yngre medforfattere. Arbejderne er jævnt fordelt over årene 1953–62 incl. De omhandler mest forstyrrelser i elektrolytforholdene, hypertension samt lunge-, lever- og nyreinsufficiens; også hjertesygdommenes behandling er repræsenteret.

Afhandlingerne udviser som helhed en stigende kvalitet. Nogle af arbejderne udviser mangler m. h. t. litteraturreferaterne, materialets størrelse eller de dragne konklusioner. Blandt de øvrige skal fremhæves de sammen med 7 andre udførte arbejder om ventilationsbehandling ved respiratorisk acidose. Harvalds og M. Bjerneboes arbejder om neuropsykiatriske symptomer ved leverinsufficiens, fem arbejder om nephrotoxiciteten af kommercielt (urent) phenacetin og af acetylsalicylsyre, et arbejde om steroidbehandling af kronisk hepatitis og om påvisningen af calciummangel i organismen ved steatorrhoe. Alle disse arbejder er værdifulde, mere eller mindre originale, er godt gennemført og fører til resultater af betydning.

Som helhed skal det siges, at Harvalds videnskabelige produktion indenfor den interne medicins område vidner om årvågenhed m. h. t. problemstillingen, omfattende viden og om beherskelse af den videnskabelige metodik indenfor faget.

Harvalds sammenlignelsesvis begrænsede produktion indenfor human arvebiologi vidner om en stor interesse og en betydelig arbejdskapacitet, særlig i betragtning af at forskningen er blevet udført parallelt med et krævende klinisk arbejde. Harvalds arbejder på dette område omhandler gennemgående kliniske sygdomme med sandsynligvis komplicerede arvelige grundlag.

Docent, dr. med. *Jan Mohr*, født d. 10. januar 1921. Medicinsk embedseksamen ved universitetet i Oslo 1948. Dr. med. ved Københavns universitet 1954.

Ansættelsesforhold og uddannelse. Eksamen i anvendt matematik ved universitetet i Oslo 1940. Uddannelse i eksperimentel genetik ved Stockholms Högskola og eksamen i genetik sammesteds hos professor Bonnier, Rockefellerstipendiat 1949–51 ved Columbia University, New York, Galton Laboratory, London, og Københavns universitet. Mohr har gennemgået en meget alsidig uddannelse i genetik hos professor Dunn, Columbia, ved Cold Spring Harbor, Biological Laboratory, ved Galton Laboratory hos professor Pebrose og ved Københavns univer-

sitets institut for human arvebiologi hos professor Kemp. Han har været amanuensis ved Institut for genetik, Universitetet i Oslo fra 1952. I 1955 organiserede han den nyindrettede human genetiske afdeling ved Institut for genetik, Oslos universitet, og var dets første bestyrer. I 1959 blev han udnævnt til docent i human genetik ved universitetet i Oslo, fra 1960 er han bestyrer af Institut for human genetik ved universitetet i Oslo, som er udviklet af den ovennævnte human genetiske afdeling. I tilknytning til instituttet har han oprettet et centralregister for tilfælde af arvelige lidelser i Norge.

Videnskabelige publikationer. Mohr's publikationer omfatter 30 numre. Hans forskningsarbejder har i hovedsagen været rettet mod et af de væsentligste problemer i human genetik, nemlig genernes kobling. Han har påvist det første sikre tilfælde af autosomal kobling hos mennesket: kobling mellem Lutheran- og Lewisblodtypen (= sekretoregenskaben) og bestemt hyppigheden af overkrydsning. Dette har kun kunnet gøres gennem en systematisk undersøgelse af et stort antal karakterer med enkel arvegang. Til denne undersøgelse anvendes 7 blodtyper og et antal normale såvel som patologiske arveligt betingede egenskaber. Han har yderligere analyseret dette koblingsforhold mellem Lutheranblodtypen og sekretoregenskaben og redegjort for sammenhæng mellem sekretoregenskaben og Lewisblodtypen.

Han har konsekvent fortsat med at undersøge nye blodtypesystemer med hensyn til deres anvendelighed til koblingsstudier. I en afhandling har han analyseret arvegangen af Duffysystemet og mener, at der er en sandsynlig relation mellem Duffy- og rhesussystemet. Han undersøger koblingsmuligheden mellem 9 blodtypesystemer men med undtagelse af Lutheran- og sekretoregenskaben finder han ingen sikker kobling. I 3 arbejder analyserer han et omfattende norsk materiale på Gm-serumsystemet. Det vises, at Gm(r) faktoren nedarves monomert, og at den repræsenterer et allel til de tidligere kendte alleler a, b, x. I 2 arbejder undersøges Gc-systemet i 95 norske familier. Koblingsrelationer mellem dette system og alle andre blodtype- og serumsystemer prøves. En eksakt analyse på et stort materiale over haptoglobiner gives. Sammen med Berg har Mohr fornylig opdaget et nyt serumsystem med monomér arvelighed, det såkaldte Lp-system. I et særskilt arbejde prøves dette system for kobling med alle andre blodtypesystemer. Det vises, at der på nuværende tidspunkt findes 19 markør-systemer som er hensigtsmæssige for koblingsundersøgelse. På et norsk familiemateriale har han prøvet 14 af disse markører for deres koblingsforhold. Kobling mellem Duffy og Kell systemerne gøres til en vis grad sandsynlig. I 8 af arbejderne har Mohr vist, at han er vel bekendt med metoderne for klinisk genetisk og human cyto-genetisk forskning. Han har også beskrevet en ny form for kønsbunden døvhed, som sandsynligvis udgør en speciel klinisk genetisk enhed.

Mohrs forskning er i særlig grad af fundamental karakter. Hans arbejde bærer præg af en udmærket evne til at penetrere og analysere problemerne og et kritisk omdømme. Fremstillingen er altid forbilledligt koncis.

Ved den samlede vurdering har udvalget lagt særlig vægt på ansøgerens videnskabelige produktion, herunder dens originalitet, på videnskabelig skoling, på uddannelsens alsidighed, herunder dens tilknytning til human arvebiologi og eugenik, på evne til samarbejde og organisationstalant m. h. t. videnskabeligt arbejde samt på erfaring med undervisning.

Den ledige stillings område er utvivlsomt meget stort, og for bestridelse af den er en lang række kvalifikationer ønskelige. De enkelte ansøgers styrke ligger på forskellige områder, og det kan diskuteres, hvilken kombination af kvalifikationer der skal lægges mest vægt på. Udvalget er ikke i tvivl om, at samtlige ansøgere vil kunne bestride stillingen på tilfredsstillende måde, men er samtidig helt enig om, at dr. Mohr – ligegyldig hvorledes man nærmere definerer stillingens karakter – er den bedst kvalificerede. Han må anses for særdeles velkvalificeret, særlig under henvisning til hans udmærkede videnskabelige skoling, den høje kvalitet af hans produktion og hans originalitet, hans dokumenterede evne til samarbejde og organisationstalant, hvortil kommer hans klare fremstillingsevne.

Udvalget skal derfor enstemmigt indstille dr. Mohr til den ledige stilling.

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne til erklæring, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i et møde den 2. december 1963 med den bemærkning, at docent Mohr ikke er dansk statsborger, hvorfor ansættelse indtil videre må ske ved konstitution, og af Konsistorium i et møde den 18. december 1963, blev den indsendt til ministeriet, hvorefter docent Jan F. Mohr, Institut for medicinsk genetik, Oslo, under 9. april 1964 af undervisningsministeriet blev konstitueret som professor i human arvebiologi og eugenik ved Københavns universitet fra den 1. august 1964 at regne.

h. Oprettelse af et professorat i klinisk kemi og laboratorieteknik for overlæge, dr. med. Poul Astrup

(j. nr. 591/62).

Under 30. november 1962 indstillede det lægevidenskabelige fakultet følgende:

»Fakultetet skal herved indstille, at der under fakultetet oprettes et nyt professorat i klinisk kemi og laboratorieteknik, således at dette fag fremtidig repræsenteres ved en selvstændig lærestol.

På finansloven for 1958-59 blev der i overensstemmelse med fakultetets og universitetets indstilling oprettet et lektorat i klinisk kemi og laboratorieteknik.

Baggrunden for forslaget var den stedse stigende betydning, som de kliniske laboratorieundersøgelser havde fået, ikke alene for arbejdet på hospitalerne, men også for de alment praktiserende lægers arbejde.

Fakultetet fandt det derfor nødvendigt at søge etableret en systematisk undervisning på dette område samt i metodernes teknik, pålidelighed og specielle fejlkilder. Undervisningen er navnlig koncentreret til 1. semester efter 1. delseksamen og består nu i et kursus, til hvilket de studerende er inddelt i mindre hold à 5-6 studenter. Hvert hold følger kurset daglig kl. 9-16 i en uge, og undervisningen må betegnes som meget intensiv.

Undervisningen har siden lektoratets oprettelse været varetaget af overlægen for Rigshospitalets centrallaboratorium.

Den ovenstående skitserede udvikling har resulteret i, at der i løbet af de sidste 10-15 år under landets sygehusvæsen er oprettet central-laboratorier ved alle store og mellemstore sygehuse som et nødvendigt og selvstændigt led i diagnosen og behandlingen af sygdomme. De betydelige fremskridt indenfor den kliniske lægevidenskab, som i denne periode er opnået, beror for en væsentlig del på udviklingen af nye analysemetoder og disses stadigt stigende anvendelse overfor alle patientgrupper.

I 1947 blev specialet klinisk kemi og laboratorieteknik anerkendt som selvstændigt under indenrigsministeriets ordning med hensyn til speciallægeanerkendelse. De fastsatte krav giver udtryk for den store teoretiske indsigt og analyse-mæssige træning, som fagets udøvere må være i besiddelse af. Da centrallaboratoriet ved rigshospitalet i sin tid blev oprettet, var det hensigten ikke alene at indrette en påkrævet, nutidig funktion i hospitalets daglige arbejde, men i lige så høj grad at skabe en institution som ved undervisning og forskning kunne indtage en ledende rolle i fagets kommende udvikling. Rigshospitalet lagde vægt på at få ansat en højt kvalificeret chef for laboratoriet, og i 1958 blev han ansat som lektor i det nyoprettede lektorat i faget.

I de år centrallaboratoriet har virket, er der fra dette udgået en lang række videnskabelige arbejder af ofte original karakter, og af varig værdi for den kliniske kemis udvikling her i landet, således at Rigshospitalets centrallaboratorium både i undervisningsmæssig henseende og m. h. t. forskningen indtager en fremskudt plads indenfor den kliniske kemi.

I betragtning af den plads som den kliniske kemi nu indtager indenfor lægevidenskaben, må det anses for nødvendigt, at fagområdet repræsenteres i det lægevidenskabelige fakultet gennem en selvstændig lærestol.

Fakultetet skal med henvisning til ovenstående ansøge om, at der på førstkommende normeringslov oprettes et professorat i klinisk kemi og laboratorieteknik i 27. lønningsklasse under det lægevidenskabelige fakultet.«

Under 27. august 1963 og 31. januar 1964 indstillede fakultetet påny at et professorat i klinisk kemi og laboratorieteknik oprettedes, men således at det nu ønskedes besat med overlæge ved rigshospitalets centrallaboratorium, lektor, dr. med. Poul Astrup.

På normeringsloven for 1964-65, jfr. forslag til normeringslov for 1964-65, folketingstidende for 1963-64, tillæg A, spalte 1199-1200, oprettedes et professorat i klinisk kemi og laboratorieteknik ved Københavns universitet for overlæge ved rigshospitalets centrallaboratorium, lektor, dr. med. Poul Astrup.

Efter indstilling fra fakultetet af 21. marts 1964 og universitetets rektor af 6. april 1964, blev ved kgl. resolution af 14. april 1964 laboratorieoverlæge, lektor, dr. med. Poul Bjørndahl Astrup udnævnt til professor i klinisk kemi og laboratorieteknik ved Københavns universitet fra den 1. april 1964 at regne.

i. *Oprettelse af et professorat i fysiurgi for overlæge, lektor, dr. med.*

Ove Bøje

(j. nr. 532/62).

Under 8. oktober 1962 indstillede det lægevidenskabelige fakultet, at der ved universitetet oprettedes et ordinært professorat i fysiurgi, og at stillingen ønskedes besat med overlæge ved rigshospitalets fysiurgiske afdeling, lektor, dr. med. Ove Bøje med følgende begrundelse:

»I 1952 gav undervisningsministeriet i overensstemmelse med indstilling fra Rigshospitalets lægeråd og fakultetet sin tilslutning til, at stillingen som leder af Rigshospitalets fysiurgiske afdeling ændredes, således at der fremtidig pålagdes indehaveren pligt til at undervise studenter og til at lede afdelingens videnskabelige arbejde samt pligt til eventuelt senere at overtage ledelsen af en fysiurgisk sengeafdeling. Til stillingen knyttedes et lektorat ved Københavns universitet på 3.900 kr.

Ved undervisningsministeriets skrivelse af 2. juli 1953 blev dr. med. Ove Bøje ansat som chef for afdelingen samt som lektor i fysiurgi ved universitetet.

Den fysiurgiske afdeling har fået stillet 16 sengepladser til rådighed på Rigshospitalets kirurgiske afd. C, og afdelingens chef er nu tjenestemandsansat overlæge.

Den i 1952 skabte nyordning var motiveret af hensynet til de overordentlige udbredte sygdomme i led og muskler (bevægeapparatet), sygdomme, som årligt koster det danske samfund adskillige millioner kroner, og det blev da også anset for nødvendigt i forbindelse med indførelsen af den nugældende studieordning i 1954 at etablere undervisning i faget fysiurgi.

Fakultetet bemærkede i sin indstilling om lektoratets oprettelse, at man eventuelt senere vil søge stillingen omdannet til et professorat.

Fysiurgien, som oprindeligt var et speciale, som væsentligst bestod af forskellige behandlingsformer, særlig massage, elektroterapi og nogen øvelsesterapi, har efterhånden udviklet sig – først under presset af den store polioepidemi, senere i tilslutning til revalideringen af patienter med traumefølger og følger af sygdomme.

I det sidste 10-år har fysiurgien udarbejdet forskellige værdifulde undersøgelsesmetoder af bevægelsesapparatet med testning, såvel af enkelte funktioner som af den samlede organismes funktion. Terapien har fjernet sig fra den mere tvivlsomme trøstebehandling og har udviklet sig i retning af øvelsesterapi og genoptræning. Efterhånden som revalideringen, særligt efter den nye revalideringslov, vil antage større og større omfang, vil det være nødvendigt, at studenternes undervisning i fysiurgi og revalideringslære ændres i overensstemmelse hermed. Fakultetet er af den opfattelse, at videreudviklingen af fagets teoretiske og videnskabelige baggrund i væsentlig grad vil fremmes ved oprettelsen af et ordinært professorat.

Professoratet må også anses for ønskeligt af hensyn til den kommende postgraduate undervisning og de eksisterende internationale kurser i fysiurgi og revalidering. Disse kurser afholdes i samarbejde mellem regeringsudvalget for teknisk bistand, Verdenssundhedsorganisationen og fakultetet.

Om overlæge Bøjes kvalifikationer til professoratet skal man udtale, at han har en grundig fysiologisk skoling og har gennem sit arbejde erhvervet sig stor erfaring med hensyn til bevægelsessystemets funktion og funktionsskader. Med hensyn til den videnskabelige produktion, der især har beskæftiget sig med bevægelsessystemets fysiologi og patologi, er han højt kvalificeret.

Med henvisning til ovennævnte skal fakultetet ansøge om, at der på førstkommande normeringslov oprettes ved universitetet et professorat i fysiurgi i 27. lønningsklasse, som ønskes besat med nuværende overlæge ved Rigshospitalets fysiurgiske afdeling, lektor, dr. med. Ove Bøje. Samtidig foreslås det nuværende lektorat i faget nedlagt.»

Under 19. juli 1963 og 31. januar 1964 indsendte fakultetet på ny sin indstilling, hvorefter et professorat i fysiurgi ved Københavns universitet for overlæge, lektor, dr. med. Ove Bøje blev oprettet på

normeringsloven for 1964-65, jfr. forslag til normeringslov for 1964-65, folketingstidende for 1963-64, tillæg A, spalte 1199-1200.

Efter indstilling fra fakultetet af 21. marts 1964 og universitetets rektor af 1. april 1964 blev ved kgl. resolution af 14. april 1964 overlæge, lektor, dr. med. Ove Bøje udnævnt til professor i fysiurgi ved Københavns universitet fra den 1. april 1964 at regne.

j. *Oprettelse af et professorat i anæsthesiologi for overlæge, lektor, dr. med.
Ole Vilhelm Secher*

(j. nr. 537/62).

Under 22. juli 1962 afgav det lægevidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet skal herved indstille, at der under fakultetet oprettes et ordinært professorat i anæsthesiologi.

Oprindelig doceredes anæsthesiologien i forbindelse med undervisningen i farmakologi og kirurgi. I løbet af 1940'erne gennemgik faget imidlertid en betydelig udvikling såvel i videnskabelig som i teknisk henseende, og det viste sig efterhånden nødvendigt til universitetshospitalet og fakultetet at få knyttet en forsker og lærer, som besad særlig uddannelse og indsigt i anæsthesiologi, og som skulle kunne følge med såvel i den videnskabelige som i den praktiske udvikling. Særligt betydningsfuldt var det at åbne de unge læger, som agtede at uddanne sig til kirurger, adgang til en videregående uddannelse i faget, idet de ofte måtte fungere som anæsthesilæger, dels på mindre sygehuse, som ikke havde en særlig anæsthesilæge til disposition, dels også på de større sygehuse, hvor en særlig anæsthesilæge var ansat, men ikke kunne overkomme alle forekommende anæsthesier.

I overensstemmelse med indstilling fra Rigshospitalet og fakultetet blev der derfor i 1948 oprettet en stilling som overlæge i anæsthesi ved hospitalet med et dertil knyttet lektorat ved universitetet. Overlægestillingen var oprindelig honorarlønnet, men er senere omdannet til en tjenestemandsstilling.

De ovenfor anførte grunde for oprettelsen af overlægestillingen og lektoratet gør sig i dag gældende i forstærket grad.

Anæsthesiologi doceres under 2. del af det medicinske studium dels for de yngre og dels for de lidt ældre 2. dels studerende. En vis intensivering og modernisering af undervisningen, bl. a. ved indførelse af et kursus i genoplivning, er fornylig blevet gennemført. Endvidere afholder fakultetet siden 1950 i samarbejde med Verdenssundhedsorganisationen, sundhedsstyrelsen og styrelsen for teknisk samarbejde med udviklingslandene et internationalt kursus i anæsthesiologi med deltagelse af læger fra hele verden. Stillingen som direktør for kurset inde-

haves for tiden af en af fakultetets professorer i kirurgi, men bør overgå til professoren i anæsthesiologi.

For fagets fortsatte udvikling vil det være af væsentlig betydning, at der oprettes en lærestol heri. Dette motiveres yderligere ved den omfattende graduate og postgraduate undervisning, specielt i forbindelse med det internationale kursus. Det er fakultetet bekendt, at der i Sverige sandsynligvis i nær fremtid vil blive oprettet professorater i anæsthesiologi ved alle de medicinske fakulteter.

Siden 1953 har dr. med. Ole Secher været ansat som anæsthesioverlæge ved Rigshospitalet og som lektor i anæsthesiologi ved universitetet. Det foreslåede nye professorat ønskes besat med overlæge Secher.

Overlæge Secher er skolet i eksperimentel forskning og har vist udprægede evner på dette felt, og han sidder inde med et grundigt kendskab til de fag, som danner grundlaget for anæsthesiologien, nemlig farmakologi, fysiologi, biokemi og elektrobiologi.

Foruden at bestride stillingen som anæsthesioverlæge og lektor er dr. Secher desuden leder af experimentelt anæsthesiologisk laboratorium på universitetets farmakologiske institut. Der er fra den af ham ledede hospitalsafdeling og fra laboratoriet på farmakologisk institut siden 1954 publiceret 71 arbejder, hvoraf mange er værdifulde. En del af arbejderne er af dr. Secher alene, en del af dr. Secher i samarbejde med medarbejdere og andre, og en række arbejder er tydeligvis stimuleret af dr. Secher. Han er således videnskabeligt kvalificeret til et professorat.

Fakultetet skal derfor indstille, at der på normeringsloven for 1964-65 oprettes et ordinært professorat i anæsthesiologi i 27. lønningsklasse. Samtidig kan det nuværende lektorat i faget nedlægges.«

Efter at det lægevidenskabelige fakultet under 31. januar 1964 havde indgivet en fornyet indstilling, oprettedes på normeringsloven for 1964-65, jfr. forslag til normeringslov for 1964-65, folketingstidende for 1963-64, tillæg A, spalte 1199-1200, et professorat i anæsthesiologi for overlæge, lektor, dr. med. Ole Secher.

Efter indstilling fra fakultetet af 14. marts 1964 og universitetets rektor af 24. marts 1964 blev ved kgl. resolution af 14. april 1964 overlæge, lektor, dr. med. Ole Vilhelm Secher udnævnt til professor i anæsthesiologi ved Københavns universitet fra den 1. april 1964 at regne.

k. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i medicinens historie for universitetsadjunkt, dr. med. Peter Vilhelm Møller-Christensen*

(j. nr. 256/63).

Under 20. marts 1963 indstillede det lægevidenskabelige fakultet, at der på finansloven for 1964-65 blev oprettet et ekstraordinært profes-

sorat i medicinens historie for dr. med. Peter V. Møller-Christensen med følgende motivering:

»I begyndelsen af januar 1963 afgik professor i medicinens historie, bestyrer af universitetets medicinsk-historiske museum, dr. med. Edv. Gotfredsen ved døden. Da professor Gotfredsen var ekstraordinær professor, er professoratet bortfaldet ved hans død.

Der har i Danmark i de sidste 70 år fundet en betydningsfuld forskning sted indenfor medicinens historie, og der er for fakultetet ingen tvivl om, at bevarelse af et professorat i faget er af væsentlig betydning for fortsættelsen af denne forskning. Foruden fagets kulturelle aspekter har det tillige den meget væsentlige opgave at påvise og beskrive medicinens udvikling og dermed stille den nuværende medicinske forsknings stade ind i en større sammenhæng. Kun ved bevarelse af tilknytningen til fortiden kan man gøre sig håb om at sikre den fremtidige udvikling imod fortidens fejltagelser. Gennem historiske studier er glemte, men nyttige oplysninger atter skaffet frem, og det er derfor nødvendigt, at der ved universitetet findes en forsker, hvortil læger og andre kan henvende sig og få hjælp i medicinal-historiske spørgsmål. Det medicinsk historiske museum i det gamle kirurgiske Academi rummer righoldige samlinger af international interesse, herunder også samlinger omfattende apotekeres og tandlægers område, og giver således udmærkede muligheder for forskning indenfor dette fagområde. Uden en medicinal-historisk sagkyndig bestyrer risikerer disse samlinger imidlertid at lide vanrøgt.

Allerede i 1889 oprettedes en lærerpost ved universitetet i medicinens historie, fra 1893 et ekstraordinært professorat, som beklædtes af dr. med. Julius Petersen. Efter hans afsked i 1911 ansattes dr. med. Vilh. Maar, først som docent og fra 1916 som ekstraordinær professor. Dette professorat bortfaldt ved professor Maars afsked i 1933, og et nyt ekstraordinært professorat oprettedes først den 1. april 1949 for dr. med. Edv. Gotfredsen.

Som det fremgår af ovenstående, må fakultetet nære en naturlig interesse i ved en lærestol i faget at sikre kontinuiteten i den medicinsk historiske forskning i Danmark og samtidig hermed universitetets medicinsk-historiske museum.

Man er her i den situation at kunne pege på dr. Møller-Christensen som en forsker, der har særlige forudsætninger for og er velkvalificeret til et professorat i dette fag.

Til at bedømme dr. Møller-Christensens kvalifikationer nedsatte fakultetet i februar d. å. et udvalg bestående af professorerne, dr. med. E. Dahl-Iversen, dr. med. H. Ehlers og dr. med. Arne Bertelsen. På grundlag af udvalgets indstilling kan man om dr. Møller-Christensen oplyse følgende:

Han er født den 28. juni 1903 og bestod lægevidenskabelig embedsksammen sommeren 1928. Han har gennemgået en meget alsidig hospitalsuddannelse omfattende foruden medicin og kirurgi en hel række specialer, nemlig sindssygdomme, hud- og kønssygdomme, børnesygdomme og øre-, næse- og halssygdomme. I 1939 nedsatte dr. Møller Christensen sig i Roskilde som praktiserende læge. Han opgav imidlertid sin praksis i 1956 for bedre at kunne hellige sig sin interesse for medicinens historie. For tiden er han tilknyttet Københavns Universitet som universitetsadjunkt.

Idet fakultetet kan henvise til en fortegnelse over dr. Møller-Christensens publikationer skal man indskrænke sig til at knytte nogle bemærkninger dertil.

Foruden doktordisputatsen, som omhandler pincettens historie, dens udvikling og brug fra forhistorisk tid og til nutiden, foreligger, som det vil ses af listen fra dr. Møller-Christensens hånd et stort antal større og mindre publikationer, som i deres varierende emner tydeligt viser hans vidtspændende kundskaber indenfor medicinens historie.

Særligt skal man fremdrage afhandlingen om »Middelalderens lægekunst i Danmark« samt de interessante arbejder om Æbelholt Kloster og Sct. Jørgens Gården i Åderup. Dr. Møller-Christensen må betegnes som en fin kender af lægevæsenet i middelalderen her i Danmark.

Den mest berømmelige indsats har han dog gjort på udforskningen af spedalskheden. Gennem undersøgelser af talrige skeletter af spedalske har dr. Møller-Christensen ikke blot klarlagt sygdommens udbredelse her i landet i tidligere tid, men har tillige givet fine patologisk anatomiske bidrag. Han har påvist og beskrevet de typiske leprøse forandringer i næsens skelet samt i og om øjenhulerne; navnlig er påvisningen af den manglende spina nasalis ant. og de løse fortænder betydningsfuld. Dette kirkegårdsfund har vist sig at være af stor praktisk klinisk anvendelighed hos nulevende spedalske, således som dr. Møller-Christensen har demonstreret det hos disse patienter mange steder rundt i verden. Fundet giver vel også et fingerpeg om, hvor leprabacillen kan trænge ind, når smitten overføres. Studierne over spedalskheden må vurderes meget højt.

Sammen med dr. med. O. Brinch har dr. Møller-Christensen foretaget flere interessante undersøgelser over tændernes tilstand i tidligere historiske perioder, herunder også forekomsten af tandcaries.

Hans arbejder har vakt interesse også i udlandet, og han har rejst en del og opnået gode internationale kontakter. Hans fortællerevner har gjort ham til en værdsat taler i danske lægekredse, hvor han har formået at vække interesse for medicinal-historien.

Af æresbevisninger, som er vist dr. Møller-Christensen, må nævnes, at Den alm. danske Lægeforening i 1961 tilkendte ham Pfizerprisen, og at Dansk medicinhistorisk Selskab i 1942 tilkendte ham sin pris for

arbejdet om Middelalderens lægekunst. Dr. Møller-Christensen er korresponderende medlem af Dansk odontologisk Selskab og Svenska Läkareselskabet samt medlem af bestyrelsen for Dansk medicinsk-historisk Selskab, Røde Kors lokalafdeling m. m.

I sin indstilling til fakultetet konkluderer udvalget, at dr. Møller-Christensens indsats som medicinalhistoriker ikke blot er båret af varm interesse, men er et livsværk og tydeligvis ligger i et plan over andre danske medicinalhistorikeres. Hans kvalifikationer til et professorat i medicinens historie er åbenbar.

Udvalgets indstilling er enstemmigt blevet tiltrådt af fakultetet på dettes møde den 18. d. m. Af fakultetets 29 medlemmer deltog 25 i mødet.

Af hensyn til medicinsk-historisk museums arbejde må fakultetet lægge afgørende vægt på, at det ansøgte professorat optages på finansloven for 1964-65,«

I overensstemmelse med fakultetets og universitetets indstilling blev der på forslag til finanslov for 1964-65, jfr. folketings Tidende for 1963-64, tillæg D, spalte 1635-36, oprettet et ekstraordinært professorat i medicinens historie for dr. med. P. Vilh. Møller-Christensen.

Herefter blev ved kgl. resolution af 23. april 1964 universitetsadjunkt, dr. med. Peter Vilhelm Møller-Christensen udnævnt til ekstraordinær professor i medicinens historie ved Københavns universitet fra den 1. april 1964 at regne.

1. *Oprettelse af et professorat i biokemi og afdelingsforstander, dr. phil.*

Hans Klenows udnævnelse til professor i dette fag

(j. nr. 521/62).

Under 2. oktober 1962 indgav det lægevidenskabelige fakultet følgende andragende:

»Fakultetet skal med den nedenfor anførte begrundelse ansøge om, at der på førstkommende normeringslov oprettes et nyt professorat i biokemi under det lægevidenskabelige fakultet, således at dette fag fremtidig bliver repræsenteret ved to lærestole under fakultetet.

Det stigende studentertal og det heraf betingede øgede undervisnings- og administrationsarbejde har allerede bevirket, at der på sidste normeringslov blev oprettet to nye professorater i normal anatomi ved fakultetet. De samme argumenter er gyldige for faget biokemi, som tilligemed anatomi og fysiologi er blandt de første, hvor presset af de store studenterårgange gør sig gældende.

Indtil slutningen af 1950'erne lå den årlige tilgang af nye studerende til det medicinske studium ved Københavns universitet på knap 300.

I de sidste år er tilgangen imidlertid vokset betydeligt i 1960 345, 1961 425 og 1962 ca. 560. Fakultetet forventer, at stigningen vil fortsætte i de nærmest kommende år.

I år er forholdet det, at studentertallet er steget mere end forudberegnet med det resultat, at man ikke har kunnet modtage 38 – ganske vist før sent tilmeldte – studenter til kurser og øvelser ved studiets begyndelse. Der foreligger derfor allerede nu en yderst alvorlig situation for 1. dels undervisningen.

Den forøgede undervisnings- og administrationsbyrde vil gøre det meget vanskeligt for professoren i biokemi at fortsætte sit videnskabelige arbejde, en udvikling, man må anse for meget uheldig for biokemisk instituts fremtid. Hertil kommer imidlertid biokemiens stærke expansion og dens voksende betydning for lægevidenskaben, som gør det i høj grad ønskeligt at udvide staben af videnskabeligt arbejdende biokemikere med tilknytning til lægevidenskaben udover det antal, som med fordel kan rummes indenfor et enkelt instituts rammer.

Da realisationen af det af fakultetet foreslåede store medicinske centralinstitut, Panuminstitutet, der netop skulle tillade varetagelsen af de nævnte opgaver: undervisning af et stigende studenterantal og en intensiveret forskning, i bedste fald først kan forventes om nogle år, må fakultetet forudse en række vanskeligheder, først og fremmest af pladsmæssig karakter, ved en dublering af biokemiprofessoratet. Disse problemer må man på grund af den nødssituation, der foreligger, søge at løse på interimistisk grundlag. Fra fakultetets side er man af den bestemte opfattelse, at en dublering af biokemiprofessoratet på grund af studenterantallet allerede nu er tvingende nødvendigt, og at sagen ikke kan udskydes indtil der kan bygges et nyt biokemisk institut i nævnte centralinstitut.

Fakultetet har tidligere stillet forslag om, at der på førstkommande finanslov skabes hjemmel for nedlæggelse af bestyrerboligen ved biokemisk institut med henblik på boligens inddragelse i undervisningen.

Man skal nu yderligere foreslå, at institutets afdelingslederbolig nedlægges. Sidstnævnte bolig anvendes for øjeblikket ikke efter sit formål, da den nuværende afdelingsleder ikke har ønsket at overtage boligen.

Hvis de to boliger nedlægges, vil man herigennem kunne skabe et acceptabelt, omend beskedent, grundlag for et nyt biokemisk institut. Indretningen af boligerne til det nye formål vil formentlig kunne ske inden for relativt beskedne rammer. Ifølge et skønsmæssigt overslag for et års tid siden fra den kgl. bygningsinspektør vil der i bestyrerboligen kunne indrettes kontor og nogle laboratorielokaler for et beløb af ca. 100.000 kr., inklusive hovedstandsættelse af lokalerne, men exclusive løst inventar. Den endelige projektering må dog vente, indtil den nye professor er udnævnt. Det er hensigten at etablere et sam-

arbejde de to biokemiske instituter imellem med hensyn til dyrestalde og værksted.

Om det påkrævede nødvendige personale til det foreslåede institut kan man rent tentativt anføre, at der må oprettes en afdelingslederstilling, 3-4 videnskabelige assistentstillinger samt en stilling som laboratoriebetjent og 4 stillinger som ikke-videnskabelige assistenter.

«Den nærmere personalemæssige opbygning af det nye institut, spørgsmålet om annuums størrelse og anskaffelse af apparatur mener man ligeledes at burde udskyde, indtil udnævnelsen af den nye professor foreligger.»

På normeringsloven for 1963-64, jfr. forslag til normeringslov for 1963-64, folketingstidende for 1962-63, tillæg A, spalte 1353-54, oprettedes et professorat i biokemi ved Københavns universitet.

Efter at det således nyoprettede embede var blevet opslået ledigt, blev under 3. maj 1963 de indkomne 2 ansøgninger, nemlig fra afdelingsleder, lektor, dr. med. Jørgen Clausen og afdelingsforstander, dr. phil. Hans Klenow tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det lægevidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. Mogens Faber, dr. phil. F. Lundquist, dr. phil. Martin Ottesen, Carlsberglaboratoriets kemiske afdeling, med. dr. Peter Reichard, Uppsala og dr. med. F. Schønheyder, Århus.

Dette udvalg afgav under 20. november 1963 følgende indstilling:

»Til den nyoprettede stilling som professor i biokemi under det lægevidenskabelige fakultet ved Københavns universitet har der meldt sig 2 ansøgere:

Afdelingsleder ved universitetets biokemiske institut, lektor i biokemi, cand. polyt. et dr. med. Jørgen Clausen.

Afdelingsforstander ved Fibigerlaboratoriet, dr. phil. Hans Klenow.

Det af fakultetet i mødet den 20. maj 1963 nedsatte udvalg skal herved afgive følgende indstilling:

Jørgen Clausen er født 1931, tog civilingeniørexamen (kemiingeniør) med teknisk biokemi som speciale vinteren 1953-54 med mg + (7,23) og lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1958-59 med 1. karakter (240 points). I 1960 erhvervede han den medicinske doktorgrad.

Clausens *uddannelse* omfatter ansættelse som videnskabelig assistent ved Københavns universitets biokemiske institut i tiden oktober 1958-december 1961, dog afbrudt af 1 års turnustjeneste. Allerede før sin ansættelse som videnskabelig assistent var han knyttet til institutet som frivillig assistent og medvirkede ved undervisningen. Det samme

gjorde sig gældende under turnustjenesten. Under sin ansættelse som videnskabelig assistent har han i 3 eksamensterminer deltaget i eksamination af medicinske studerende i biokemi. I efterårssemestret 1961 varetog han den til lektoratet i biokemi knyttede undervisning. Fra januar 1962 har han været ansat som afdelingsleder ved biokemisk institut og som lektor i biokemi.

Siden efteråret 1961 har han været lærer i neurokemi ved fortsættelseskursus for vordende specialister i neurologi. Han er censor i skriftlig fysiologi ved 1. del af lægevidenskabelig embedseksamen og har siden sommeren 1961 været censorsuppleant i biokemi ved Københavns Tandlægehøjskole.

Han har i studieøjemed opholdt sig sammenlagt $1/2$ år ved universitetet i Louvain. Desuden har han gennemgået isotopkursus for læger, specialkursus i neurologi og et kursus i de basale dele af molekylarspektroskopien.

Han har efter indbydelse holdt gæsteforelæsninger ved canadiske og amerikanske universiteter januar 1963.

Clausens *videnskabelige produktion* omfatter foruden 3 forelæsningsmanuskripter 58 arbejder samt enkelte referater af foredrag.

Hans to første publikationer, en oversigtsartikel om fremstilling af riboflavin og en beskrivelse af et tilfælde af struma ved phenylbutazonbehandling, må betegnes som elevarbejder uden nærmere forbindelse med den senere produktion.

Clausens første videnskabelige indsats er et omfattende studium af proteinkomponenterne i mus serum, dels under normale forhold og dels under patologiske tilstande. Disse arbejder slutter sig til Rask-Nielsens og Gormsens undersøgelser over transplantable musetumorer, og de første 3 afhandlinger er publiceret i samarbejde med disse forskere. Clausens bidrag til disse afhandlinger er papirelektroforetiske undersøgelser af musens serumproteiner. Herved blev det muligt at rubricere to transplantable plasmacytomer, det ene som beta-myelom, det andet som intermediært mellem beta og gamma. Selv om papirelektroforesen således viste sin anvendelighed til konstatering af abnormiteter i serumproteinmønstrene, er metodens opløsningsevne dog begrænset. Det var derfor en forbedring af Clausens teknik, at han i 1957 hos J. Heremans, Louvain, fik lejlighed til at sætte sig ind i den mere selektive immunelektroforetiske metodik. Han benyttede metoden til at karakterisere musens normale serumproteiner. De fotografier, der ledsager denne afhandling, er meget tydelige og viser Clausens beherskelse af denne teknik. I to afhandlinger sammen med Heremans, Rask-Nielsen o. a. redegøres for undersøgelser over mus med transplantable myelomer. Det bekræftes her, at immunelektroforese har større separationsevne end elektroforese på papir eller stivelsegel. I en anden afhandling forsøges en rubricering af musens serumprotei-

ner i forhold til menneskets. Der indføres her en ny og elegant teknik, der nærmest kan betegnes som en kombination af Grabars immunoelektroforese og Ouchterlony's diffusionsmetode. Arbejdet er udført sammen med J. Heremans, og æren for den nye metode må derfor deles med ham. De samme forfattere forsøgte i et andet arbejde at karakterisere musens serumproteiner ud fra opløseligheden i ammoniumsulfat i forbindelse med immunoelektroforese, men den anvendte teknik synes ret mangelfuld. 3 afhandlinger sammen med Rask-Nielsen og H. E. Christensen handler om eksperimentel amyloidose hos mus, og de elektroforetiske metoder beviser deres egnethed til at illustrere sygdomsforløbet. Med brug af ^{59}Fe lykkedes det de lige nævnte forfattere sammen med Munkner at lokalisere et til transferrin svarende protein i museserum, og det vistes, at de pågældende musehepatomer medfører en stærk forøgelse i mængden af dette protein. Jernbindingsevnen er ikke bestemt kvantitativt. I 3 arbejder med hovedsagelig de samme medarbejdere blev museforsøgene udstrakt til at omfatte andre transplantable tumorformer samt amyloidose induceret af reticulosarcomer.

En del af musestudierne danner det experimentelle grundlag for Clausens disputats: »Oversigt over immunoelektroforesens teoretiske grundlag og praktiske anvendelse«. Det er et velskrevet arbejde med en udmærket diskussion af immunoelektroforesens tekniske detaljer. Det teoretiske afsnit er ikke videre dybtgående. Gennemgangen af normalt humant serums proteinfraktioner efterfølges af en diskussion af de immunoelektroforetiske fund hos normale mus. Korrelationen af menneskets og musens serumfraktioner repræsenterer en udmærket indsats. Disputatsens sidste del beskæftiger sig med immunoelektroforetiske fund under en lang række tilstande dels hos mennesker og dels hos mus, og hele afsnittet demonstrerer atter immunoelektroforesens diagnostiske muligheder. En oversigtsartikel og en beskrivelse af immunoelektroforetiske fund i tre tilfælde af paraproteinæmi slutter sig nær til disputatsarbejdet.

Kombinationen af immunoelektroforese og autoradiografi er benyttet i 5 arbejder med forskellige medarbejdere til identificering af de *transportproteiner*, der binder henholdsvis thyreoideahormon, jern, calcium, vitamin B12 og insulin. Disse arbejder omfatter serum og spinalvædske, og den benyttede metodiks specielle fortrin består dels i dens store opløsningssevne og dels i den grundige udvaskning af elektroforesepladerne. Herved fjernes alle radioaktive komponenter, der ikke er kraftigt bundet til een eller flere af de proteinfraktioner, der udfældes med antiserum. I arbejder om natriumaurothiosulfats binding til serumproteiner kombineres immunoelektroforesen med en fotokemisk metode til lokalisering af guldforbindelser. Man savner i disse arbejder en mere dybtgående behandling af problemerne.

Samtidig med undersøgelserne af serumproteiners transportfunktioner indledtes en omfattende undersøgelse af *spinalvædske*s protein-komponenter. Afgivelserne fra normalt serum blev kortlagt, og der blev i en oversigtsartikel og 3 senere artikler foretaget en række orienterende undersøgelser over ændringerne i spinalvædskes sammensætning ved forskellige lidelser i centralnervesystemet.

Jørgen Clausen har beskæftiget sig med spektroskopiske og spektrofotometriske analysemetoder. Han har således anvendt ultraviolet emissionsspektrografi til bestemmelse af små mængder guld i proteinholdige vædske og med denne metodik fulgt lokaliseringen af guld i ledvædske hos patienter under sanocrysinbehandling.

Han har også forsøgt at benytte infrarød spektrofotometri til identifikation af sure mucopolysaccharider. Han kom tilsyneladende ind på et studium af disse stoffer gennem sine undersøgelser over hjernevævs sammensætning, og da mucopolysacchariderne ikke lader sig påvise ved immunelektroforese havde han brug for en anden identifikationsmetode. Sammen med Albert Hansen isolerede han to mucopolysaccharidfraktioner fra humant hjernevæv og bestemte deres infrarøde spektr.

Udskillelsen af mucopolysaccharider i urinen er abnorm under visse sygdomstilstande. Sammen med H. V. Dyggve og J. C. Melchior analyserede Clausen urin fra patienter med Morquio-Ullrich's sygdom ved papirelektroforese og ved infrarød spektrofotometri. Under det sidstnævnte arbejde iagttog forfatterne, at et trin i den benyttede isoleringsmetode (opvarmning med vanddamp) kan medføre drastiske ændringer i hyaluronsyrens spektrum, uden at de dog nærmere studerede dette fænomen. Den samme metodik er også benyttet til karakterisering af mucopolysaccharider hos en patient med mastocytose og til undersøgelse af hjertevæv og serum i tilfælde af primær amyloidose. Endvidere er metoden benyttet på ekstrakter af stafylokokker og galde.

Clausens arbejder over mucopolysaccharider kan kritiseres dels m. h. t. den valgte separationsteknik og dels m. h. t. den benyttede analyseteknik. Som overvejende hovedregel har han benyttet papirelektroforese til trods for, at f. eks. søjlechromatografiske separationsmetoder må anses for at være langt bedre egnet til formålet. En sådan separationsmetode ville også give bedre mulighed for anvendelse af kemiske identifikationsmetoder på de isolerede fraktioner, og antagelig have ført til mere tydelige infrarøde spektr.

En særlig gruppe arbejder omfatter studier over lokalisering af *enzymaktiviteter i elektroforesediagrammerne*. I samarbejde med W. Gerhardt påviste Jørgen Clausen de sædvanlige fem mælkesyrehydrogenaseisozymer i ekstrakt af normalt hjernevæv, der samtidig blev analyseret for esteraser og alkalisk fosfatase. I dette arbejde undersøgte forskellen mellem embryonalt og normalt hjernevæv og i det

følgende arbejde sammen med W. Gerhardt, E. Christensen og J. Riis-hede undersøgte det indbyrdes mængdeforhold mellem de fem mælkesyredehydrogenasebånd i ekstrakter af forskellige hjerneafsnit. Sidstnævnte arbejde rummer en undersøgelse af den anvendte metodiks reproducerbarhed. Analyseteknikken benyttedes til en bestemmelse af isozymfordelingen i forskellige typer hjernetumorer, og i maligne tumorer påvistes en relativ forøgelse af isozymbåndene med de laveste elektroforetiske bevægeligheder, hvorimod der for esterasers og fosfatasers vedkommende ikke iagttoges en eentydig korrelation med tumortypen. I to andre arbejder studeredes den interessante hæmning af de langsomme mælkesyredehydrogenaseisozymer med stilboestrodiphosphat, og det vistes, at denne hæmning er betinget af tilstedeværelsen af fosfataser, der kan omdanne det inaktive stilboestrodiphosphat til fri stilboestrol, der er den aktive form af inhibatoren. På flere punkter ville supplerende forsøg have været ønskelige til underbygning af forfatterens konklusioner. Med samme metodik er isozymfordelingen undersøgt i leucocytter, i erythrocytter og i galde.

I 3 arbejder har Jørgen Clausen, A. Hansen og R. Jensen beskæftiget sig med *proteinfraktioneringsmetoder*. En afhandling om isoleringen af coeruloplasmin fra placenta med methionin-aktiveret aluminiumhydroxydgel er på visse punkter uklar i beskrivelsen. Isoleringemetodens udbytte er ikke omtalt. I en kortfattet publikation i Nature indføres et nyt præparat ITA, som angives at være nyttigt til fjernelse af generende lipid- og mucoid-fraktioner fra vævsekstrakter. Beskrivelsen af ITA's fremstilling, egenskaber og anvendelse kan næppe betragtes som fyldestgørende i den her foreliggende kortfattede form, og man må derfor håbe, at en mere omfattende publikation vil fremkomme. En beskrivelse af en ny metode til fraktionering af humane plasmaproteiner foreligger i manuskript. Et alfa-2-glycoprotein isoleredes i tilsyneladende ren form, men man savner kompletterende oplysninger om fysiske og kemiske data for det nye protein, ligesom det også her ville være af interesse at få oplysninger om udbyttet ved isoleringen.

Ud over de omtalte arbejder har Jørgen Clausen skrevet en del oversigtsartikler af varierende kvalitet. Desuden foreligger en lærebog i neurokemi omfattende tre forelæsningsmanuskripter, der ikke forekommer didaktisk fuldt tilfredsstillende.

Sammenfattende kan man om Jørgen Clausen udtale, at han til trods for kun ca. 6 års ansættelse ved et videnskabeligt institut har publiceret en meget lang række afhandlinger, der for hovedpartens vedkommende omhandler emner, der ligger på grænseområdet mellem den kliniske kemi og biokemien. Han anvender immunelektroforese og visse andre metoder med teknisk dygtighed; men i mange arbejder havde det været ønskeligt, om hans konklusioner var underbygget

med kvantitativ behandling. Mange af hans senere publikationer er præget af manglende kritik overfor de resultater, der er opnået af ham selv og hans yngre medarbejdere. Han har tilsyneladende en stor viden og en vis iderigdom; men man kunne ønske, at han ville anvende en større del af sin betydelige arbejdskraft på en mere tilbundsående undersøgelse af problemerne. Han må – omend med stor betænkelighed på grund af den anførte kritik mod hans senere arbejder – anses for kvalificeret til det ansøgte professorat.

Hans Klenow er født 1923 og tog magisterkonferens i biokemi sommeren 1949. I 1957 erhvervede han den filosofiske doktorgrad.

Klenows *uddannelse* omfatter ansættelse som videnskabelig assistent ved universitetets institut for cytofysiologi fra september 1949; i 1955-56 var han beskikket som bestyrer for dette institut. Siden april 1956 har han været ansat som afdelingsforstander ved Fibigerlaboratoriet og i denne egenskab ledet laboratoriets biokemiske afdeling. Allerede i sin studietid har han arbejdet som frivillig assistent ved Københavns universitets institut for almindelig patologi og medicinsk-fysiologisk institut.

Han har i tiden marts 1952-juni 1953 opholdt sig ved The National Institute of Arthritis and Metabolic Diseases, Bethesda, Maryland.

Siden 1954 har han deltaget i undervisningen af biokemistuderende.

Klenows *videnskabelige produktion* omfatter 27 indsendte publikationer, idet nogle foreløbige meddelelser ikke er medsendt.

De to første publikationer, der stammer fra Københavns universitets institut for almindelig patologi, omhandler molekylvægtsbestemmelse ved diffusionsmåling, med særlig henblik på penicillin. Undersøgelsen er således af fysisk-kemisk art og er formentlig planlagt af Rolf Brodersen, som er medforfatter til det ene arbejde.

De 5 følgende arbejder – udført på Københavns universitets institut for cytofysiologi – er studier over enzymet xantinoxidase. Sammen med Kalckar og Kjeldgaard udarbejdedes en modifikation og forbedring af den af Ball tidligere beskrevne præparationsmetode for enzymet. Oxydationen af xantopterin til leukopterin studeredes ved hjælp af en elegant differential-enzym-spektrofotometrisk metode, som i princippet bygger på tidligere af Kalckar udarbejdede metoder. Det vistes, at oxydationen af xantopterin katalyseres af xantinoxidase. I et af arbejderne, som Klenow er eneforfatter til, studerede han xantinoxidasens evne til at oxydere adenin og viste entydigt, at reaktionsproduktet ved denne proces er 2,8-dihydroxyadenin. Herved blev spørgsmålet om adeninets oxydation i organismen klargjort. I forbindelse med G. B. Browns undersøgelser over biosyntesen af nukleinsyrer ud fra injiceret adenin var de rejste problemer af stor aktualitet på daværende tidspunkt.

Man må formode, at arbejderne vedrørende xantinoxydasen til en vis grad er inspireret af Kalckar. En selvstændig stilling som forsker opnåede Klenow ved sine undersøgelser over enzymet fosforibomutasen publiceret i 5 afhandlinger, som udgør det experimentelle grundlag for disputatsen: »Ribosefosfatestrenes enzymatiske omsætning«. Først påvistes i ekstrakt fra forskellige organer et enzym (fosforibomutase), som katalyserer omdannelsen af ribose-1-fosfat til ribose-5-fosfat. Denne reaktion er af stor betydning for nedbrydningen af nukleosider og under visse omstændigheder også for syntesen af ribonukleosider ud fra ribose. Klenow fandt derefter, at fosforibomutasereaktionen katalyseres af den af Najjar krystalliserede og undersøgte fosfoglukomutase. En stor del af de følgende undersøgelser blev derfor udført med dette krystallinske enzym. Mekanismen ved fosforibomutase-reaktionen fandtes i stor udstrækning at ligne den tilsvarende omdannelse af glukose-1-fosfat til glukose-6-fosfat. Glukose-1,6-difosfat er således en aktivator ved reaktionen, som i første række fører til dannelse af ribose-1,5-difosfat. Opdagelsen og karakteriseringen af denne nye riboseester er en særdeles smuk videnskabelig præstation. Af stor interesse er det også, at dannelsen af den tilsvarende deoxyriboseester kunne sandsynliggøres. Undersøgelserne sammenfattes i to oversigtsarbejder, et kortere fra 1954 og disputatsen fra 1957. Om dem begge gælder, at de er klare og velskrevne afhandlinger. Til disse arbejder slutter sig også to afhandlinger fra Klenows ophold hos B. L. Horecker i Bethesda vedrørende mekanismen for omdannelsen af pentosefosfat til andre kulhydratfosfater. Disse arbejder, som er af særdeles høj international videnskabelig standard, indgår i en serie undersøgelser, som på dette tidspunkt blev publiceret fra Horeckers laboratorium.

I to interessante arbejder undersøgte Klenow sammen med E. Lichtler, resp. B. Andersen den enzymatiske dannelse af deoxyanaloger af ADP, ATP og DPN. Det vistes, at et betydeligt antal enzymer (myokinase, pyruvatkinase og DPN-pyrofosforylase) ikke er absolut specifikke for ribonukleotider, men også kan virke med deoxyribonukleotider som coenzymer. På denne måde kan man syntetisere deoxyanalogerne af forskellige ribonukleotider.

Klenows arbejder på Fibigerlaboratoriet omfatter udelukkende nukleinsyrestofskiftet i tumorceller. Han har her først og fremmest interesseret sig for muligheden for på forskellig måde at hæmme syntesen af DNA i disse celler.

I 4 arbejder har han således undersøgt den hæmmende virkning af deoxyadenosin. I cellerne omdannes deoxyadenosin til deoxyATP og det dokumenteredes, at deoxynukleosidets hæmmende virkning beror på det dannede deoxyATP. Hæmningen kan ophæves på to principielt forskellige måder: enten ved tilsætning af adenosin eller ved tilsætning af deoxycytidin + deoxyguanosin. Adenosinets antagonistiske virk-

ning fremkommer ved, at dette stof forhindrer omdannelse af deoxyadenosin til deoxyATP. Virkningen af deoxycytidin + deoxyguanosin kan imidlertid ikke forklares på denne simple måde. Forklaringen på deoxyATP hæmningen synes at være følgende: et overskud af deoxyATP i cellen hindrer dannelsen af deoxyguanosin- og deoxycytidinfosfater fra de tilsvarende ribonukleotider. Derved blokeres dannelsen af disse for DNA-syntesen væsentlige forstadier. Ved tilsætning af deoxyguanosin og deoxycytidin omgås denne blokering, og syntesen af DNA kan atter komme i gang. Herved opdagede han, hvad der sandsynligvis vil vise sig at være en betydningsfuld almen regulationsmekanisme ved den biologiske syntese af DNA.

I to arbejder sammen med Sune Frederiksen syntetiseredes 1-N-oxýdet af deoxyadenosin, og det vistes, at dette stof hæmmer DNA syntesen i ascitestumorer. Hæmningen synes at bero på en reduktion af 1-N-oxýdet til deoxyadenosin.

I sine seneste arbejder har Klenow undersøgt cordycepinets virkning på nukleinsyresyntesen. Cordycepin er en isomer af deoxyadenosin. Det indeholder en forgrenet 3-deoxypentose i stedet for 2-deoxyribose. Cordycepin hæmmer væksten af tumorceller, og jævnsides med dette indtræder en hæmning af både DNA- og RNA-syntesen. Han har nu vist, at cordycepinets hæmmende virkning beror på en omdannelse af nukleosidet til nukleotidet. Hæmningen modvirkes – ligesom det er tilfældet for deoxyadenosinets vedkommende – ved tilsætning af adenosin, der forhindrer denne omdannelse. Derimod har tilsætning af forskellige deoxynukleosider ingen antagonistisk virkning. Dette tyder på, at cordycepinets hæmningsmekanisme er forskellig fra deoxyadenosinets. Klenow fandt, at ribotidpuljen ved tilstedeværelse af cordycepin reduceres til mindre end 10 % af det normale. Dette kan i det mindste delvis forklare cordycepinets hæmmende virkning. En lignende virkning kan opnås med 2-deoxyglucose. I de sidste arbejder iagttages som et interessant fund, at flere enzymer (5-nukleotidase, pyruvatkinase og ATPase) kan anvende cordycepinfosfater som substrat. Denne iagttagelse kaster nyt lys over de omtalte enzymeres specificitet.

Til slut skal nævnes, at Klenow har vist udmærket evne som vejleder af yngre medarbejdere. Dette fremgår også af en ansøgningen bilagt liste over medarbejderen selvstændige publikationer, hvori der indgår to disputatser.

Klenow har kun i begrænset omfang deltaget i studenterundervisningen.

Sammenfattende kan man om Hans Klenow udtale, at hans videnskabelige indsats hovedsagelig har tilknytning til nukleinsyrernes stofskifte, et felt, som i de seneste årtier udforskes intensivt verden over. Klenow har ved sine arbejder hævdet sig smukt på det internationale

plan og har på adskillige punkter bidraget med betydningsfulde originale opdagelser. En forudsætning herfor har været, at han behersker ikke blot hele den moderne enzymologis tekniske arsenal, men er i besiddelse af gode kundskaber indenfor store områder af den organiske kemi. Målbevidst og med største omhu angriber han ved hjælp af en avanceret enzymologisk metodik og med overlegen benyttelse af isotopteknik problemerne fra forskellige sider, trænger i dybden og når frem til en afsluttende løsning. Han må under hensyntagen til hans videnskabelige produktion anses for velkvalificeret til det ansøgte professorat.

Konklusion

Som det fremgår af ovenstående mener udvalget, at Klenow er velkvalificeret til den ansøgte stilling og Jørgen Clausen overlegen.

Man skal derfor enstemmigt indstille Hans Klenow til det ledige professorat i biokemi.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne, af hvilke afdelingsleder, dr. med. Jørgen Clausen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen endelig var blevet tiltrådt af fakultetet i mødet 9. marts 1964 og af Konsistorium i dettes møde den 10. april 1964, blev den indsendt til ministeriet, hvorefter afdelingsforstander, dr. phil. Hans Klenow ved kgl. resolution af 13. maj 1964 blev udnævnt til professor i biokemi ved Københavns universitet fra den 1. juni 1964 at regne.

m. Professor, dr. phil. h.c. Oluf Friis' afgang fra universitetet og professor, dr. phil. Sven Møller Kristensens udnævnelse til professor i nordisk litteratur

(j. nr. 553/63).

Ved kgl. resolution af 11. februar 1964 blev der meddelt professor i nordisk litteratur, dr. phil. h.c. Oluf Friis afsked efter ansøgning på grund af alder og uden pension fra den 31. august 1964 at regne.

Under 6. december 1963 afgav det filosofiske fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet er efter gentagne behandlinger af sagen i henhold til bestemmelserne i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet, senest i sit møde den 18. f.m., kommet til den erkendelse, at embedet i henhold til anordningens § 1, stk. 2, uden opslag bør besættes med professor i nordisk litteratur ved Aarhus universitet, dr. phil. Sven Møller Kristensen, der i skrivelse af 3. d.m. erklærer sig villig til at modtage ansættelse fra 1. september 1964.

I forbindelse hermed skal man oplyse følgende:

Sven Møller Kristensen er født i 1909; han blev cand. mag. i 1932 med dansk som hovedfag, fransk som bifag. I 1932 vandt han accessit for en afhandling om Jens Schielderup Sneedorffs stil, som i noget forkortet form blev trykt i *Acta philologica Scandinavica* (1932). Der er værdifulde iagttagelser deri, ligesom i den omfattende stilundersøgelse, »Æstetiske studier i dansk fiktionsprosa 1870-1900«, som Møller Kristensen i 1938 forsvarede for doktorgraden. Dette skrift er, hvad der kun hænder for meget få disputatser, blevet genoptrykt (i 1955 under titelen »Impressionismen i dansk fiktionsprosa 1870-1900«). Interessant, ikke mindst på grund af den sociologiske metode, er Møller Kristensens værk »Digteren og samfundet i Danmark i det 19. århundrede«, der kom i to dele, i 1942-45. Medens Møller Kristensens arbejder indtil da havde behandlet emner fra det 18. og 19. århundrede, viste han i to håndbøger stor fortrolighed med det 20. århundredes forfattere: »Amerikansk litteratur 1920-40« (1942, forøget udgave 1948) og »Dansk litteratur 1918-50« (1950; 3. forøget udgave 1953). I 1953 vandt Møller Kristensen konkurrencen om professoratet i nordisk litteratur ved Aarhus universitet. En senere trykt konkurrenceforelæsning om Paludan-Müllers »Tithon« kaster nyt lys over dette mytologiske drama. Det er karakteristisk for Møller Kristensen, at han på sin forskerbane stadig har prøvet nye metoder og vundet betydningsfulde resultater. I 1958 samlede han sine æstetiske erfaringer i »Digtingens teori«, som i 1959 suppleredes med »Digting og livssyn«, der indeholder en række meget kyndige fortolkninger af danske digterværker, og i 1961 med »Vurderinger«, som er den vurderende kritiks teori. Disse skrifter er modne frugter af Møller Kristensens arbejde som professor; de udmærker sig ved pædagogisk klarhed og mangesidig humanistisk orientering.

Det kan da med føje hævdes, at Møller Kristensens kvalifikationer til lærestolen i nordisk litteratur ved vort universitet fuldt ud er godtgjort ved hans virksomhed i det tilsvarende embede i Aarhus. Man har sammenholdt Sven Møller Kristensens kvalifikationer med kvalifikationerne hos andre videnskabsmænd, der kan ventes at komme i betragtning ved embedets besættelse, og er nået til det resultat, at Møller Kristensen i kraft af sin omspændende produktion og sin hele forsker- og lærerpersonlighed må anses for at være dem alle afgjort overlegen.

Ved afstemning i henhold til anordningens § 1, stk. 4, har af fakultetets i alt 53 medlemmer 52 stemt for besættelse af professoratet som foran omtalt, medens 1 medlem har afholdt sig fra at stemme.

I medfør af resultatet af sagens behandling indstiller fakultetet herved, at det forventet ledigtblivende professorat i nordisk litteratur ved Københavns universitet besættes med professor i samme fag ved

Aarhus universitet, dr. phil. Sven Møller Kristensen fra 1. september 1964 at regne.«

Efter at denne indstilling var blevet tiltrådt af Konsistorium i dettes møde den 18. december 1963 og indsendt til ministeriet, blev ved kgl. resolution af 21. marts 1964 professor, dr. phil. Sven Møller Kristensen udnævnt til professor i nordisk litteratur ved Københavns universitet fra den 1. september 1964.

n. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i dansk sprog med særligt henblik på navneforskning for lektor, dr. phil. Anders Bjerrum*

(j. nr. 590/60).

Under 8. oktober 1960 indgav den nordiske faggruppe følgende andragende til det filosofiske fakultet:

»Den nordiske faggruppe tillader sig hermed at anmode det filosofiske fakultet om at søge dr. phil. Anders Bjerrums personlige lektorat i navneforskning omdannet til et ekstraordinært professorat i dansk sprog med særligt henblik på navneforskning.

Anders Bjerrum er fyldt 57 år (f. 12/3 1903) og har virket som lektor ved Københavns universitet siden 1953 samtidig med, at han har været leder af Stednavneudvalgets kontor, der i indeværende finansår forventes omdannet til et universitetsinstitut under betegnelsen »Institut for navneforskning«.

Anders Bjerrums videnskabelige produktion er omfattende, alsidig og særdeles betydningsfuld. En væsentlig del af den falder inden for navneforskningen. Som medredaktør af skriftserien »Danmarks stednavne« har han udarbejdet c. 1000 sider af bindene III–XI, deriblandt indledningerne til bd. VIII og X samt hele afsnittet om Lolland i bd. XI (Maribo amts stednavne). Et af de følgende bind, stednavne i Århus og Skanderborg amter, vil helt blive udarbejdet af ham, og en stor del af dette bind foreligger i korrektur. Han har skrevet artiklerne om stednavne i håndbog for lokalhistorikere (1952), en afhandling om midtslesvigske stednavne i Sydslesvig I, udg. af Gunnar Knudsen og Knud Kretzschmer (1933), en afhandling om sydslesvigske personnavne i Danske studier 1944; han er medudgiver af Sydslesvigs stednavne og har gennem mange år indsamlet et meget omfattende materiale til dette værk ved arkivundersøgelser og optegnelser af danske og nedertyske stednavne i marken.

Han har skrevet en række betydningsfulde afhandlinger om sønderjyske sprog- og nationalitetsforhold, bl. a. byggende på stednavnemateriale. Her skal nævnes Vort sprogs gamle sydgrænse (1944), Sproget i Tønder gennem tiderne (1944), Anglernes hjemstavn (1951). Indenfor dialektforskningen falder Anders Bjerrums grundlæggende

disputats om fjoldemålets lydssystem (1944), hvortil slutter sig afhandlingen *Über die phonomatische Wertung von Mundartenaufzeichnungen* (sa. år). Han har udgivet K. J. Lyngby's *Jyske grammatik* tilligemed et udvalg af hans breve (1942) med en meget udførlig indledning og kommentar, og han har skrevet en biografi af Lyngby i »*Fra Råsk til Wimmer*« 1937. Han har foretaget meget omfattende optegnelser af sønderjyske dialekter og har herom – foruden disputatsen – bl. a. publiceret afhandlingen *Om de danske dialekter i Sønderjylland* (1957).

I de senere år har Anders Bjerrum offentliggjort en række undersøgelser af gammeldanske tekster: *Verbal number in the Jutlandic law* (1949), *De tryksvage vokaler i danske runeindskrifter* (1952), *Grammatik over Skånske Lov 1954* (stencileret, en strukturel beskrivelse af sproget i det ældste bevarede skånske lovhåndskrift, B 74), »*Utæn han ær opænbarlic gen guth*«, en tekstfilologisk undersøgelse af et omstridt sted i fortalen til *Jyske Lov* (1954) og *Johannes Jutæ og Valdemars jordebog* (*Navnestudier II*, 1960), en undersøgelse af fundamental betydning for forståelsen af det sjællandske skriftsprog i det 13. århundrede.

Om *Høysgaard* har han skrevet en afhandling, »*Høysgaards anden ortografiske prøve*« (1956).

Anders Bjerrum har i sit forfatterskab vist sig som en betydelig navne- og dialektforsker og som en meget kyndig, alsidig orienteret og iderig sprogforsker overhovedet. Hans disputats har tjent som forbillede for andre arbejder over danske dialekter og er blevet overordentlig anerkendende anmeldt både i Danmark og udlandet.

Sine videnskabelige evner har han også demonstreret som lektor ved Københavns universitet, hvor hans øvelser og forelæsninger over vidt forskellige discipliner inden for dansk sprog har vakt betydelig interesse. Universitetet har lagt beslag på hans kyndighed og arbejdskraft ved at opfordre ham til at deltage i bedømmelsen af doktorafhandlinger, og han har to gange fungeret som officiel opponenter ved disputats. I videnskabeligt, administrativt arbejde har Anders Bjerrum foruden som leder af stednavneudvalget ydet en indsats, bl. a. som medlem af bestyrelsen for Danmarks folkeminder og Selskab for oldtids- og middelalderforskning.

Det er den nordiske faggruppes opfattelse, at Anders Bjerrums store videnskabelige, pædagogiske og administrative indsats motiverer, at der oprettes et ekstraordinært professorat for ham. Hertil kommer, at den institution, han siden 1953 har været leder af, nu vil overgå til universitetet, og man vil finde det rimeligt, at lederen af en stor videnskabelig universitetsinstitution, når han iøvrigt er en højt kvalificeret videnskabsmand, tillige er professor ved universitetet, som det er tilfældet med lederne af de allerfleste af universi-

tetets instituter. Det vil være fakultetet bekendt, at lederen af den sprogvitenskabelige institution, Institut for dansk dialektforskning, hvormed Institut for navneforskning nærmest må sidestilles, Poul Andersen, er professor i dansk dialektologi.

En væsentlig del af Anders Bjerrums videnskabelige indsats falder inden for navneforskningen, hvis store betydning for den nordiske filologi er erkendt ved, at universitetet siden 1948 har haft et lektorat heri. Man har dog ment, at man ved oprettelse af et professorat burde give dette en videre ramme og – som ovenfor anført – benævne det »Professorat i dansk sprog med særligt henblik på navneforskning«.

Professoratet vil derved komme til at svare til Anders Bjerrums forskningsområde og formentlig også til universitetets behov, idet der efter gennemførelsen af den nye studieordning for faget dansk med dens bestemmelser om særligt studerede sproglige områder vil være brug for yderligere undervisning i de enkelte discipliner inden for dansk sprog.

Det kan tilføjes, at det tidligere professorat for stednavneforskning i Uppsala nu er omdannet til et professorat i svensk sprog med særligt henblik på navneforskning, og at man i Norge påtænker oprettelsen af et professorat med en lignende afgrænsning.

Bl. a. af hensyn til Anders Bjerrums alder tillader vi os at anmode om, at sagen må blive fremmet så hurtigt som muligt.«

Under 16. januar 1961 indstillede universitetets kurator med anbefaling fra det filosofiske fakultet og fra universitetets rektor, at der ved ændringsforslag til forslag til finanslov for året 1961–62 oprettedes et ekstraordinært professorat i dansk sprog med særligt henblik på navneforskning for dr. phil. Anders Bjerrum mod bortfald af lektoratet i navneforskning.

På tillægsbetænkning over forslag til finansloven for 1964–65 blev der tilvejebragt hjemmel for oprettelse af et ekstraordinært professorat i dansk sprog med særligt henblik på navneforskning for dr. phil. Anders Bjerrum, jfr. folketings Tidende for 1963–64, tillæg D, spalte 2379–80 og bilag 171, spalte 2773–74. Ved kgl. resolution af 23. juni 1964 blev dr. phil. Anders Bjerrum udnævnt til ekstraordinær professor ved Københavns universitet i dansk sprog med særligt henblik på navneforskning fra den 1. april 1964 at regne.

o. Oprettelse af et professorat i kultursociologi og docent, dr. jur. Verner Goldschmidt's udnævnelse til professor i dette fag

(j. nr. 312/64).

På normeringsloven for 1964–65, jfr. forslag til normeringslov for 1964–65, folketings Tidende for 1963–64, tillæg A, spalte 1197–98, oprettedes et professorat i kultursociologi ved Københavns universitet.

Under 6. maj 1964 afgav det filosofiske fakultet følgende indstilling:

»I sit møde den 20. f.m. har fakultetet under iagttagelse af bestemmelserne i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet behandlet spørgsmålet om fremgangsmåden vedrørende besættelse af det på normeringsloven for finansåret 1964/65 oprettede professorat i kultursociologi med særligt henblik på nutidige samfundskulturer.

Fakultetet er under behandlingen af sagen kommet til den erkendelse, at embedet uden opslag bør besættes med docent i sociologi ved Handelshøjskolen dr. jur. Verner Goldschmidt. Ved den i fakultetsmødet foretagne afstemning suppleret med skriftlig afstemning efter fakultetsmødet blandt ikke-tilstedeværende medlemmer er der i alt afgivet 40 stemmer for, 1 imod, et af professorerne i psykologi E. Tranekjær Rasmussen, dr. Franz From og professor i historie, dr. Kristof Glammann stillet forslag om besættelse af embedet som foran nævnt. Fakultetet tæller for øjeblikket i alt 52 medlemmer, hvoraf 3 for tiden befinder sig uden for Europa.

Om dr. jur. Verner Goldschmidts kvalifikationer til at beklæde embedet skal man oplyse følgende:

Dr. jur. Verner Goldschmidt er født 1916, blev student 1936 og bestod sommeren 1944 den juridiske embedseksamen efter den af Københavns universitet i Sverige for flygtninge etablerede eksamensordning. Han var derefter ansat som juridisk sekretær i det danske flygtningekontors kulturelle afdeling.

Ved hjemkomsten til Danmark i 1945 blev dr. Goldschmidt ansat som politifuldmægtig i København og mødte som anklager i Københavns byret. Han fratrådte stillingen juli 1948. Fra foråret 1946 var han tillige ansat som sekretær under den daværende Grønlandsstyrelse, hvor han konstitueredes som fuldmægtig foråret 1947.

I sommeren 1948 blev han af ministeriet (Grønland sorterede dengang under statsministeriet) sendt til Grønland for at udforske de skikke, sædvaner og retsregler, som fandtes blandt grønlændere samt for at gøre rede for deres samfundsmæssige og kulturelle baggrund. Ekspeditionen vendte hjem vinteren 1949 og afgav en seks binds betænkning om undersøgelserne (utrykt) til ministeriet. Under ekspeditionen havde Goldschmidt som særlig opgave at gøre rede for måden at behandle normkrænker på i Grønlands mange små samfund, hvilket også indebar et mere indgående studium af de sociale normer og individernes forhold til dem. Undersøgelserne gav mulighed for en række iagttagelser af brydningernes forløb samt af processernes virkning på de forskellige individer, der berørtes af dem.

Goldschmidt fik overdraget på basis af det indsamlede materiale at udarbejde et udkast til en kriminallov for Grønland. Udkastet, som

var et forsøg på at forene grønlandske og danske rets- og moralsynspunkter, blev i 1954 til lov.

April 1951 trådte dr. Goldschmidt uden for nummer i ministeriet og ansattes som universitetsadjunkt i retssociologi ved Århus universitet. Han forelæste over emner som ret og kultur, retten i social-psykologisk belysning og ledede bl. a. et seminar over socialvidenskabelig teori og metode. I 1953 blev han udnævnt til fuldmægtig i det daværende Grønlands-departement og rejste i april 1954 på ny til Grønland, denne gang som konstitueret landsdommer ved Grønlands landsret. Han havde som særlig opgave at forberede den praktiske gennemførelse af den nu vedtagne grønlandske kriminallov. Konstitutionen som dommer udløb august samme år. Den 1. april 1956 blev han udnævnt til ekspeditionssekretær under Ministeriet for Grønland, hvor arbejdet i de følgende år bestod i tilrettelæggelse og forberedelse af videnskabelige undersøgelser af, hvorledes den europæiske kultur og i særdeleshed de mange reformer fra de senere år virkede på befolkningen i Grønland. Dette arbejde blev fra januar 1955 underlagt Det humanistiske Udvalg for Grønland, senere betegnet Udvalget for samfundsforskning i Grønland, hvoraf han blev medlem, og for hvilket han planlagde de tværvideenskabelige undersøgelser i Grønland, der foregik i de følgende år. I sommeren 1956 var han atter i Grønland, denne gang som led i forberedelsen af de omfattende socialvidenskabelige og humanistiske undersøgelser i landsdelen.

I marts 1957 forsvarede Verner Goldschmidt afhandlingen »Retlig adfærd« for den juridiske doktorgrad ved Århus universitet.

I de år, der fulgte, var dr. Goldschmidt stærkt engageret i Grønlandsundersøgelserne. Han opholdt sig i landsdelen som medlem af den kultursociologiske ekspedition i 1958 og 1959. Han var endvidere på en afgørende måde involveret i udarbejdelsen af de rapporter til ministeriet, som Grønlandsudvalgets undersøgelser gav anledning til. Dr. Goldschmidt har i sin egenskab af generalsekretær for udvalget fungeret som hovedredaktør for de udsendte rapporter (ialt ni). Selv havde han hovedansvaret for flere af rapporterne, men han var tillige stærkt engageret i udarbejdelsen af de øvrige i kraft af både sit indgående kendskab til de grønlandske forhold og sit kendskab til de metoder, der var anvendt i undersøgelserne samt de teorier, hvorpå disse metoder byggede. Han øvede en afgørende indflydelse på udformningen af hver enkelt rapport til ministeriet.

I årene 1959 til 1962 var han ansat som forskningsleder ved Socialforskningsinstituttet, men blev fra starten udlånt til Grønlandsministeriet for at kunne forestå udarbejdelsen af rapporterne over de grønlandske undersøgelser.

Siden 1962 har han været docent i sociologi ved Handelshøjskolen i København.

Dr. Goldschmidts rige pædagogiske evner er kommet til udtryk i en omfattende undervisningsvirksomhed. Foruden hans undervisning som universitetsadjunkt ved Århus universitet kan her nævnes, at han i efterårssemestret 1956 var indbudt som gæsteforelæser ved London School of Economics and Political Sciences, hvor han bl. a. forelæste over akkulturationsproblemer og deltog i seminarer over sociologiske og socialantropologiske emner.

Foruden fra 1952 at have deltaget særdeles aktivt i undervisningen ved Det nordiske Sommeruniversitet, har han fra forårssemestret 1957 deltaget i undervisningen i socialpsykologi og sociologi af de psykologistuderende ved Københavns universitet. Her har hans undervisning i særlig grad drejet sig om forelæsninger over individ, gruppe og samfund samt over forholdene mellem kultur og individ.

Dr. Goldschmidts produktion omfatter følgende afhandlinger og bøger:

1. Kriminalitet i Thule. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1950. Handler om sammenhæng mellem normkrænkelser og kulturforandringer.
2. Om retssociologiens praktiske muligheder. Ugeskrift for Retsvæsen 1952. En analyse af den betydning, sociologiske retsstudier kan have for lovgivningen og administrationen.
3. The Greenland Criminal Code and its Sociological Background. Acta Sociologica, 1956. Emner er, hvorledes den sociale kontrol er blevet differentieret og formaliseret i de grønlandske småsamfund på grund af europæisk kulturindflydelse.
4. Retlig adfærd, København 1957 (disputats). Her anvendes samfundsvidenskabelige teorier og metoder til konstruktion og afprøvning af en teoretisk model for den akkulturation, som finder sted gennem den sociale kontrol i grupper og samfund, som er under kulturel indflydelse udefra.
5. Rapporter om uddannelsessituationen, kriminalloven og forholdet mellem grønlændere og danskere i Vestgrønland. Det drejer sig om de undersøgelser, som dr. Goldschmidt i tiden 1958-1963 ledede for Udvalget for samfundsforskning i Grønland, nemlig samfundsvidenskabelige undersøgelser af samfunds- og kulturudviklingen i Vestgrønland, hvorunder han i særlig høj grad beskæftigede sig med forholdet mellem teknisk udvikling og uddannelse, retshåndhævelse og kulturforandring, forholdet mellem grønlændere og danskere samt kulturkonflikter.
6. New trends in studies on Greenland social life. Folk, København 1963. Her redegøres for nogle teoretiske og metodologiske aspekter ved et af de sociale eksperimenter, der indenfor det sidste årti er blevet gennemført i Grønland.

7. Et validitetsproblem. Sociologiske meddelelser, 1964. I denne afhandling beskæftiger dr. Goldschmidt sig med grænserne for kvantitative metoders anvendelighed indenfor den sociologiske forskning af gruppekonflikter.

Herudover har dr. Goldschmidt skrevet bogen »Gruppe og Samfund« (København 1962), der er elementær indføring i den generelle sociologiske og kultursociologiens metode og teori. Han har endvidere publiceret diverse mindre artikler om kulturudvikling, kulturmøde og kulturkonflikter i tidsskriftet »Grønland« samt: Samfundsmennesket, Søndagsuniversitetets skrifter (København 1964), 6 populærvidenskabelige forelæsninger om samfundsvidenskabernes udvikling, problemstillinger, teorier og forhold til samfundspolitikken.

For tiden arbejder han – med støtte fra Statens almindelige Videnskabsfond – på en bog med titlen »Social sanctions and social change«.

Som det vil fremgå af denne beskrivelse af dr. Goldschmidts uddannelse og arbejder, vil han på særdeles fyldestgørende måde kunne tilfredsstille de krav, der må stilles til professoren i kultursociologi: 1) han har et grundigt kendskab til nutidig kultur, både dens materielle og immaterielle frembringelser og til de forskellige kulturformers opståen og ændring under samfundets tekniske udvikling. 2) Han har et indgående kendskab til forskellige, nutidige kulturer, dels indenfor vort eget samfund og dels fra andre kultursamfund. 3) Han har i særlig høj grad beskæftiget sig med, og erhvervet et dybtgående kendskab til relationerne mellem kultur-samfund, kultur-gruppe og kultur-individ. 4) Han har et indgående kendskab til kultursociologiens teori og 5) han har endelig også demonstreret et vidtgående kendskab til fagets metodik.

Samtidig har dr. Goldschmidt dokumenteret sine rige pædagogiske evner, og han har ofte vist, at han kan udnytte sin viden og erfaring i et samarbejde med forskellige institutioner med henblik på den praktiske anvendelse af kultursociologien.

Med henvisning til det ovenfor anførte skal fakultetet herved indstille, at det nyoprettede professorat i kultursociologi med særligt henblik på nutidige samfundskulturer snarest muligt besættes med docent, dr. jur. Verner Goldschmidt, idet ingen anden dansk forsker skønnes at være i besiddelse af de nødvendige kvalifikationer til stillingen.«

Efter at denne indstilling var blevet tiltrådt af Konsistorium i dettes møde den 20. maj 1964 og indsendt til ministeriet, blev ved kgl. resolution af 30. juni 1964 docent, dr. jur. Verner Goldschmidt udnævnt til professor i kultursociologi ved Københavns universitet fra den 1. juli 1964 at regne.

p. Professor, dr. phil. C. A. Bodelsens afgang fra universitetet og universitetsadjunkt, dr. phil. Holger Steen Sørensens udnævnelse til professor i engelsk sprog og litteratur

(j. nr. 545/63).

Ved kgl. resolution af 11. januar 1964 blev der meddelt professor i engelsk sprog og litteratur, dr. phil. Carl Adolf Gottlieb Bodelsen afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. januar 1965 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 2. marts 1964 de indkomne 2 ansøgninger, nemlig fra adjunkt, dr. phil. Bent Nordhjem og universitetsadjunkt, dr. phil. Holger Steen Sørensen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det filosofiske fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne i engelsk sprog og litteratur, dr. phil. C. A. Bodelsen, dr. phil. K. Schibbye og dr. phil. Eric Jacobsen.

Dette udvalg afgav under 8. april 1964 følgende indstilling:

»Til det pr. 1. februar 1965 ledige professorat i engelsk sprog og litteratur har der meldt sig 2 ansøgere, nemlig dr. phil. Bent Nordhjem og dr. phil. Holger Steen Sørensen.

Dr. phil. Bent Nordhjem er født 1920 og tog 1947 skoleembedseksamen med udmærkelse (i engelsk som hovedfag og dansk og fransk som bifag). I 1960 erhvervede han den filosofiske doktorgrad ved den nederfor omtalte afhandling. Efter at have taget skoleembedseksamen tilbragte han 3 år i England, hvoraf det sidste som Rockefeller-stipendiat ved universitetet i Cambridge. Foruden at han i perioder har været undervisningsassistent ved Københavns universitet var han 1950-1955, universitetsadjunkt, og har siden 1963 været universitetslektor, i hvilken egenskab han har medvirket ved specialeopgaver. Fra 1955 har han været ansat som adjunkt ved Falkonergårdens gymnasium. Han har desuden i perioder undervist ved folkeuniversitetet og faglærerkursus. Som underviser ved universitetet har han udført et udmærket arbejde.

De for hans kandidatur til professoratet relevante arbejder er:

1. *Aldous Huxley. Udvikling og Stilling i Samtiden.* (1948. 182 sider). Bogen er en udvidet udgave af forfatterens guldmedaljeafhandling. Af dens fire afsnit består det første af en karakteristik af Huxleys personlighed. Det andet, som er det centrale i bogen, er en redegørelse for de forskellige faser som Huxleys livsanskuelse har passeret igennem, og som hans bøger i sidste instans handler om. Der påvises en udvikling fra værdinihilisme gennem eksperimenter med mystisk-religiøs filosofi

og Lawrence'sk livsdyrkelse til gennemført mysticisme. Et tredje afsnit handler om stil og struktur i Huxleys bøger. Et fjerde, »Samtiden«, er dels en redegørelse for Huxleys forhold til Lawrence, dels et rids af tendenserne i 20'ernes engelske åndsliv. Bogen er et fortjenstfuldt arbejde, der giver en kritisk bedømmelse og et helhedsbillede af Huxley på baggrund af hans samtid, og yder gode bidrag til forståelsen af hans personlighed, ideer og litterære teknik. Det er et solidt stykke litteraturkritik og -historie, grundigt gennemtænkt og godt disponeret.

2. *The Phonemes of English. An Essay in Structural Phonemics. (disputats)*. Afhandlingen falder i 4 afsnit. I det første forkaster forf. af erkendelsesteoretiske grunde de sædvanlige modeller af talesituationen og opstiller sin egen. I det andet, som kan betragtes som afhandlingens centrale, opstiller han en metode som skal kunne anvendes, ikke alene på sprogets foneminventar, men på et hvilket som helst materiale der består af et antal enheder, som går igen i forskellige kombinationer – et gennemført abstrakt system, som udelukkende er baseret på kombinations- og substitutionsmuligheder: et »spil«, som han betegner det.

Metoden afviger fra den glossematiske ved, at den ikke opererer med begrebet indhold, hvorfor begrebet kommutation ikke indgår i den. Endvidere ved at den i modsætning til glossematikken ikke går ud fra større enheder, som ved en progressiv analyse inddeles i mindre, men begynder med de mindste enheder. Dens ledende princip er økonomi, således, at proceduren kommer til at bestå i en fremadskridende reduktion af inventaret. Forf. har således lavet sin egen sprogteori.

I det tredje afsnit anvendes det således opstillede system på det engelske sprog, idet han dog ser bort fra 3 ordtyper: interjektioner, egennavne og »fremmedord« (den sidste type imidlertid på en måde som virker noget vilkårlig). Resultatet er et engelsk foneminventar som på adskillige punkter afviger fra det man plejer at regne med. Det korte 4. afsnit formulerer en række karakteristika for fonemerne, som ikke ses at være helt i overensstemmelse med det foregående.

Om forfatteren er nået til en bedre beskrivelse af det engelske fonemsystem end den der opnås ved andre metoder, kan diskuteres. Men det har i hvert fald ikke været hans primære formål. Dette er at opstille et system der er gennemført abstrakt, og som skal kunne anvendes på alle fænomener af lignende art som fonemsystemet. Det er et interessant og dristigt eksperiment, og det er gennemført med stor sindrighed, konsekvens og videnskabelig fantasi – et meget dygtigt arbejde, som indirekte vidner om et omfattende kendskab til den lingvistiske litteratur, skønt forfatteren så godt som aldrig citerer andre lingvistiske værker.

3. Anmeldelse i *English Studies* of H. S. Sørensen: »Word-Classes in Modern English«. En udmærket anmeldelse; en kritisk behandling af

et emne, der er beslægtet med emnet i hans egen doktordiputats, gjort med stor klarhed og indsigt.

4. »Parafrazen og poesien« (pædagogisk-kritisk artikel i Meddelelser fra Engelsklærerforeningen). Dette arbejde henvender sig til gymnasie-lærere og fremsætter principper for litterær fortolkning. Afhandlingen viser en fin sans for poesi og fremragende evne til fortolkning såvel som en grundig orientering i moderne litteraturkritiske principper.

De 4 arbejder viser Nordhjem som en begavet, original og velfunderet videnskabsmand.

Dr. Holger Steen Sørensen er født 1920 og aflagde magisterkonferens i engelsk i 1952 ved Københavns universitet. Han har været på studieophold ved Columbia University i foråret 1946, på Trinity College, Cambridge i efteråret 1948 og foråret 1949, samt som Rockefellerstipendiat ved forskellige amerikanske universiteter i sommeren og efteråret 1953. I 1958 erhvervede han den filosofiske doktorgrad. Han har siden efteråret 1952 virket som undervisningsassistent og er nu universitetsadjunkt ved Københavns universitet. Siden 1961 har fakultetet hvert år indstillet ham til et ekstraordinært professorat, senest i januar 1964. Ved drøftelsen af forslaget herom støttedes dette varmt af flere faggrupper foruden den engelske. Hans universitetsadjunktur udløber i efteråret 1964, og det er hidtil ikke lykkedes at skaffe ham et forskerstipendium som erstatning derfor.

Blandt hans arbejder skal følgende fremhæves:

1. *Word Classes in Modern English, With Special Reference to Proper Names. With an Introduction on Grammar, Meaning and Reference*, hvormed han erhvervede den filosofiske doktorgrad, og fremtræder som et forsøg på at løse problemet om propriernes plads i ordklassesystemet, hvilket i realiteten vil sige at udskille dem fra appellativerne. Fremgangsmåden er strukturalistisk. Forf. konstaterer at problemet er uløseligt på grundlag af det traditionelle ordklassesystem, og opstiller derfor sit eget, hvilket involverer at han også må etablere sin egen procedure for sprogbeskrivelsen. Opstillingen af dette system, snarere end løsningen af propriernes problem, synes her at være hans primære formål; ligesom Nordhjem har han lavet sin egen sprogteori.

Proceduren følges trin for trin, således at hvert skridt mod løsningen hviler på det foregående. Det er et originalt arbejde, som åbner perspektiver langt ud over den i sig selv meget vanskelige opgave forf. primært har sat sig, og det er gennemført med stor stringens og med en for forf. karakteristisk evne til at finde løsninger af ved første blik tilsyneladende uløselige problemer, og til at forståeliggøre komplicerede og vanskelige opgaver.

2. *En skitsemæssig sammenligning mellem det oldengelske og det moderne engelske kasussystem. Om hvilken form for udvikling er der tale?*

(indleveret i manuskript, 44 sider). Heri søger han at vise at forandringen fra det ene af disse systemer til det andet kun er en forandring i udtryksformen, og at moderne engelsk har ganske de samme kasus som oldengelsk.

I oldengelsk borteliminerer han vokativen og den possessive genitiv som ikke virkelig kasus. Hvad angår moderne engelsk polemiserer han mod det standpunkt at ordstilling ikke skulle være lige så gyldigt et udtryk for kasus som flexiver. Også her eliminerer han den possessive genitiv, d. v. s. hele den moderne engelske genitiv. Både hvad angår oldengelsk og moderne engelsk indrangerer han præpositionerne som kasusformer. En del af de ovennævnte tanker er velkendte, men forfatterens argumentation er hans egen.

3. *An Analysis of »to be« and »to be true«* (15 pp.) er et forsøg på ad lingvistisk vej at løse det logiske problem om existensielle udsagn, hvor det har voldt vanskeligheder at en sætning som /Anderson does not exist/ tilskriver Anderson egenskaben non-Existence, samtidig med at den benægter at bæreren af denne egenskab eksisterer. Forf. søger at klare problemet ved begrebet »denotation« – udsagnet betyder »Anderson does not denota«, hvilket vil sige en påstand om at den sproglige enhed »Anderson« ikke har noget denotatum. Det søges vist at det samme gælder udtryk med »be true«.

4. *The Function of the Definite Article in Modern English* (English Studies Dec. 1959) 20 sider. Forfatteren påviser svaghederne ved de vigtigste hidtidige definitioner af den bestemte artikel og opstiller som sin egen, at dens funktion er »identificerende henvisning«.

5. *The Phoneme and the Phoneme Variant* (Lingua marts 1960, 20 sider), går ud fra fire kendte definitioner af fonemet, som forf. efterprøver med det resultat, at ingen af dem findes tilfredsstillende, og han hævder, at en væsentlig grund hertil er, at man i definitionerne ikke har holdt fonemerne og fonemvarianterne tilstrækkelig skarpt ude fra hinanden. Han slutter med at opstille sin egen fonemdefinition.

6. *An Analysis of Linguistic Signs Occurring in Suppositio Materialis, or the Meaning of Quotation Marks and Their Phonetic Equivalents* (Lingua 1961 15 sider). En klar redegørelse for, hvad metasprog er, samt en påvisning af, at en væsentlig del af problemet vedrørende dette emne hidrører fra manglende skarphed i skelnen mellem det sproglige tegn og hvad dette står for.

Disse afhandlinger (2–6) viser dr. Steen Sørensens skarpe blik for svaghederne i accepterede opfattelser, der omend i det store og hele rigtige, ikke er fuldt tilfredsstillende, såvel som hans fremragende evne til klar fremstilling.

7. *The Meaning of Proper Names* (1963 117 sider) viderefører og afrunder hans tanker fra disputatsen. Han tager her et problem op, som altid har voldt vanskeligheder for lingvistikken og logikken. Bogen

gennemgår først de vigtigste forsøg der hidtil er gjort på at løse propriernes semantiske problem, og underkaster dem en overordentlig skarpsindig kritik, som hovedsagelig består i påvisningen af deres indre modsætninger. En del af den uklarhed som tidligere har rådet, rydder han af vejen ved den distinktion han foretager mellem »meaning« og »denotatum«, og han når til slut frem til sin egen definitionsformel for propriernes indhold. Det turde være dr. Steen Sørensen's bedste arbejde til dato – et fremragende værk, som forbinder videnskabelig fantasi med gennemført stringens og en knap og overordentlig klar fremstillingsform. Skønt de problemer bogen behandler for en stor del er af almen lingvistisk interesse, har de dog specielt sigte på det engelske sprogs system, og det er dette hvorpå han bringer sine analyseprincipper i anvendelse.

Endelig oplyser han i sin ansøgning, at han for tiden arbejder på en afhandling om det engelske tempussystem, som ventes fuldendt i løbet af 1964.

Disse arbejder beskæftiger sig med centrale og vanskelige problemer, af hvilke han præsterer originale og skarpsindige løsninger.

Begge de to ansøgere har med stor dygtighed deltaget i universitetsundervisningen i en længere årrække. De er dygtige og lovende forskere, som har suppleret deres hjemlige uddannelse ved langvarige ophold ved fremmede universiteter. De har begge vist, at de er kvalificerede til et professorat, og de blev begge betegnedes som således kvalificerede da de i 1958 søgte om det dengang ledige professorat. De er begge forskere, som universitetet må være interesseret i at sikre sig.

Siden 1958 har dr. Steen Sørensen yderligere kvalificeret sig ved det ovennævnte fremragende arbejde, som vidner om en øget klarhed og modenhed, og med hvilket han har vist sig som en dynamisk og produktiv forsker, der stadig er i udvikling. Mens han i 1958 hovedsagelig fremtrådte som almen lingvist, har han nu også gjort sig gældende indenfor anglistiken, et felt hvis lingvistiske side han iøvrigt i kraft af hele sin uddannelse fuldtud behersker.

Vi ønsker at fremhæve at også dr. Nordhjem er en højt begavet forsker, som er kvalificeret til en lærestol. Det ville i denne forbindelse have været ønskeligt om faget engelsk, i lighed med fransk og tysk, havde det fjerde professorat, som fakultetet gentagne gange har stillet forslag om.

Men i den nuværende situation må det efter vort skøn være afgørende, at dr. Steen Sørensen nu fremtræder med en større og vægtigere produktion end dr. Nordhjem, og som en fremragende forsker, hvem universitetet bør sikre sig, mens tid er. Det sidstnævnte synspunkt er allerede kommet til udtryk gennem fakultetets indstilling om et ekstraordinært professorat til ham, hvortil udsigterne imidlertid under de nuværende forhold synes problematiske.

Vi må derfor konkludere med at indstille dr. Steen Sørensen til det ledige professorat.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7, i den nævnte anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i et møde den 20. april 1964 og af Konsistorium i dettes møde den 20. maj 1964, blev den indsendt til ministeriet, hvorefter universitetsadjunkt, dr. phil. Holger Steen Sørensen ved kgl. resolution af 25. august 1964 blev udnævnt til professor i engelsk sprog og litteratur ved Københavns universitet fra den 1. februar 1965 at regne.

q. *Professor, dr. phil. Astrid Friis' afgang fra universitetet og indstilling af amanuensis, mag. art. Svend Ellehøj til det ledige professorat i historie*
(j. nr. 343/63).

Ved kgl. resolution af 17. juni 1963 blev der meddelt professor i historie, dr. phil. Astrid Friis afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. januar 1964 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 10. september 1963 de indkomne 4 ansøgninger, nemlig fra universitetslektor, overarkivar, dr. phil. Sune Dalgård, amanuensis, mag. art. Svend Ellehøj, amanuensis, mag. art. Erling Ladewig Petersen og universitetslektor, dr. phil. Niels Skyum-Nielsen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det filosofiske fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Astrid Friis, dr. phil. Aksel E. Christensen, dr. phil. Povl Bagge, dr. phil. Sven Henningsen og dr. phil. Kristof Glamann.

Under 25. august 1964 afgav udvalget følgende indstilling:

»Bedømmelsesudvalget skal om de fire ansøgere udtale følgende:

Dr. Sune Dalgård (f. 1922, student 1940) bestod med udmærkelse skoleembedseksamen med historie som hovedfag og dansk som bifag i 1947. Efter en kortvarig ansættelse ved Institutet for Historie og Samfundsøkonomi knyttedes han til Rigsarkivet, fra 1950 som arkivar, siden 1962 som overarkivar. I 1962 erhvervede han den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet og ansattes samme år som lektor i historie sammesteds.

Allerede som student blev han medarbejder ved og siden sammen med P. P. Sveistrup forfatter af værket *Det danske Styre af Grønland 1825-1859* (1945). Da det ikke er muligt at udsondre den individuelle

forskerindsats i dette værk, må hans kvalifikationer vurderes ud fra hans senere, selvstændige videnskabelige produktion. Bortset fra et par mindre, men indsigtsfulde afhandlinger af arkivteknisk art har denne samlet sig om dansk økonomisk historie i Christian IV.s tidsalder. Efter den mindre studie *Det Petsoriske Kompagni af 1619* (1955) fremkom i 1962 hovedværket disputatsen *Dansk-norsk Hvalfangst 1615-1660. En studie over Danmark-Norges stilling i europæisk merkantil Ekspansion*. Ud fra grundige arkivstudier i ind- og udland bringes her en kyndig og detaljeret redegørelse for et af Chr. IV.s merkantile fremstød og for dets komplicerede forhold til de overmægtige europæiske konkurrenter.

Af hans øvrige produktion skal navnlig fremhæves hans fortrinlige studie over *Salpetertolden 1638-39* (1954) og dens placering i europæisk politisk historie og handelshistorie, og hans andet bidrag til sundtoldsadministrationens historie *Reformer på Øresunds Toldbod 1641* (1963).

Dr. Dalgård har i sine skrifter vist sig som en historiker, der overlegent behandler såvel det arkivalske som det trykte materiale og viser god beherskelse af økonomisk teori. På denne baggrund gennemfører han sine undersøgelser af de noget snævert valgte økonomisk-historiske emner med stor energi og stringens.

Mag. Sv. Ellehøj (f. 1924, student 1943) blev magister i historie 1950, ansattes som videnskabelig assistent ved Historisk Institut 1955 (amanuensis 1959, i 25. lønningsklasse 1964). Desuden har han fungeret som undervisningsassistent i historie 1950-51 og var i 1958 vikar for professor Astrid Friis. Endelig har han siden 1951 været knyttet til N. Zahles seminarium, hvor han stadig varetager linieundervisning.

Mag. Ellehøjs videnskabelige produktion falder inden for to hovedområder: det 17. århundredes historie og den norrøne historieforskning. Allerede som student belønnedes han i 1948 med universitetets guldmedalje for besvarelse af en prisopgave om de danske sundtoldsregnskabs betydning for vurderingen af den engelske navigationsakt af 1651, mens de norrøne studier indlededes ved et foredrag på den nordiske historikerkongres i 1951 om *Olav Tryggvasons Fald og Venderne*, der i udvidet skikkelse er trykt i *Hist. Tidskr.*

Inden for det første område har han foreløbig publiceret omfattende bidrag til *Højesterets historie 1661-1961* (1961) i den ældste tid - i alt 258 s., og bindet *Christian IV.s Tidsalder 1596-1660* (Politikens Danmarkshistorie VII, 1963). I de vurderende afsnit til Højesterets historie *Rettens grundlæggelse* og *Rettens forhold til regeringen indtil 1746* har han i det første trukket en klar linie fra enevældens højesteret tilbage til adelsvældens herredagsdomstol, mens han i det andet har indsat hidtil upåagtede momenter til belysning af den tidlige enevældes

kompliserede funktioner. De mere deskriptive afsnit (*Rettens organisation og ydre fremtræden* og det særdeles instruktive om *Rettens geografiske virkefelt*) udmærker sig ved klarhed og præcision.

Christian IV.s Tidsalder er efter sit anlæg af populært tilsnit, men giver en videnskabelig baseret syntese, der rummer en nyvurdering på grundlag af omfattende kilde- og litteraturstudier. Det er utvivlsomt det vigtigste bidrag til periodens historie siden Fridericias arbejder. Det nye træder i særdeleshed frem på to områder. Dels har magister Ellehøjs mangeårige studier over øksneproduktion og -handel – hvorom i ms. er indsendt tabeller over eksporten med en gennemført kritisk-statistisk kommentar – medført, at han i afsnittene om dansk landbrug og handel har ydet væsentligt nyt, dels har primærstudier i hjemlige og udenlandske arkiver sat ham i stand til at give en mere positiv og nuanceret vurdering af periodens danske udenrigspolitik. Resultatet af særstudierne glider naturligt og uden pointering ind i den alsidige og velafbalancerede fremstilling, hvor kulturelle og sociale forhold på en harmonisk måde indtager deres plads ved siden af de politiske og økonomiske faktorer.

Allerede i den kritiske studie om *Olaf Tryggvasons Fald* viste mag. Ellehøj fortrolighed med det norrøne kildestof og røbede et selvstændigt syn på sammenhængen mellem teksterne. Det er dette sidste spørgsmål, der er taget op til systematisk undersøgelse i den til forsvar for doktorgraden antagne afhandling *Studier over den ældre norrøne historieskrivning*. Ved en stringent, minutøs og konsekvent gennemført anvendelse af den tekstkritiske metode er det lykkedes mag. Ellehøj at dokumentere en fast sammenhæng i slægtskabet mellem de ældste oldislandske og oldnorske skrifter og at udskille de dele, der går tilbage til tabte skrifter af de to ældste islandske historieskrivere, Sæmundr og navnlig Ari Froði, endvidere – som noget nyt og væsentligt – at rekonstruere indholdet af den tabte norske *Catalogus regum Norvagensium*, samt at følge disse traditioners vej frem til Snorre og hans samtid. I forbindelse med denne bestemmelse påvises nærmere de ældste norrøne historieskrivers afhængighed af europæisk historieskrivning, mens teorierne om udstrakt indføjelse af mundtlig tradition i de senere tekster – bortset fra *Ágrip* – tilbagevises. Fuldt fortrolig med den foreliggende, meget omfattende litteratur udnytter han denne loyalt og myndigt, idet han på den ene side accepterer, uddyber eller dokumenterer tidligere fremsatte hypoteser og på den anden side klart, men urbant afviser teorier, der viser sig uholdbare.

Mag. E. Ladewig Petersen (f. 1929, student 1948) afsluttede sin konferens i historie i 1955. Allerede tidligere (1951) var han blevet knyttet til biblioteket ved Historisk Institut, hvor han efter konferensen fortsatte som daglig leder, først som honorarlønnet, siden 1959 som

videnskabelig assistent (amanuensis). Samtidig har han siden 1957 været undervisningsassistent i historie.

Mag. Ladewig Petersens videnskabelige produktion indlededes inden for nyere historie med afhandlingen *Martsministeriets fredsbasisforhandlinger* (Hist. Tdskr. 1956), der var resultatet af en punktundersøgelse fra konferensstudiet. Men allerede da havde han kastet sig over studiet af det ældre islamiske riges historie og historieskrivning, der siden har været hans væsentligste forskningsområde. I et par oversigtsartikler, *Nyere Islamforskning* og *Stat og historieskrivning i Islams klassiske periode* (fra 1957 og 1958) dokumenterede han sin voksende indsigt i emnet, i 1959 fulgte en indtrængende kildekritisk studie 'Ali and Mu'āwiyah 656-61, der behandler begivenhedsforløbet i disse Muhamedanismens skæbneår, og i 1963 kom en tilsvarende historioGRAFISK analyse af dette temas behandling i den efterfølgende arabiske historieskrivning. Efter disse forstudier fulgte den større afhandling *The 'Ali-Mu'āwiyah Conflict in Early Arabic Tradition. Studies on the Genesis and Growth of Islamic Historiography*, der er antaget til forsvar for doktorgraden og nu trykt, men ikke forsvaret. Disse studier vidner ikke blot om fuld beherskelse af denne fremmedartede historie og bebrejgsverden og den videnskabelige udforskning deraf, men baner samtidig nye veje inden for studiet af den ældre arabiske historieforskning. Tydelig inspireret af det nye syn på den vesterlandske historieskrivning i middelalderen tiltemper han sikkert denne forsknings kritiske metoder og principper på den arabiske historieskrivning og viser, hvorledes denne – trods sin egenart og tilsyneladende stærke bundethed af traditionen, med præcis citering af de gamle autoriteter – stadig omformes efter den skiftende ideologi og politik. Selv om den endelige vurdering må overlades til specialisterne inden for islamistikken, er det utvivlsomt, at der her er præsteret en historisk forskning af høj kvalitet.

Ved siden af dette speciale har mag. Ladewig Petersen ved et par afhandlinger (*Omkring den gyldne bulle 1356* (1963) og *Andreas Barby og Faurholm 1547-1554* (1964)) og en række større og mindre anmeldelser vist indsigt og kundskab på andre områder. Endelig har han som ufuldstændigt manuskript indleveret *Bidrag til den danske adels økonomiske historie i 16. og 17. århundrede* med tabelbilag. Det forekommer os dog, at hans ufuldstændigt gennemførte analyser af det spinkle materiale for det 16. årh.s vedkommende ikke tilstrækkeligt underbygger hans konklusioner.

Dr. Niels Skyum-Nielsen (f. 1921, student 1940) bestod i 1950 skoleembedseksamen med historie som hovedfag og latin som bifag. Samme år knyttedes han til *Diplomatarium Danicum* som udgiver ved 1. række, ved hvilken han allerede som student havde arbejdet som amanuensis

hos Laur. Weibull. I 1951 knyttedes han til Københavns Universitet, først som undervisningsassistent, siden 1959 som lektor i middelalderhistorie, idet han ind imellem havde været nordisk docent i Lund (1957/58) og en kort tid universitetsadjunkt.

Dr. Skyum-Nielsens forskning og videnskabelige produktion er samlet om dansk og nordisk middelalderhistorie (indtil reformationen). Som student opnåede han i 1947 accessit for besvarelse af universitetets prisopgave *Dansk Brevvæsen 1250–1305*; når den ikke belønnedes med guldmedalje skyldes det ikke kvaliteten, men alene, at den var ufuldstændig. Med dette arbejde var hans bane som specialist i palæografi og diplomforskning indledt. Inden for disse områder er siden en række fine og skarpsindige afhandlinger, hvoraf flere udgjorde afsnit i prisbesvarelsen, blevet publiceret; de angår ofte centrale spørgsmål og rummer resultater af stor rækkevidde for vor forståelse af middelalderhistorien. Som de vigtigste skal nævnes den palæografiske analyse af *Haandskriftet Ribe Oldemoder* (1948), studien over *De ældste privilegier for klostret i Væ* (1951), nytolkningen af unionsbrevets besegling (1960) og den diplomatariske bestemmelse af *Den danske konges cancelli i 1250'erne* (1963), samt af de i ms. indsendte navnlig *En nyfunden kilde til Absalons historie*, der ved at restituere Absalons ritualbog 1187 bidrager væsentlig til vurdering af ham som kirkeleder. Dertil må føjes dr. Skyum-Nielsens mønstergyldige udgivelse af Diplomatiets 1. rækkes bind 4 og 5 (1957–58), hvor indledningerne til de enkelte diplomer ofte er udvidet til små fortættede og meget værdifulde afhandlinger. Ved denne store indsats har dr. Skyum-Nielsen klart placeret sig som en meget alsidig og kyndig middelalderlig diplom- og kildeforsker.

I denne forskning er han ingensinde snæver; man mærker stadig den kyndige historiker, der ved, hvorledes hans resultater kan frugtbargøres. I tre større afhandlinger: *Ærkekonge og ærkebiskop. Nye træk i dansk kirkehistorie 1376–1536* (1956), disputatsen *Kirkekampen i Danmark 1241–1290* (1963) og den i ms. indleverede, nu trykte afhandling *Blodbadet i Stockholm og dets juridiske maskering* sætter han sine særstudier ind i en større historisk sammenhæng. I den første er det ved et indgående studium af privilegier og kirkelige institutioner og under hensyntagen til de almeneuropæiske strømninger lykkedes at føje værdifulde nye elementer til den senmiddelalderlige danske kirkehistorie og at uddybe forståelsen af forholdet mellem kirke- og kongemagt.

I disputatsen har han ved sin meget store lærdom, såvel inden for dansk og pavelig brevvesen og kancellipraksis som inden for kanonisk og dansk nationalret, skabt et stærkt udvidet og meget værdifuldt grundlag for vor forståelse og vurdering af den danske kirkekamp i 13. årh. Det må dog anføres, at han på væsentlige punkter viser usik-

kerhed i den komplicerede kildevurdering, således at dele af hans resultater bliver tvivlsomme og næppe giver et gyldigt udtryk for hændelsesforløbet.

I forhold til denne er afhandlingen om blodbadet i Stockholm mere helstøbt. I kraft af sin særlige indsigt har han ligeledes her føjet væsentligt nyt til vor forståelse af en meget betydningsfuld og meget omdiskuteret historisk hændelse. Som titlen antyder afstår han i denne studie i det store og hele fra en nærmere realpolitisk vurdering af blodbadet og fra en endelig placering af skyldspørgsmålet.

Dr. Skyum-Nielsen har i sin store produktion vist fremragende analytiske evner; hans styrke ligger dog først og fremmest i påvisningen af institutionelle og retlige sammenhænge.

Under henvisning til hvad der er fremført om ansøgenes personalia skal det sluttelig anføres, at de alle i større eller mindre udstrækning har erfaring i akademisk undervisning.

Af det ovenfor fremførte fremgår det, at alle fire ansøgere, hver på deres områder, har ydet en videnskabelig indsats, der kvalificerer til en lærestol ved Universitetet.

I udvalget er der enighed om, at mag. Sv. Ellehøj er de andre ansøgere overlegen og i særdeleshed gælder dette ved besættelsen af et professorat i almen historie. Han er mere alsidig, hans forskning dækker større områder, og han fremtræder som mere moden og afklaret i sin forskning og sin fremstilling, der karakteriseres ved et meget sikkert *judicium* forbundet med mådehold i formen.

I henhold til ovenstående skal vi derfor indstille mag. art. Svend Ellehøj til det ledige professorat i historie.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7, i den fornævnte anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke universitetslektor, dr. phil. Sune Dalgård indsendte bemærkninger.

Efter at fakultetet havde taget stilling til de indkomne bemærkninger i sit møde den 14. september 1964, blev udvalgets indstilling tiltrådt, ligesom den blev tiltrådt af Konsistorium i dettes møde den 14. oktober 1964 idet man dog vedtog at afvente udfaldet af det mundtlige forsvar af hans disputats, forinden sagen indsendes til ministeriet.

r. Professor Jørgen Jørgensens afgang fra universitetet og indstilling af forskningsstipendiat, lektor, dr. phil. Mogens Blegvad til det ledige professorat i filosofi

(j. nr. 342/63).

Ved kgl. resolution af 20. juni 1963 blev der meddelt professor i filosofi Jens Jørgen Frederik Theodor Jørgensen afsked efter ansøg-

ning på grund af alder og med pension fra den 31. august 1964 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 11. september 1964 de indkomne 6 ansøgninger, nemlig fra forskningsstipendiat, universitetslektor, dr. phil. Mogens Blegvad, docent, dr. phil. Niels Egmont Christensen, universitetsadjunkt, mag. art. Povl Dalsgård-Hansen, amanuensis, dr. phil. David Cornaby Favrhøldt, amanuensis, dr. phil. Svend Erik Scheel Stybe og universitetsadjunkt, dr. phil. Peter Zinkernagel, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det filosofiske fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Bent Schultzer, dr. phil. Johannes Witt-Hansen og fil. dr. Ingemar Hedenius, Uppsala.

Efter at universitetsadjunkterne, dr. phil. Peter Zinkernagel og mag. art. Povl Dalsgård-Hansen ved skrivelser af henholdsvis 15. oktober 1963 og 15. februar 1964 havde trukket deres ansøgninger tilbage, afgav udvalget under 9. oktober 1964 følgende indstilling:

»Til det ledige professorat i filosofi foreligger ialt 4 ansøgninger, nemlig fra:

Dr. phil. Mogens Blegvad, dr. phil. Niels Egmont Christensen, dr. phil. David Cornaby Favrhøldt, og dr. phil. Svend Erik Scheel Stybe.

Om disse ansøgere og deres kvalifikationer skal det af fakultetet nedsatte udvalg udtale følgende:

Dr. phil. *Mogens Blegvad* er 47 år (født 1917). Han blev student 1935 og tog magisterkonferens i filosofi med etik som hovedfag ved Københavns Universitet 1942. Den 2. juli 1959 forsvarede han for den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet en afhandling om »Den naturalistiske fejlslutning«.

Fra 1943–48 var han knyttet til Københavns Kommunes psyko-tekniske Institut, i de sidste år som fuldmægtig. I universitetsåret 1948–49 har han som Mary Taylor William's fellow i filosofi studeret ved University of North Carolina, N.C., U.S.A. og var fra 1949–58 knyttet til Det kongelige Biblioteks udenlandske afdeling, fra 1.12.1951 som bibliotekar af anden grad. I 1959 var han studierektor ved Nordisk Sommeruniversitet. 1.1.1960 blev han lektor ved Danmarks Biblioteksskole. 1.10. samme år modtog han et forskerstipendium ved Københavns Universitet, som han stadig oppebærer.

Han har under hele sin løbebane med stor energi arbejdet med faget, både som lærer og forsker. Fra 1938–47 var han manueltør til filosofikum og har i perioden 1943–45 adskillige gange vikarieret for professorerne Kuhr og Brandt, hvad undervisning i filosofisk propædeutik angår. I årene 1959–61 virkede han som privatdocent i filosofi og blev

1.10.1961 lektor i dette fag ved Københavns Universitet. Endvidere har han siden 1956 som beskikket lærer ved cand. psych.-studiet forelåst over socialpsykologi. Endelig har han virket som censor ved den almindelige filosofiske prøve i København og Århus og har været studieleder og lærer i filosofi ved Folkeuniversitetet.

Hertil kommer, at han har påtaget sig en hel række krævende tillidshverv, bl. a. som medlem af bestyrelsen af Nordisk Sommeruniversitet. Særlig må fremhæves hans indsats som medlem af bestyrelsen og senere som formand for Selskabet for Filosofi og Psykologi.

Dr. Blegvads produktion er meget omfattende og mangesidig. Den kan deles i to grupper, lejlighedsarbejderne og de arbejder, hvori han med alvor vil give udtryk for sine filosofiske synspunkter. Nogle af lejlighedsarbejderne har relation til hans hovedemne, etik og værdilære, andre ikke. Alle uden undtagelse bærer de dog præg af forfatterens betydelige kyndighed, kritiske sans og evne til klar fremstilling. På den anden side er der i ingen af de pågældende lejlighedsarbejder gjort forsøg på en indgående videnskabelig behandling af de omhandlede erkendelsesteoretiske, etiske og psykologiske problemer.

Anderledes stiller det sig med dr. Blegvads doktorafhandling og hans endnu ikke afsluttede afhandling »Prolegomena to a general theory of values and norms«. »Den naturalistiske fejlslutning«, der har undertitlen »Studier over et centralt motiv i det 20. århundredes engelsksprogede moralfilosofi«, drejer sig om, hvorvidt og hvordan man kan give en moralbegrundelse på naturalistisk basis. Hans udgangspunkt er den i G. E. Moore's »Principia Ethica« (1903) givne problemstilling. Med stor snilde og skarpsindighed gennemgår forfatteren de forsøg, der inden for den engelsksprogede moralfilosofi er gjort på at løse den naturalistiske fejlslutnings problem. Man lader sig let ved forfatterens grundige historiske og systematiske analyse overbevise om, at problemet til dato ikke har fundet nogen tilfredsstillende løsning.

I en tiltalende forståelse af problemets overordentlig store vanskelighed lader forfatteren det selv stå åbent, omend han med forsigtighed antyder, at et fænomenologisk synspunkt måske kunne hjælpe os i et forsøg på afklaring. Forfatterens betydelige analytiske og kritiske evner gør sig her bemærket på en særdeles fordelagtig måde. Alt i alt har forfatteren i sin doktorafhandling løst den stillede opgave på en så fyldig og smuk måde, at hans videre arbejder med hovedproblemerne inden for etik og værdilære imødeses med de største forventninger.

Sådanne forventninger er vel ikke indfrieede i hans uafsluttede »Prolegomena to a general theory of values and norms« og i hans afhandling »Værdi« (1963), men det foreliggende anslag tyder på, at »Prolegomena« vil kunne blive dr. Blegvads filosofiske, måske skelsættende, hovedværk. Vi står her over for et filosofisk forfatterskab, der gør

krav på stor interesse. Der er grund til at vente sig det bedste af dr. Blegvads fortsatte videnskabelige bestræbelser.

Dr. phil. *Niels Egmont Christensen* er 37 år (født 1927). Han blev student 1945 og tog magisterkonferens i filosofi med erkendelsesteori som hovedfag ved Københavns Universitet 1954. I 1961 forsvarede han for den filosofiske doktorgrad ved Aarhus Universitet en afhandling »On the Nature of Meanings, a Philosophical Analysis«.

1954–55 studerede han logik og filosofi ved Harvard University, U.S.A. Han har deltaget i forskellige europæiske filosofikongresser samt i filosofikongressen i Mexico City, september 1963. Desuden har han været manuduktør til filosofikum og lærer ved Folkeuniversitetet, aften- og sygeplejeskoler.

Den 1.9.1959 blev ansøgeren knyttet til Aarhus Universitet, først som aspirant til en amanuensisstilling. Den 1.6.1961 blev han docent i filosofi sammesteds.

Ansøgerens arbejde har bestået i undervisning og eksamination i forbindelse med filosofikum, undervisning af de fagstuderende i filosofi og i bedømmelse af prisopgaver m. v. Desuden har han deltaget i det daglige arbejde ved Aarhus universitets institut for filosofi.

Han er medlem af bestyrelsen af Selskabet for Filosofi og Psykologi og har i denne egenskab været med til at tilrettelægge møderne i dette selskabs Aarhus fraktion.

Ansøgerens produktion er interessant derved, at den omhandler nogle af erkendelsesteoriens vigtigste problemer med meningsproblemet i centrum. Afgørende betydning kan dog næppe tillægges hans tidsskriftartikler, kongresbidrag og andre lejlighedsskrifter. Dertil er de for kortfattede og summariske, selv om de fortjener al mulig respekt.

Interessen må derfor samle sig om disputatsen, der indeholder en systematisk fremstilling af forfatterens filosofiske grundanskuelser. Forfatteren analyserer fire forskellige meningsteorier. Alle fire teorier, mener han, indeholder positive forslag til en meningsteori, og han lader dele af dem indgå i sin egen teori, opfattet som en konstruktiv forening af de pågældende fire forslag. Sit konstruktive synspunkt indfører forfatteren ved hjælp af en analogi, som han i hele sit arbejde fastholder med stor konsekvens. Ord eller udtryk kan ligesom personer være i funktion eller ikke være i funktion, og mening får de kun, når de optræder »på embeds vegne«, hævder han.

Selv om denne analogi virker noget fremmedartet, så må det dog for afgørelsen af dens værdi være bestemmende, om den giver udtryk for noget centralt i det filosofiske meningsbegreb, og hvad forfatteren får ud af at anvende den.

Selv om vi ikke tør bestride, at forfatteren har fået fat på noget væsentligt i meningsbegrebet, så forekommer det dog os, at han ikke

tilstrækkelig tydeligt har godtgjort dette. Han har på den ene side næppe klart trukket grænserne for sin analogis anvendelighed og har formentlig heller ikke på overbevisende måde godtgjort synspunktets frugtbarhed under forsøg på at løse kontante meningsproblemer.

Gennem sine arbejder har han afsløret sig som en velorienteret analytiker, der formentlig ved fornyet fordybelse i sit hovedproblem vil kunne give emnet den afklaring og afrunding, som det fortjener.

Dr. phil. *David Cornaby Favrholt* er 33 år (født 1931). Han blev student 1950, cand. psych. 1956 og tog magisterkonferens i filosofi med erkendelsesteori som hovedfag 1959, i begge tilfælde ved Københavns Universitet. 1958 modtog han Aarhus Universitets guldmedalje for besvarelse af en prisopgave i filosofi: »Bevidsthedsbegrebet«, og i juli 1964 forsvarede han for den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet afhandlingen »An Interpretation and Critique of Wittgenstein's *Tractatus*«.

Kort efter bestået magisterkonferens modtog dr. Favrholt et kandidatstipendium ved Københavns Universitet, hvor han allerede et år senere (den 1.4.1961) blev ansat som amanuensis i filosofi. I denne egenskab har han forelæst og eksamineret i forbindelse med filosofikum og har endvidere holdt forelæsninger for de fagstuderende i filosofi over Wittgensteins *Tractatus*. I en årrække (1955-60) har han været lærer i forskellige fag ved Borups Højskole, Københavns Kommunes Aftenhøjskole og Den sociale Skole. I samme periode har han forelæst ved Folkeuniversitetet og været manuduktør til filosofikum. Endvidere har han været anmelder ved dagspressen og i tidsskrifter samt holdt adskillige radioforedrag om emner fra sit fagområde.

Hans produktion, både den lejlighedsmæssige og den mere fagligt betonedede, vidner om et udpræget talent for filosofisk tænkning. Særlig må fremhæves hans disputats og kommentarerne til hans fortrinlige oversættelse til dansk af Wittgensteins *Tractatus*. Disputatsen er en udmærket og vel skrevet introduktion til Wittgensteins forfatterskab og hans fremstilling er på sin vis så god, at man undertiden fristes til at kalde den forbilledlig.

På overbevisende måde har han beskrevet, hvorledes Wittgensteins teser i den dunkle *Tractatus* er forbundet med hinanden, og hans teori herom er et originalt bidrag og dr. Favrholt's vigtigste indsats.

Alligevel forekommer det udvalget, at det ikke helt er lykkedes forfatteren at fastholde den i titlen angivne problemstilling. Han har klart afgrænset sit emne til at omfatte en fortolkning og kritik af Wittgensteins *Tractatus*. Den ældre Wittgenstein sættes uden for parentes. Dette synspunkt må anses for vel betænkt og metodisk hensigtsmæssigt. Han argumenterer på overbevisende måde for sin fortolkning og leverer på sine steder en kritik, der er så sønderlemmende, at man til tider

kunne tro, at forfatterens intention var en fuldstændig tilintetgørelse af de erkendelsesteoretiske ideer, der bærer *Tractatus*. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Trods de »15 vanskeligheder« i *Tractatus*, som han opregner, og som træffer det væsentlige i Wittgensteins standpunkt, forsøger han tøvende at levere en apologi for Wittgensteins teser om det udsigelige og om metasprogets umulighed.

Udvalget vil derfor være tilbøjeligt til at karakterisere hans bog om Wittgensteins *Tractatus* som et overordentlig dygtigt arbejde, der må betegnes som et bemærkelsesværdigt bidrag til udforskningen af Wittgensteins erkendelsesteoretiske ideer, men som ikke helt præcist viser os, hvad der bliver tilbage af disse ideer, som det kan være umagen værd at bygge videre på. Dr. Favrholt vil utvivlsomt arbejde videre med det emne, som optog Wittgenstein, og vil formentlig kunne yde et fortræffeligt bidrag til den stedfindende diskussion om metasprogenes status og andre aktuelle problemer i moderne filosofi. Hans emne er et af moderne erkendelsesteoris mest centrale.

Dr. phil. *Svend Erik Scheel Stybe* er 45 år (født 1919). Han blev student 1942 og tog magisterkonferens i filosofi med filosofihistorie som hovedfag ved Københavns Universitet 1950. Den 1.12.1959 forsvarede han for den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet en afhandling om »Frederik Dreier, hans liv, hans samtid og hans sociale tænkning«.

Allerede før konferensen havde dr. Stybe virket som manuduktør til filosofikum. Denne virksomhed fortsatte han med indtil 1962. Samtidig har han udfoldet en ikke ubetydelig kronikørvirksomhed i pressen og i tidsskrifter samt en ret udstrakt foredrags- og undervisningsvirksomhed ved aftenhøjskoler og Folkeuniversitetet. Ligeledes har han deltaget meget aktivt i arbejde ved Nordisk Sommeruniversitet.

I 1959 blev han universitetsadjunkt ved Københavns Universitet og 1960 censorsuppleant ved filosofikum. 1962 knyttedes han til universitetet som amanuensis i filosofi og har i denne egenskab forelæst og eksamineret i forbindelse med filosofikum. Samtidig har han med de fagstuderende i filosofi holdt øvelser over idé-historiske emner. 1963–64 var han Studenterforeningens ledende senior.

Dr. Stybes interesser og arbejder koncentrerer sig om politisk filosofi og idéhistorie. Såvel hans talrige populærvidenskabelige og oplysende skrifter som hans videnskabelige arbejder handler om disse emner.

Hans videnskabelige hovedværk er utvivlsomt hans disputats, der må karakteriseres som et arbejde af blivende værdi. Dr. Stybe giver her et særdeles rigt og nuanceret billede af mennesket, tænkeren og politikerens Frederik Dreier. Med stor omhu gennemgår han kilderne til Dreiers opvækst og udvikling, hans milieu og slægt, hans skæbne og personlighed. Der gøres på klar og overskuelig måde nøje rede for

udviklingen af Dreiers tænkning. Navnlig påvises hidtil upåagtede træk vedrørende Dreiers afhængighed af Max Stirner og Proudhon. Denne del af hans analyse er formentlig den værdifuldeste. Noget svagere er hans analyse af grundtankerne i Dreiers egen filosofi. Man kunne her ønske en mindre refererende og en mere kritisk behandling af emnet..

Bogen bringer med stor tydelighed det bærende i dr. Stybes videnskabelige bestræbelser frem. Det er, så vidt vi kan se, i betydeligt omfang lykkedes for ham i dette arbejde at virkeliggøre tanken om »at se den idéhistoriske udvikling i vekselvirkning med kultur- og samfundsliv«.

Noget lignende tager dr. Stybe sigte på i sin »Idéhistorie. Vor kulturs ideer og tanker i historisk perspektiv« (1961). Ved behændig og konstruktiv anvendelse af sit hovedsynspunkt lykkes det forfatteren at give en levende og nuanceret skildring af den menneskelige tænkning fra de ældste tider til idag.

Den alvorligste indvending der kan rejses mod dr. Stybes idéhistoriske arbejder er formentlig den, at han i så høj grad går op i fremstillingen af de store tænkere og kulturpersonligheder, at han undlader at fremsætte sine egne tanker. Dette synes at gælde samtlige hans arbejder undtagen et lille skrift, der hidrører fra arbejdet ved Nordisk Sommeruniversitet, og som bærer titlen »Antinomies in the Conception of Man. An Inquiry into the History of Human Spirit« (1962).

Desværre er denne afhandling meget kortfattet og har næppe karakter af et videnskabeligt arbejde. Måske står vi over for en forjættelsesfuld antydning. Dr. Stybe giver os ikke nogen oplysning om, hvorvidt han agter at uddybe emnet. Han slutter sin ansøgning med meddelelsen om, at han agter at påbegynde et nyt arbejde om den franske oplysningsfilosofi.

Om alle ansøgerne gælder det, at de er dygtige og rutinerede pædagoger. De har alle været lærere for de fagstuderende i filosofi og har forelæst og eksamineret i forbindelse med filosofikum. Af det, som vi har anført om deres filosofiske præstationer, turde det fremgå, at dr. Blegvad og dr. Favrhojdt må anses for at være deres medansøgere klart overlegne i videnskabelig henseende.

Ved at jævnføre dr. Blegvads og dr. Favrhojdts kvalifikationer har vi fundet, at der bør gives dr. Blegvad et vist fortrin og indstiller ham derfor énstemmigt til det ledige embede. Som begrundelse herfor anføres følgende:

- 1) Han har den største og mest omfattende videnskabelige produktion,
- 2) han er den, der har den bredeste orientering inden for faget filosofi og dette fags grænseområder. Han har således ikke blot et grundigt kendskab til psykologi og socialpsykologi, som han i en årrække

har forelæst over, men har også et detaljeret kendskab til både ældre og nyere sociologi,

- 3) han er efter vort skøn nået videst m.h.t. afklaring af sit hovedemne, som han arbejder videre med som moden og målbevidst forsker.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7 i den fornævnte anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke amanuensis, dr. phil. David Favrhøldt og docent, dr. phil. Niels Egmont Christensen indsendte svarskrivelser.

Efter at have taget stilling til de indkomne bemærkninger, tiltrådte fakultetet i sit møde den 26. oktober 1964 udvalgets indstilling, ligesom Konsistorium i sit møde den 25. november 1964 tiltrådte indstillingen, hvorefter den blev indsendt til ministeriet under 27. november 1964.

s. Professor, dr. phil. H. V. Brøndstedts afgang fra universitetet og professor, dr. phil. Christian Overgaard Nielsens udnævnelse til professor i zoologi med særligt henblik på almen zoologi

(j. nr. 285/63).

Ved kgl. resolution af 3. april 1963 blev der meddelt professor i almindelig zoologi, dr. phil. Holger Valdemar Brøndsted afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. august 1963 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 15. maj 1963 de indkomne 8 ansøgninger, nemlig fra docent, fil. dr. Björn Afzelius, adjunkt, dr. phil. Nils Tyge Andresen, docent, lektor, dr. phil. Paul Holst-Christensen, docent, dr. phil. Søren Løvtrup, docent, fil. dr. Ragnar Olsson, afdelingsleder, dr. phil. Knud Jørgen Pedersen, docent, fil. dr. Peter Perlmann og docent, fil. dr. Sven-Ingvar Rådeberg, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det matematisk-naturvidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. H. V. Brøndsted, fil. dr. K. G. Wingstrand, dr. phil. T. Weis-Fogh, fil. dr. D. von Wettstein og dr. phil. E. Zeuthen.

Efter at docent Sven-Ingvar Rådeberg og docent Ragnar Olsson havde trukket deres ansøgninger tilbage, afgav udvalget under 21. april 1964 følgende indstilling:

»Til det ledige professorat i zoologi med særligt henblik på cytologi ved Københavns Universitet har meldt sig 8 ansøgere, nemlig:

Docent, fil. dr. Björn Afzelius, adjunkt, dr. phil. Nils Tyge Andresen, docent, lektor, dr. phil. Paul Holst-Christensen, docent, dr. phil. Søren

Løvtrup, docent, fil. dr. Ragnar Olsson, afdelingsleder, dr. phil. Knud Jørgen Pedersen, docent, fil. dr. Peter Perlmann, og docent, fil. dr. Sven-Ingvar Rådeberg.

Det af fakultetet nedsatte udvalg til at bedømme ansøgernes kvalifikationer, undertegnede professorer H. V. Brøndsted, T. Weis-Fogh, D. von Wettstein, K. G. Wingstrand og E. Zeuthen, afgiver følgende enstemmige betænkning:

Docent, fil. dr. *Björn Afzelius*, født d. 30. juni 1925. Fil. kandidat-eksamen 1949, fil. embedseksamen 1951, fil. licentiateksamen 1954, fil. doktor 1957.

Uddannelse: Fil. kand. med zoologi ved Stockholms Universitet 1949. Fil. lic. samme steds 1954. Amanuensis ved zootomisk institut 1948. Amanuensis og assistent ved Wenner-Grens Institut (professor Runnström) 1952-1957. Docent ved Wenner-Grens Institut 1959, 1960 og 1962. Siden 1960 forskertjeneste ved Statens naturvidenskabelige Forskningsråd. 1957-1958 research fellow ved Johns Hopkins University, Baltimore, U.S.A.

Videnskabelige publikationer: Docent Afzelius' videnskabelige publikationer omfatter 34 numre. Arbejderne 9, 14 og 16 er populære skrifter.

I en serie arbejder som leder frem til disputatsen behandler Afzelius den ultrastrukturelle organisation af søpindsvinegameter og undersøger strukturen af ægoverfladen og af spermatozoer i forbindelse med befrugtningen. Han har studeret den strukturelle organisation af oocytter og giver en af de tidligste beskrivelser af strukturen af cellekærnemembranen med dens porer. Den strukturelle organisation af spermatozoer hos 5 søpindsvinearter beskrives i et arbejde, hvori de acrosomale regioner, kærnerregionen, mitochondriedelen samt haledelen undersøges.

Næste trin i undersøgelserne bliver en analyse af de såkaldte corticalkorn og deres produkter i den modne ægcelle. Han mener, at corticalkornene deltager i dannelsen af befrugtningmembranen og af de hyaline lag. Den nye celleoverflade efter befrugtningen menes dannet fra corticalkornenes ydermembraner. Han giver endvidere en indgående beskrivelse af Golgi-apparatet og af de basofile strukturer i oocytter og ægceller. Disse arbejder udgør nogle af de tidligste beskrivelser af disse organeller i invertebratceller. Ved undersøgelsen af de basofile strukturer og mitochondrierne benytter han sig delvis af lagdeling fremkaldt ved centrifugering for nemmere at kunne identificere de forskellige celleorganeller. Han forsøger endvidere at analysere den acrosomale reaktion i befrugtningøjeblikket eller ved behandling med ægvandet.

Disse arbejder fra den første periode af elektronmikroskopiens hurtige udvikling repræsenterer betydelige bidrag til vor viden om gameternes finstruktur.

En vigtig del af Afzelius' produktion beskæftiger sig med sammenlignende, deskriptive analyser af ciliernes og flagellernes finstruktur. I et af arbejderne analyseres halen hos søpindsvinespermatozoet. Han fremlægger her et mere detaljeret skema af flagellens struktur, fremfor alt baseret på de af ham opdagede såkaldte »arme«, som sidder på de perifere filamenter og som viser, at cilier og flageller ikke har en bilateralt symmetrisk bygning som tidligere antaget. »Armene« minder om de tværbroer, som er fundet mellem myosin og actin filamenter i tværstribet muskel, og han antyder, at de kan have samme funktion. Til sammenligning studerer han siden cilier fra *Mytilus*, svømmepladen hos ctenophoren *Mnemiopsis*, flimmerflageller fra spongierne *Microciona* og *Grantia*, cilier fra coelomet hos anneliden *Tomopteris* og spermatozoahaler fra *Sagitta*. Af særlig interesse er de intraciliære lamelstrukturer, som forbinder cilierne i ctenophor svømmepladen i bånd, hvilket han mener har betydning for den mekaniske koordination. I det sidste arbejde, som præsenterer hans smukkeste billede af cilier og flageller, påvises afvigelser fra det 9+2 filamentmønster, som Hodge oprindeligt postulerede som almenlydig. De aberrante typer forekommer som modifikationer blandt cilier og flageller med det karakteristiske 9+2 mønster.

To arbejder beskæftiger sig med den nukleære membran hos *Noctiluca*. Meget smukke og oplysende mikrografier fremlægges. Cellekærnerne med de for dinoflagellater typiske spiraliserede kromosomer i interfase viser en ejendommelig differentiering af laget under cellekærnemembranen. Der findes her et stort antal blærer med porestruktur. En serie morfologiske stadier af disse blærer bibringer en forestilling om, at deres indhold transporteres ud i plasmaet, idet blærene åbner sig ud igennem kærnemembranen. Arbejdet repræsenterer ved siden af de nu klassiske beskrivelser af ciliernes struktur Afzelius' mest originale observationer.

Der foreligger endvidere et antal observationer på forskellige celleorganeller, samt undersøgelser af det neurosekretoriske system. I et arbejde behandles epithelets microvilli og i et andet basalmembranen hos *Mytilus*. Desuden foreligger et gennemført anatomisk arbejde over sideliniesystemet og de dermed tilknyttede forbeninger hos to gobiider. Et arbejde behandler strukturen af græshoppespermatider (sammen med Sjöstrand). Finstrukturen af subcommissural organet og af Reissner's fiber undersøges sammen med Olsson, og det kaudale neurosekretoriske system hos røkken *Raja* studeres sammen med Fridberg. En analyse af muskelfibre hos fem arter af Hirudineer fremlægges i

samarbejde med Pucci. Derved opdages en meget interessant form af det sarcoplasmatiske reticulum bestående af alternerende transverselle elektron-optisk tætte og elektron-optisk tomme rør. To typer af myofilamenter som adskiller sig i tykkelse observeres. Muskelfiberens organisation sammenlignes med den tværstribede muskelfibers bygning og en plausibel homologisering foreslås.

Endvidere giver han en oversigt over resultater med forskellige fikseringsmidler for elektronmikroskopi.

Sammen med Baxendall og Perlmann har han udarbejdet en indirekte metode til elektronmikroskopisk lokalisering af ferritinkonjugerede antistoffer. Han har som elektronmikroskopiker deltaget i et betydningsfuldt arbejde over hyper-metabolisme hos en patient. Medforfattere er Luft, Ikkos, Palmieri og Ernster. Patienten har en defekt i den respiratoriske kontrol af metochondrierne, hvilket biokemisk kan vises som forandringer af den oxidative phosphorylering i skeletmuskelmitochondrier. Derved forekommer også et abnormt højt indhold af protein i mitochondrierne samt en øget cytochrom oxidase aktivitet. I forbindelse dermed viser muskelmitochondrierne en meget karakteristisk forandring af cristae. Cristae er stærkt forøget i antal og danner et tæt zig-zag mønster. De er delvis af tubulær organisation og inklusionslegemer kan forekomme i mitochondrierne. Myelinlignende strukturer ses i forbindelse med mitochondrierne, hvis organisation minder om den man kender fra insektflyvemuskler. Det synes at være den første analyse af et klinisk tilfælde af en endogen defekt i mitochondriestruktur og funktion.

Sammen med Gustafsson og senere med Gustafsson, Mukherjee samt Arrhenius studeres effekten af carcinogene aminer på leverceller hos rotten. Indgift af disse substanser resulterer primært i en reduktion af leverhomoenaters evne til at inkorporere aminosyrer. Ved langvarig behandling med lave doser observeres efterhånden en stærk forøgelse af aminosyreinkorporation i det cellefrie system. Disse biokemiske resultater sammenstilles med morfologiske forandringer i det endoplasmatiske reticulum og med forandringer i fordelingen af ribosomer og glycogenkorn.

Afzelius har fra et tidligt tidspunkt deltaget meget aktivt i den elektronmikroskopiske analyse af cellens ultrastruktur. Arbejderne om søpindsvinegameter samt analyserne af cilier og flageller har gjort ham til en international kendt elektronmikroskopiker. Hans arbejder er væsentligt af deskriptiv og sammenlignende natur. Han har studeret celleorganeller i et stort antal forskellige objekter, og han tyder sine iagttagelser med fantasi og med forståelse af dynamiske forhold.

Adjunkt, dr. phil. *Nils Tyge Andersen*, født d. 17. april 1914, mag. scient. 1942, dr. phil. 1956.

Uddannelse: Magister i zoologi ved Københavns Universitet 1942, videnskabelig assistent på Carlsberg Laboratorium 1941–1952. Ophold ved Karolinska institutets celleforskningsafdeling 1947–1948.

Videnskabelige publikationer: Dr. Andresens videnskabelige publikationer omfatter 17 numre.

Dr. Andresen har især interesseret sig for amøbernes cytologi. I hans første arbejde fremlægger han en udmærket lysmikroskopisk analyse af cellekomponenter hos *Chaos chaos*. Ved hjælp af farvemethoder og centrifugering karakteriseres amøbens forskellige plasmaorganeller og vakuoler. Sammen med Holter studeres kvantitative forandringer af amøbens cellekomponenter under sult. Næringsvakuolerne forsvinder, og de vakuoliserede inklusioner samles til store komplekser, af hvilke nogle efterhånden udstødes fra cellen. Også dannelse af vakuoleansamlinger som følge af farvning med neutralrødt analyseres. En morfologisk og enzymatisk sammenligning mellem tre amøbearter viser, at *Chaos chaos* og *Amoeba proteus* ikke med de anvendte kriterier kan henføres til forskellige slægter. Sammen med Chapman, Holter, Jensen og Levi udarbejdes en autoradiografisk metode for at kunne følge optagelsen af næringsvakuolernes indhold i plasmaet. I et meget elegant arbejde sammen med Chapman og Holter studeres optagelsen af ^{14}C ved korntælling på autoradiografier af snit gennem stratificerede amøber. Høje aktiviteter findes i mitochondriezonen og under visse fordøjelsesstadier også i hyaloplasmaet. I et meget omhyggeligt metodisk arbejde sammen med Chapman, Holter og Robinson vises teknikens tilforlidelighed og anvendelighed til fysiologiske eksperimenter på amøben. Studierne over *Chaos chaos*' cytologi sammenfattes i disputatsen. Denne indeholder desuden mange originale iagttagelser, hvoraf særligt må fremhæves hans observationer og tanker vedrørende den amøboide bevægelse. Det er især værdifuldt, at hans morfologiske studier over celleinklusioner er gennemført kvantitativt. Disputatsen er et udmærket referenceværk til orientering om amøbens organisation, så langt denne kan analyseres lysmikroskopisk.

Sammen med Holter og Engel bestemmes og lokaliseres succinodehydrogenase og cytochromoxidase i *Chaos* ved målinger med den cartesianske dykkermetode. Sammen med Pollock har han sammenlignet den plasmatiske organisation hos *Chaos* og hos myxomyceten *Physarum*. I et arbejde med Mushett isoleres mitochondrier fra *Chaos*, og sammenlignende kvantitative målinger af mitochondriers antal i homogenat og hele celler udføres. Der findes en god overensstemmelse mellem reduceret vægt og mitochondrieantal i normale og sultede amøber.

I 3 arbejder deltager Andresen henholdsvis i undersøgelser over

teknikken til tællinger af leukocyter, over lokalisering af alkalisk phosphatase i gærceller og over respirationen af syncytier, som dannes ved unormal udvikling af *Ciona* æg. I det sidstnævnte arbejde vises, at cellemembrandannelsen ikke er en forudsætning for forøgelsen af respirationsaktiviteten under embryogenesen.

Af arbejderne fremgår, at dr. Andresen har været den morfologisk-cytologiske ekspert indenfor den forskergruppe, som på Carlsberg-laboratoriet har studeret amøbecellens fysiologi og biokemi. Hans undersøgelse af *Chaos* har haft stor betydning for forståelsen af den cytologiske baggrund for stofskiftet, specielt fordøjelsesprocesserne i denne organisme.

Docent, lektor, dr. phil. *Paul Holst-Christensen*, født d. 9. maj 1903. Mag. scient. 1928, dr. phil. 1942.

Uddannelse: Magister i Zoologi ved Københavns Universitet 1928. Assistent ved Landbohøjskolens laboratorium for husdyrbrug 1928-1929, assistent ved Universitetets histologisk-embryologiske laboratorium 1929-1946, amanuensis ved Institut for alm. Zoologi 1946-1954, siden 1954 lektor og docent. Konstitueret som bestyrer af instituttet 1934. 1946-1948 varetog han den med afdøde professor Steenbergs professorat forbundne undervisning i histologi, cytologi og embryologi. Studier på Lunds universitets embryologiske institut.

Videnskabelige publikationer: Dr. Holst-Christensens publikationer omfatter 21 numre. To er populær-videnskabelige skrifter og et omhandler kopieringsteknik.

I sit første arbejde behandler Holst-Christensen den hydrostatiske mekanisme hos *Corethralarven*. Han studerer den isolerede luftsæk anatomisk og foretager målinger af volumenforandringer ved forskellige ydre tryk og i opløsninger af forskellig vægtfylde. Biologien af *Hoplomerus* og *Drepanopteryx* studeres. Hoveddelen af Holst-Christensens produktion består af omhyggelige histologiske undersøgelser over den tidlige embryonaludvikling hos lepidopterer. I tre arbejder beskrives ægudviklingen af *Orgyia* (*Lymantriidae*). Resultaterne er sammenfattet i et instruktivt diagram og sammenlignes med den tidligere opfattelse af sommerfugles embryogenese. Siden følger en detaljeret analyse af den embryologiske og postembryonale udvikling hos *Cochlidion*, en mikrolepidopter, som tillader observation af udviklingen af det levende æg. Opbygningen og udviklingen af hårene hos den nyklækkede *Cochlidion* larve helliges en indgående morfologisk-anatomisk analyse. Der foreligger desuden et smukt arbejde over dannelsen af parotis og ductus parotidicus hos Chiropterer.

Dr. Holst-Christensen har i sine arbejder vist et omfattende kendskab til insekternes embryologi og biologi. Især har han ydet interes-

sante bidrag til embryogenesens eksakte forløb hos Lepidoptera med anvendelse af klassiske histologisk-cytologiske metoder.

Docent, dr. phil. *Søren Løvtrup*, født d. 11. februar 1922. Magisterkonferens i biokemi 1945. Dr. phil. 1953.

Uddannelse: Magister i biokemi ved Københavns Universitet 1945. Ansat ved Statens Seruminstitut, København 1945–1946. Assistent ved Carlsberglaboratoriets cytokemiske afdeling 1946–1954 (professor Heinz Holter). Docent ved histologiska institutionen, Göteborgs universitet 1954–1957 (professor H. Hydén). Forskningsdocent 1957–1961. Konstitueret professor i zoofysiologi ved Göteborgs universitet 1961–1962. Siden 1962 forskningsdocent ved Göteborgs universitet. Studieophold 1951–1952 ved Biophysics Laboratory, Dept. of Terrestrial Magnetism, Carnegie Institution of Washington, Washington D.C., U.S.A.

Videnskabelige publikationer: Docent Løvtrups publikationer omfatter 59 numre.

Løvtrups tidligere arbejder, udført på Carlsberglaboratoriet delvist i samarbejde med Holter og Zeuthen, behandler mikrometoder til kvantitativ bestemmelse af den intracellulære fordeling af enzymer og andre stoffer. I den forbindelse studeredes bl. a. fordelingen af proteolytiske enzymer i amøber, teknikken til bestemmelse af svovlholdige stoffer og fosfataserne histokemi. Et arbejde behandler bestemmelse af amøbens vægtfylde ved hjælp af en stivelsesgradient. De på den cartesianske dykkerteknik baserede mikrometoder modificeres og tilpasses til biologiske problemer. Arbejderne viser stor omhyggelighed og nøjagtighed.

I et antal arbejder interesserer Løvtrup sig for vandtransport gennem cellemembraner både hos amøber og amphibiæg. I et smukt arbejde sammen med Pigon har han udnyttet den cartesianske dykkervægt til at bestemme permeabilitetskonstanten for vand mærket med deuterium og med ^{18}O af amøbens cellemembran og vist, at der ikke findes nogen signifikant forskel mellem værdierne for almindeligt vand og vand mærket med isotoper, ligesom den absolutte størrelse bestemmes. Han har fornylig i et stort teoretisk og værdifuldt arbejde genoptaget dette studieområde og har på overbevisende måde vist, at permeabilitetsmålingen kun kan tydes rationelt, hvis man samtidig tager hensyn til diffusionshastigheden i cytoplasmaet. Dette har især betydning for bestemmelser udført på æg og andre store celler. Det må endvidere fremhæves, at han klart gør opmærksom på det corticale lags rent mekaniske betydning for cellens osmotiske ligevægtsvolumen.

Løvtrups hovedinteresse har i en lang årrække koncentreret sig om

en analyse af de biokemiske forandringer under amphibiæggets udvikling. Deriblandt udgør »Studies on amphibian embryogenesis«, hans disputats. Han studerer fordelingen af kvælstof, fedt, kulhydrater, peptidaser samt alkalisk fosfatase i gastrula af axolotl. Han og Gregg kommer til den slutning, at ved udviklingen af amphibiægget benyttes først kulhydrater, derefter fedt og, når disse er forbrugt, protein. Temperaturen indvirkning på stofskiftet under udvikling er undersøgt. Han mener, at udviklingshastighed ved lav temperatur kontrolleres af den hastighed, hvorved reservematerialet mobiliseres, medens den ved høje temperaturer kontrolleres af den hastighed, hvormed celledelingen sker. Han fortsætter med at studere den kemiske differentiering under amphibi embryogenesen på hele embryoner. Herunder analyseredes sur fosfatase, alkalisk fosfatase, amylase, cathepsin, tripeptidase, trypsin samt DNA og RNA. I den tidlige embryonaludvikling øges mængden af DNA trinvis, i modsætning til RNA mængden, der viser en jævn stigning. Delvis sammen med Gregg analyserer Løvtrup DNA syntesen i letale amphibiastarter. Disse letale hybrider viser i den tidlige embryonaludvikling DNA syntese, som efterhånden aftager, men der fandtes ingen direkte kausal relation mellem DNA syntesen og letaliteten. I fortsatte arbejder diskuterer han fremkomsten af bilateral symmetri baseret på gradienter og vender tilbage til spørgsmålet om udviklingens temperaturafhængighed. Han finder, at ved lav temperatur kan proteinet mobiliseres inden fedtmaterialet er opbrugt. Måling af alkalisk fosfatase syntese ved forskellige temperaturer fører til den konklusion, at syntesen af dette enzym kan forandres relativt uafhængigt af den morfologiske udvikling. DNA syntesen synes at være stærkt afhængig af temperaturen under udviklingen. Endelig behandles ilt-optagelse med særlig henblik på transporten gennem ægmembranen og Cytoplasmaet, men hans resultater er her lidet overbevisende, fordi han anvender en permeabilitetskonstant for O_2 af samme størrelse som den, han fandt for vand.

Med hensyn til den biokemiske analyse-teknik virker arbejderne særdeles overbevisende. Fra et biologisk synspunkt er de som helhed betragtet et forsøg på at opnå et kemisk billede af embryogenesen som kan korreleres med den morfologiske udvikling.

Interessen for kvantitative målinger af DNA og dets forandringer i celle og væv leder Løvtrup til en meget grundig undersøgelse af metoder til DNA måling i dyremateriale. Løvtrups største videnskabelige indsats ligger utvivlsomt i forbedringen af to DNA bestemmelsesmetoder, dels den mikrobiologiske baseret på udnyttelse af *Thermobacterium*, og dels en kemisk, den såkaldte difenylamin metode. Den af Hoff-Jørgensen indførte mikrobiologiske metode til DNA bestemmelse udnytter det forhold, at *Thermobacterium* kun kan vokse på medium indeholdende deoxyribonucleosider. Løvtrup gør i samarbejde med

Roos denne metode til et overordentlig følsomt og selektivt værktøj. Først udvikles et veldefineret medium indeholdende 17 amino-syrer samt 5 essentielle vitaminer. Næringskravene for *Thermobacterium* studeres nøjagtigt, og derved vises, at frie aminosyrer fremmer tilvæksten bedre end peptider. Tilvækstkurverne for de fire nukleosider er noget forskellige, og det er derfor nødvendigt at benytte standardkurver for alle fire nukleosider til den mikrobiologiske test. Metodens følsomhed forøges stærkt ved hjælp af en følsom titreringsteknik for mælkesyre. Påvisningsgrænsen for DNA bestemmelse udført på denne måde ligger ved 0,02 γ . Endelig undersøges stofskiftet af pyrimidin og af deoxynukleosider af pyrimidin i *Thermobacterium* ved hjælp af substituerede pyrimidin derivater. Ligeledes studeres uracil stofskiftet ved hjælp af mærket uracil og fosfat, og pyrimidin nukleosid hydrolasen i samme bacterie påvises og karakteriseres.

Til sammenligning med den mikrobiologiske metode for DNA bestemmelse undersøges så den sædvanlige kemiske metode for DNA bestemmelse i dyrevæv baseret på ekstraktion med 5% varm perklorsyre og måling med difenylamin. Den kinetiske analyse af ekstraktionen og destruktions af DNA i varm perklorsyre fører til en værdifuld korrektionsformel til bestemmelse af DNA. De sikreste resultater synes at opnås ved kun at måle på puriner efter 15 minutters ekstraktion. Han udfører sammenlignende målinger på samme materiale med den mikrobiologiske metode og opnår en meget smuk overensstemmelse.

De refererede arbejder viser Løvtrup's særdeles systematiske og målbevidste fremgangsmåde ved udarbejdelse af metoder for eksakt måling af DNA i dyremateriale.

Sammen med henholdsvis Hoff-Jørgensen og Swanson, har han bestemt DNA- og kvælstofindhold hos *Planaria*, og i forskellige rotteorganer efter sult. Der konstateredes ikke forandringer i DNA indholdet, men et stærkt kvælstoftab observeredes. I et arbejde sammen med Hydén og Pigon bestemmer han cytokrom oxidase og succinoxidase i isolerede spinalganglie- og gliacelle.

Løvtrup har vist betydelig indsigt i spørgsmål vedrørende enzym-synteser hos mikroorganismer. Han studerer induktionen af β -galactosidase hos *E. coli* og viser, at enzymet endog kan dannes uden ydre kvælstofkilde, dersom lactose findes i substratet. Gennem studiet af ^{35}S -optagelse og samtidig enzymbestemmelse kan han sammenligne proteinsyntesen og enzymdannelsen under adaptationsfasen. Forholdet mellem enzym-syntesen og protein-syntesen er større under adaptationsfasen end under bakteriernes sædvanlige vækst. Ved anvendelse af ^{14}C bestemmer han forholdet mellem protein- og nukleinsyresyntesen. Dette forhold er højere i celler under adaptation end i normale celler.

I hans seneste arbejder studerer Løvtrup hjernemitochondrier og sammenligner deres stofskifte med levermitochondriers. Han viser, at glutaminsyre decarboxylase ikke er lokaliseret i mitochondrier i rottehjerne men findes udenfor disse. Resultaterne tyder på, at plasma i hjerneceller kan danne succinat fra glutaminsyre over γ -aminosmørsyre. Han isolerer hjernemitochondrier ved centrifugering og studerer dem elektronmikroskopisk sammen med Zelander. Relativt rene fraktioner opnås. Endvidere studeres disses kemiske egenskaber, som stort set findes at svare til muskel- og andre mitochondrier, men som dog viser et særlig stort indhold af fosfolipider og cerebrosider. Funktionen studeres med hensyn til iltoptagelse, phosphorylering og ATPase aktivitet. Endelig analyseres effekten af psycho-pharmaca som chlorpromazin og unipramin på hjernemitochondrieaktiviteten. Disse arbejder viser, at han hurtigt har kunnet sætte sig ind i mitochondriernes biokemi og behersker dette område.

Docent Løvtrup har med stor teknisk talent og iverigdom ydet meget væsentlige bidrag til den biokemiske analyse af celler og cellebestanddele. Af hans øvrige produktion bør især fremhæves hans værdifulde fysisk-kemiske bidrag, både teoretiske og eksperimentelle, til belysning af vandpermeabilitet hos cellemembraner.

Afdelingsleder, dr. phil. *Knud Jørgen Pedersen*, født d. 20. november 1930. Mag. scient. 1956, dr. phil. 1961.

Uddannelse: Magister i biokemi udvidet med almen zoologi, Københavns Universitet 1956. 1955 ansættelse ved Carlsbergfondets biologiske institut (dr. Albert Fischer). Videnskabelig assistent ved institut for alm. zoologi, 1957-1959. Amanuensis sammesteds 1959-1961. Afdelingsleder siden 1961. Rockefeller fellow 1959-1960 ved University of Washington, Seattle, U.S.A. (professorer H. Stanley Bennett og E. P. Benditt).

Videnskabelige publikationer: Dr. Pedersens skrifter omfatter 25 numre. Af disse er 8 populær-videnskabelige artikler og oversigter. Et af dem er Proceedings of det 3. Skandinaviske Celforsker møde, hvor han fungerede som redaktør.

Dr. Pedersens første to arbejder behandler virkning af sult, regeneration og asexuel forplantning hos planarier. Han viser ved hjælp af målinger med cartesiansk dykker at iltoptagelsen under disse forskellige betingelser er konstant. Han analyserer endvidere effekten af det kræfthæmmende stof 3-etylen-melamin på regenerationen med særlig henblik på sondringen mellem epimorphose og morphallaxis. Stoffet virker stærkt mitosehæmmende og hæmmer en videre udvikling af blastemet. Neoblaster er særlig følsomme. Arbejderne er omhyggeligt gennemført og fortolkningen forsigtig.

Ved hjælp af elektronmikroskopi og omfattende histokemiske ana-

lyser klarlægger Pedersen i fire arbejder planariernes histologiske og cytologiske opbygning. Ved påvisning af, at planariernes parenchymvæv består af celler og således ikke danner et syncytium løser han et klassisk problem. Han beskriver og karakteriserer muskelceller, bindevævs-celler, neoblaster samt kirtelceller. Specielt de eosinofile, basofile og rhabditdannende celler analyseres meget indgående. Endelig behandles protonefridiernes organisation. I disputatsen og et efterfølgende arbejde gives en oversigt over tidligere arbejder samt visse supplerende iagttagelser vedrørende muskel- og epidermisceller. Specielt bør analysen af de eosinofile korn fremhæves. Histokemisk giver de reaktion for proteiner og fosfolipider. Opbygningsmæssigt viser de en interessant lamelstruktur. Desuden vises det, at neoplasternes basofili er forårsaget af et stort indhold af RNA i det tynde cytoplasmalag. I de submikroskopisk homogene rhabditer kan der kun påvises proteiner. Forekomsten af desmosomer og af fibrilære elementer i de intercellulære områder ydes speciel opmærksomhed. De omtalte arbejder gør planarien til een af de mest velanalyserede invertebratororganismer med hensyn til submikroskopisk, cytologisk og histologisk opbygning.

I to arbejder udføres sammenlignende studier over den cytologiske og cyto-kemiske organisation af *Convoluta*, en acoel turbellarie art. Stort set findes her lignende forhold som hos *Planaria*. Således vises det, at den kompakte endoderm er tydelig cellulær og ikke syncytial. Dette faktum vil utvivlsomt få betydelige konsekvenser for funktionelle og fylogenetiske diskussioner vedrørende denne gruppe.

I samarbejde med O. Z. Dalgaard har Pedersen i 3 arbejder hos patienter undersøgt de ultrastrukturelle forandringer i nyrens forskellige dele ved irreversible chockskader og ved gennem osmotisk diuresis fremkaldte reversible ændringer. I to andre arbejder behandles, ligeledes sammen med Dalgaard, nyrebiopsiernes histokemi: specielt proteiner, nukleinsyre og polysaccharider studeres.

Især gennem sine undersøgelser af Turbellarier har Pedersen vist sig som en meget kompetent elektronmikroskopiker i besiddelse af meget alsidige og grundige kundskaber i forskellige histokemiske metoder. Hans arbejder er af deskriptiv og sammenlignende karakter, og de rører et omfattende litteraturkendskab.

Docent, fil. dr. *Peter Perlmann*, født d. 18. marts 1919. Fil. kand. 1948, fil. lic. 1953, fil. dr. 1957.

Uddannelse: Fil. kand. med zoologi, genetik og botanik ved universitetet i Lund 1948, fil. lic. i zoofysiologi ved Stockholms universitet 1948, amanuensis ved Wenner-Grens institut, Stockholm 1947-1953, assistent 1953-1958, docent siden 1958.

Videnskabelige publikationer: Perlmanns videnskabelige publikationer omfatter 39 numre.

Docent Perlmann har konsekvent og målbevidst bearbejdet antistoffernes anvendelse som værktøj for studiet af cellestrukturer og deres funktion. Det er lykkedes ham at vise, hvordan man med held kan udnytte anti-stoffer for at karakterisere og identificere makromolekulære substanser fra celler og subcellulære fraktioner.

En stor del af produktionen har søpindsvinets æg, spermatozoer, og tidlige udviklingsstadier som objekt.

I det første arbejde sammen med T. Gustafsson fremstilles kanin antisera mod ægekstrakt, som giver en præcipitin reaktion, når de testes mod ekstrakten. I 48 timer gamle larver kan der påvises en antigenfraktion, som ikke findes i ægget og de første udviklingsstadier. Siden følger udarbejdelsen af teknikken og dens tilpasning. Ouchterlony teknikken i salt agar gel kombineret med absorption tages i brug. Forskellige, delvis artsspecifikke antigener, kan fås fra spermier, æg og plutei. Interessant er hans anvendelse af denne teknik til påvisning af, at paternale artsspecifikke makromolekulære stoffer (= antigener) optræder i artshybrider 24 timer efter befrugtningen (sammen med Harding). I 3 arbejder beskrives de af antistoffer fremkaldte reaktioner på ægget: Coagulationen af »jelly coat«, partenogenetisk aktivering og forsinket befrugtning. Mulighederne for anvendelsen af disse reaktioner til analyse af befrugtningens forløbet diskuteres.

Den kvantitative forandring i syv ved hjælp af absorptionsteknikken serologisk identificerede proteiner følges gennem forskellige udviklingsstadier (sammen med Couffer-Kaltenbach). En del af proteinerne består af blomme protein, andre er opløselige plasmaproteiner.

Analysen af overfladestrukturen af søpindsvineægget ved hjælp af et antal antisera og kemisk beskrivelse af antigenerne ved enzymbehandling og inaktivering, fører til karakteriseringen af følgende antigener: *J*-antigenet er knyttet til »jelly layer« og er et polysaccharid med fucosesulfat kæder. De korresponderende antistoffer koagulerer »jelly layer«. *A*-antigenet er i hovedsagen knyttet til ægcortex og er et polysaccharid indeholdende glucosesulfat. Antistofferne aktiverer ægget og antigenet formodes at spille en specifik rolle ved æggets naturlige aktivering. *C*-antigenet er lokaliseret til ægcortex og er et protein. Dets antistoffer fremkalder skader i cortex. Antigenet formodes at deltage i de cortikale reaktioner ved befrugtningen. *F*-antigenet er ligeledes lokaliseret til ægcortex og er varmemestabil. Dets antistoffer nedsætter befrugtningens hastighed i en population. Antigenet formodes at være en specifik spermareceptor som fungerer ved spermernes fæstelse til ægoverfladen.

Analysen forfines i de følgende arbejder, (sammen med Couffer-Kaltenbach). Den kvantitative analyse af relative antigenkoncentrationer tages i brug. En elegant teknik som anvender en graderet antiserum absorption kombineret med agar diffusion i Oudin rør tillader at

bestemme antigen koncentrationer i blandinger. Vandringen af antigen-antistof komplekset i antiserum agar er en funktion af antigenkoncentrationen i testopløsningen. En nøjagtigere bestemmelse opnås ved, at vandringen af antigen-antistof komplekset studeres i agar med antiserum, fra hvilket forskellige mængder af antistoffer er fjernet ved absorption med testopløsningens antigen. Til fremkaldelse af det vandrende kompleks benyttes en standardopløsning af antigenet. Det vises, at antigen-antistof precipitatets diffusionshastighed øges lineært med mængden af det bortabsorberede antistof. Denne teknik tillader at måle og i forbindelse med immunoelektrophorese og agar gel elektrophorese at definere seks immunologisk forskellige antigener i æg og forskellige embryonale stadier. Forekomsten af disse antigener i forskellige ægfraktioner separeret på sucrose gradienter undersøges. To antigener er lokaliseret i blommekornene, et andet forefindes i mikrosomfraktionen.

I samarbejde med Amelio, Hultin og Morgan angribes den immunokemiske karakterisering af cellefraktioner og deres proteiner hos rotten. Til dette formål udarbejdes en værdifuld autoradiografisk teknik til analyse af Ouchterlony plader. Foruden de traditionelle cellefraktioneringsmetoder anvendes agardiffusionsteknik, Oudinteknik, immuno- og agar gel elektrophorese.

Antisera mod mitochondrier, mikrosomfraktioner, cellesaft samt mod homogenater af rottelever fremstilles. Cellefraktionsspecifikke antigener kan påvises, som tillader at identificere forskellige subfraktioner. I cellesaften erkendes mindst 5 immunologisk distinkte proteiner. Fra de intracellulære membraner kan et antal stærke protein antigener frigøres med deoxycholate. Ribosomerne indeholder mindst to proteinantigener, men ingen RNA holdige antigener findes. Serumproteiner skiller sig immunologisk tydeligt fra de intracellulære proteiner, og deres forekomst bestemmes. Analyserne viser, at celleproteiner med disse metoder kan identificeres på en fortrinlig måde.

Den ovennævnte autoradiografiske teknik tillader undersøgelse af tidlige trin i proteinsyntesen. En stærk inkorporering af mærkede aminosyrer i de antigene proteiner fra cellefraktionerne påvises. Inkorporeringen af aminosyrer i leverstykker og i et cellefrit system (mikrosomer + cellesaft + ATP) kan følges. I de antigene proteiner fra ribosomerne opnås højere specifikke aktiviteter end fra dem i cellesaften. Analysen udvides til at omfatte mikrosomer fra forskellige organer (lever, testis, hjerne, nyre, pancreas og milt. Disse antisera viser høj organspecificitet. Lever har det største antal antigene proteiner fælles med andre organer. I hjerne og milt påvist ingen antigener. Der påvises kortlivede antigener i mikrosomfraktionen, d. v. s. ny syntetiserede proteiner. Proteinsyntesen kan følges kvantitativt ved at studere fordeling af isotopmærkningen ved variation of inkubationstider.

Således bliver serumproteiner hurtigere mærket end andre antigene proteiner. Endelig studeres et cellefrit system med isolerede ribosomer og celledaft, hvorved ligeledes inkorporering af mærkede aminosyrer i flere serum proteiner påvises.

De omtalte arbejder demonstrerer overbevisende, at de kombinerede immunologiske og autoradiografiske metoder tillader en analyse af forskellige samtidigt forløbende proteinsynteser i komplekse celledsystemer hos højere organismer.

I en serie konsekvent gennemførte undersøgelser sandsynliggør Perlmann sammen med Broberger, at ulcerativ colitis er knyttet sammen med autoimmunisering. Sera fra børn med kronisk ulcerativ colitis indeholder antistoffer som reagerer med ekstrakt af normalt human colon væv. Der påvises en præcipiterende og en hæmaglutinerende faktor. Antigenet karakteriseres som polysaccharid; den præcipiterende faktor i sera opfører sig som et γ -globulin. Antigenet påvises i tyktarmens lymfekirtler, men mangler i ileums kirtler og synes især bundet til mikrosomer. Forekomsten af antigenet i epithel påvises med fluorescerende antistoffer. For en nærmere analyse prøves patientserum på vævskulturer af foetale, colon celler. At cellerne beholder deres immunologiske reaktivitet vises med fluorescerende antistoffer. Lymfocytter fra patienter med ulcerativ colitis viser en cytotoxisk effekt på dyrkede colon celler, målt ved afgivelse til mediet af tidligere inkorporeret ^{14}C . Teknikken prøves på ascites tumorceller fra mus med lymfeceller indeholdende specifikke antistoffer mod ascites celler, (sammen med E. Klein). Den cytotoxiske effekt af iso-antistoffer undersøges også med hensyn til frigørelse af mærket DNA i et arbejde med G. Klein.

Sammen med Baxandall og Afzelius udarbejdes en indirekte metode til elektronmikroskopisk påvisning af ferritin konjugerede antistoffer. Man behandler vævet med antistof fra kanin og benytter siden et ferritin konjugeret γ -globulin fra får som antistof mod kaninens antistof.

Sammen med Vincentis foreligger et arbejde over linse antigener hos hønseembryoner. Antigenerne kan påvises på ribosomer før linsens uddifferentiering. Først efter 72 timer optræder de også i celledaften. Muligheden for at studere linseproteindannelse i cellefraktioner på forskellige embryologiske stadier diskuteres.

Perlmann har, foruden at være en fortrinlig immunolog, ydet en banebrydende indsats i den immunokemiske analyse af cellens struktur og dermed åbnet vejen til et nyt felt indenfor celledforskningen. Hans forskning bærer præg af en skarp logisk stringens.

Indstilling.

Bedømmelsen af ansøgernes videnskabelige produktion som fremstillet i betænkningen samt en gennemgang af deres øvrige akademiske

virksomhed viser, at docent P. Perlmann er de øvrige ansøgere klart overlegen. Hans store produktion udmærker sig ved en usædvanlig originalitet, konsekvens og stringens. De mange forskellige problemer han behandler er af fundamental betydning for cytologien. Den metode, han har udviklet, er og vil fremover være et fremragende værktøj indenfor celleforskningen. Hans forskningsområde har nøje tilknytning til mange biologiske discipliner også udenfor zoologien.

Docent Perlmann har en bred klassisk-zoologisk uddannelse og har i mange år undervist zoologer i cellebiologi og immunbiologi. Han vil kunne tilføre dansk zoologi et helt nyt og dynamisk forskningsområde, som vil harmonere særdeles godt med institutets nuværende arbejdsretning.

Udvalget indstiller eenstemmigt, at det ledige embede besættes med docent Perlmann.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i den nævnte anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Under 11. december 1963 indstillede fakultetet, at docent, fil. dr. Peter Perlmann, der er svensk statsborger, blev konstitueret som professor i zoologi fra 1. februar 1964, hvortil Konsistorium i sit møde den 18. december 1963 sluttede sig.

Efter at denne indstilling under 27. december 1963 var blevet indsendt til ministeriet, trak dr. Perlmann sin ansøgning tilbage, hvorpå ministeriet ved skrivelse af 20. januar 1964 anmodede rektor om at fremkomme med en ny indstilling vedrørende besættelsen af professoratet.

Under 31. marts 1964 afgav fakultetet følgende indstilling:

»Til undersøgelse af hvilke andre muligheder, der herefter måtte være med hensyn til besættelse af det pågældende professorat, nedsatte fakultetet under 11. f.m. et udvalg bestående af professorerne R. Spärck P. Brandt Rehberg, T. Weis-Fogh, D. von Wettstein og K. G. Wingstrand. Udvalget har efter grundig overvejelse, herunder hensyntagen til de tilbageværende ansøgere, rettet henvendelse til en række sagskyndige i Danmark, Sverige og Norge, samt England, Tyskland og Schweiz om råd med hensyn til besættelse af professoratet. Deraf resulterende henvendelser til mulige kandidater har imidlertid kun ført til afslag, og man måtte derfor konkludere, at det ikke for tiden er muligt på forsvarlig måde at besætte professoratet som det nu er defineret. Udvalget har derfor foreslået en plan, der vil sikre en fagligt set forsvarlig undervisning i cytologi for en årrække, samtidigt med at professoratet kan besættes med en højt kvalificeret dansk zoolog, som kan bidrage til at lette undervisningsbyrden ved fakultetet, og som også på udmærket måde passer ind i det videnskabelige arbejde ved fakultetet.

Fakultetet har på et møde den 10. ds. tiltrådt de tre forslag, som indgår i denne plan og skal derfor indstille følgende:

1) At professoratets betegnelse og indhold forandres til »professorat i zoologi med særligt henblik på almen zoologi«, en betegnelse, der svarer til professoratets oprindelige omfang under professor Brøndstedts embedsperiode.

2) Under forudsætning af at den under punkt 1) nævnte forandring af professoratets betegnelse og omfang tillades, indstiller fakultetet i henhold til § 1, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns Universitet og under henvisning til bestemmelsen om, at et professorat uden opslag kan besættes med en videnskabsmand, hvis kvalifikationer skønnes tilstrækkelig godtgjort forud ved hans virksomhed i et tilsvarende dansk embede, at stillingen som professor i zoologi med særligt henblik på almen zoologi ved Københavns Universitet uden opslag besættes med professor i jordbundsbiologi ved Århus Universitet dr. phil. Christian Overgaard Nielsen.

Ved afstemningen i fakultetet, der for tiden tæller 48 medlemmer, var der 34 stemmer for denne ansættelse, 6 stemte ikke, og 8 var fraværende.

Det oplystes under forelæggelsen i fakultetet, at professor Overgaard i første række har arbejdet med jordbundsøkologiske problemer af kvantitativ art, med spørgsmålet om jordbundsfaunaens fysiologiske tilpasning til milieuet og i de sidste år også med jordbundens encellede dyr, hvorved han er kommet ind på cytologiske problemer. Hans arbejdsområde falder derfor indenfor begrebet almen zoologi.

Det oplystes endvidere, at professor Overgaard i Århus ikke har elementær undervisning, og at hans stilling har en så vidtspændende formulering (jordbundsbiologi), at den må kunne besættes uden uoverkommelige vanskeligheder med enten en jordbundsbotaniker eller en mikrobiolog.

Professor Overgaard har erklæret sig villig til at modtage udnævnelsen til professor i zoologi med særligt henblik på almen zoologi ved Københavns Universitet og er indforstået med, at han overtager visse økologiske og biologiske dele af den undervisning, som i øjeblikket varetages af professor, dr. phil. R. Spärck. Han vil også administrere undervisningen i embryologi, histologi og cytologi, men kan ikke selv påtage sig den vigtige og krævende undervisning i dynamisk cytologi og embryologi, som fakultetet i tidligere skrivelser har lagt stor vægt på.

Den elementære undervisning i embryologi og cytologi kan som tidligere gives i kursusform af institutets amanuenser. Den videregående undervisning i cytologi vil naturligt kunne deles i en morfologisk og en dynamisk del. Den første varetages i øjeblikket af afdelingsleder,

dr. phil. K. J. Pedersen, men da antallet af studenterhold i 1965/66 beregnes at blive det dobbelte, er det nødvendigt, at denne undervisning forbindes med et lektorat, og der er til finansloven 1965-66 indsendt en ansøgning herom.

3) Undervisningen i dynamisk cytologi og embryologi vil under den nye professors administration overdrages til professor, dr. H. Holter, Carlsberglaboratoriets biokemiske afdeling og professor, dr. Erik Zeuthen, Carlsbergfondets biologiske institut, der begge er højt ansete autoriteter på det pågældende område, men som ikke har ønsket at modtage en kaldelse til det ledige professorat. Begge har erklæret sig villige til at overtage denne undervisning. Endvidere er Carlsbergfondets bestyrelse indforstået med og interesseret i, at de to nævnte professorer på denne måde knyttes til Universitetets undervisning, og man vil fra Carlsbergfondets side yde de pågældende det nødvendige vederlag for denne undervisning, således at denne ordning ikke medfører nogen udgift for staten.

På længere sigt vil man arbejde for en uddannelse af cytologer ved Universitetet, så denne forskningsgren kan få en mere permanent status.«

Under 5. maj 1964 blev fakultetets indstilling indsendt til ministeriet med tilslutning fra Konsistoriums forretningsudvalg, hvorpå professor, dr. phil. Christian Overgaard Nielsen, Aarhus universitet ved kgl. resolution af 30. juli 1964 blev udnævnt til professor i zoologi med særligt henblik på almen zoologi ved Københavns universitet fra den 1. september 1964 at regne.

t. *Oprettelse af et professorat i etnografi og udnævnelse af universitetslektor, dr. phil. Arne Johannes Nicolaisen til professor i etnografi*

(j. nr. 239/64).

På normeringsloven for 1964-65, jfr. forslag til normeringslov for 1964-65, folketingstidende for 1963-64, tillæg A, spalte 1197-98, oprettedes et professorat i etnografi.

Efter at det således oprettede embede var blevet opslået ledigt, blev under 3. april 1964 de indkomne 2 ansøgninger, nemlig fra universitetsadjunkt, dr. phil. Niels Fock og universitetslektor, dr. phil. Arne Johannes Nicolaisen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det matematisk-naturvidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. C. G. Feilberg

og dr. phil. Erik Holtved samt fhv. overinspektør ved Nationalmuseet, dr. phil. Kay Birket-Smith.

Under 20. maj 1964 afgav udvalget følgende indstilling:

»Som sagkyndigt udvalg til bedømmelse af ansøgningerne om det ledige professorat i etnografi ved Københavns Universitet skal vi til-lade os at udtale følgende:

Der er indsendt to ansøgninger, nemlig fra universitetslektor, dr. phil. Arne Johannes Nicolaisen, født 27/5 1921 og universitetsadjunkt, dr. phil. Niels Valdemar Wilhjelm Fock, født 22/7 1927.

Dr. Nicolaisen har efter at have taget magisterkonferens i etnografi i 1950 studeret i tilsammen 2½ år ved University of London og har foretaget i alt 9 omfattende studierejser i Atlas-landene, Sahara og Sudan, især med det formål at foretage undersøgelser over det der-værende nomadeliv, men på den sidste af sine rejser tillige af et af de primitive jægerfolk i republikken Tchad. Hans omfattende videnskabe-lige produktion drejer sig først og fremmest om tuaregernes økonomiske og sociale kultur, ved undersøgelsen af hvilken han bl. a. har kunnet drage nytte af sit kendskab til det tuaregiske sprog. Disse studier har dannet grundlag for talrige mindre afhandlinger og for hans disputats og hidtil største værk, der indeholder en mængde nyt stof om tuare-gernes husdyrhold, boligforhold og samfundsbygning tillige med en grundig bearbejdelse af stoffet i form af såvel funktionel som historisk analyse. Hans bog »Primitive kulturer« er i virkeligheden en introduktion til det etnografiske studium belyst ved en historisk fremstilling af dets metoder med talrige eksempler fra hans egne iagttagelser. Han betoner heri med rette, ligesom han i praksis har gjort det i sin dispu-tats, vigtigheden af at forene et funktionelt og et historisk synspunkt for at nå til forståelsen af en kultur. Hans sidste og endnu utrykte større arbejde, som vi har haft lejlighed til at se i manuskript, er hovedsagelig en skildring af erhvervsliv og samfund hos det meget lidt kendte, sudanesiske jægerfolk Haddad og vil altid beholde værdi som et kildeskrift om dette folk. Af *dr. Nicolaisens* mindre arbejder er der især grund til at fremhæve »Essai sur la religion et la magie touarèges« (Folk 1961). Hans nære samliv med tuaregerne og hans samtaler med dem har sat ham i stand til at få et direkte indtryk af, hvad deres forskellige religiøse forestillinger betyder for dem, og hvor-ledes de kan sammenkædes. Der kan også være grund til at nævne den sammenlignende etnografiske afhandling »Afrikanske smede« (Kuml 1962). *Dr. Nicolaisen* besidder et meget omfattende litteraturkendskab både indenfor sit speciale (Afrika) og indenfor den almindelige etnografi.

Dr. Fock har ligesom den anden ansøger taget magisterkonferens i etnografi (1956) og efter denne haft et længere studieophold ved Göte-

borgs universitet. Desuden har han foretaget længere forskningsrejser i Syd-Amerika, dels i grænseområdet mellem Britisk Guiana og Brasilien (hos Waiwai-stammen), dels i El Gran Chaco og Andes. På disse rejser har han både foretaget arkæologiske udgravninger og studeret de nulevende indianeres samfundsforhold og religion, ligesom han i Andes har haft lejlighed til at iagttage følgerne af den langvarige kontakt mellem indiansk og spansk kultur. Særlig er der grund til at fremhæve hans store disputats »Waiwai, religion and society of an amazonian tribe« (Kbhvn. 1963). Materialet til bogen er indsamlet under et ophold hos pågældende indianerstamme fra oktober 1954 til januar 1955. Opholdets korthed synes opvejet ved, at han har kunnet benytte en dygtig og forstående tolk i Waiwai-sproget. Han har dog også selv erhvervet sig kendskab til relevante gloser i dette sprog. Afhandlingen fremlægger et stort folkløst stof (sagn, myter, eventyr) samt en mængde oplysninger om Waiwai'ernes religiøse forestillinger. Endvidere giver den en skildring af stammens daglige liv, sociale og religiøse organisation o.s.v. (den materielle kultur vil blive behandlet af ekspeditionens anden deltager). Stoffet er helt igennem nyt for videnskaben. Forf. har, bl. a. under påvirkning af B. Malinowski og E. R. Leach, arbejdet sig frem til en metodisk behandling af det meget vanskelige mytestof. Det særlig værdifulde ved dr. Fock's arbejde er, at han på frugtbar måde har anvendt de forestillingskredse hos Waiwai'erne, som han gennem det mytiske og religiøse stof er trængt ind i, til at give en dybere forståelse af deres tilværelse. Som eksempel kan fremhæves, at det er lykkedes ham at give en ny og overbevisende forklaring på de mærkelige skikke, der hos mange indianerstammer knytter sig til barnets fødsel (»couvade«, jvf. også afhandl. i Folk 1960). Endvidere har han fremdraget den mærkelige oho-institution (en ceremoniel form for forhandling), som synes at have en vid udbredelse i det nordlige Syd-Amerika, og derigennem tilført etnografien nyt stof. Om Argentina-rejsernes resultater foreligger der indtil nu kun foreløbige publikationer, der imidlertid giver indtryk af både nyt og omfattende materiale. Vi kan nævne: »Inca Imperialism in North-West Argentina and Chaco Burial Forms« (Folk 1961). »Ruinas Incaicas en Valle de Lerma, Salta.« (Revista del Instituto Antropologia X, Tucuman 1962), »Mataco Marriage«. (Folk 1963). Endelig har dr. Fock også givet sig af med teoretisk-metodiske spørgsmål. Han synes at have erhvervet sig et betydeligt kendskab til litteraturen om Sydamerikas Indianere.

Konklusion.

Sammenfattende må det siges, at begge ansøgere er dygtige og modne forskere, der hver for sig er fuldt kvalificerede til et professorat. Tillige supplerer de hinanden på udmærket måde, idet dr. Nicolaisens arbejdsfelt først og fremmest er Afrika med hovedvægten på erhvervs-

og samfundsforhold, dr. Fock's derimod Syd-Amerika med særligt henblik på samfund og religion samt i mindre grad denne verdensdels arkæologi.

Dr. Nicolaisen har, delvis på grund af sin alder, den største produktion. Han har vist sig som en særdeles indtrængende forsker, der har arbejdet med meget forskellige sider af etnografien. Hans behandling af almindelige og teoretiske spørgsmål er præget af stor nøgternhed. Vi er enige om at indstille, at man besætter det ledige professorat med dr. Johannes Nicolaisen.

Med hensyn til dr. Niels Fock vil det af ovenstående fremgå, at han er en både idérig og dygtig forsker. Det ville derfor være meget ønskeligt, om han kunne knyttes til Universitetet som lektor i etnografi. Både etnografiens vidtspændende omfang, der gør det umuligt for en enkelt mand at beherske hele stoffet, og det store og stadig stigende antal af studerende vil fuldt ud berettiggte dette.«

Indstillingen blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7 i den nævnte anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at fakultetet i sit møde den 9. juni 1964 og Konsistorium i sit møde den 17. juni 1964 havde tiltrådt indstillingen, videresendtes den under 19. juni 1964 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 11. august 1964 universitetslektor, dr. phil. Arne Johannes Nicolaisen udnævnt til professor i etnografi ved Københavns universitet fra den 1. september 1964 at regne.

u. Fungerende professor, dr. phil. Erik Hohwü Christensens afgang fra universitetet og konstitution af afdelingsleder, dr. phil. Marius Nielsen som professor i gymnastikteori med særligt henblik på legemsøvelsernes specielle teori

(j. nr. 177/61).

Under 13. juli 1964 blev der meddelt fungerende professor i gymnastikteori med særligt henblik på legemsøvelsernes specielle teori, dr. phil. Erik Hohwü Christensen afsked efter ansøgning fra den 31. august 1964 at regne.

Under 11. februar 1964 nedsatte det matematisk-naturvidenskabelige fakultet et udvalg til at fremsætte forslag om fremgangsmåden ved besættelsen af det derved ledigtblevne professorat bestående af professorerne, dr. phil. Erling Asmussen, dr. phil. Hohwü Christensen, dr. phil. P. Brandt Rehberg og dr. phil. Torkel Weis-Fogh.

Dette udvalg afgav under 9. marts 1964 følgende indstilling:

»Faget legemsøvelser skal med hensyn til undervisning og forskning dække human anatomi, almindelig human fysiologi og den fysiologi,

som beskæftiger sig med idrættens og arbejdets specielle problemer. Især må det fremhæves at »speciel teori« først for kort tid siden er blevet lagt ind under universitetet, hvor det rettelig bør placeres, medens det tidligere blev doceret på Danmarks Højskole for Legemsøvelser. Dette i forbindelse med det stærkt voksende antal gymnastikstuderende kræver en fornyet indsats både undervisningsmæssigt (f. eks. udarbejdelse af en ny lærebog) og forskningsmæssigt. Det var hensigten, at de to professorer i gymnastikteori (p. t. Hohwü Christensen og E. Asmussen) i fællesskab skulle dække hele området human-fysiologi – speciel teori.

I sin afskedsansøgning påpegede Hohwü Christensen, at der for tiden næppe findes en kompetent forsker indenfor Skandinavien, som kunne tænkes at søge et professorat i gymnastikteori med særligt henblik på den specielle teori. Udvalget er enig med Hohwü Christensen heri. Hvis man derimod fik fakultetets og myndighedernes tilladelse til at omdøbe professoratet til »Legemsøvelsernes teori« er der, som det vil fremgå, en betydelig mulighed for at opnå et tilfredsstillende resultat. I så fald vil faget kunne dækkes både med hensyn til forskning og undervisning, idet den eksisterende professor i gymnastikteori (og medlem af udvalget, Erling Asmussen) er villig til at koncentrere sig om den specielle teori, hvortil hans uddannelse og øvrige arbejde må anses at gøre ham kompetent.

Det må understreges, at hovedvægten stadig er på gymnastikteori, men at ændringen medfører, at man vil kunne finde en kompetent forsker, som kan påtage sig at undervise de gymnastikstuderende i menneskets fysiologi med hovedvægten lagt på de områder, som er af særlig betydning for fagområdet (bevægelsessystemets fysiologi, kredsløb- og åndedrætsfysiologi). Der tænkes her på lektor, dr. phil. Marius Nielsen, som er afdelingsleder for afdelingen for kredsløbsfysiologi ved zoofysiologisk laboratorium A.

Det har stadig været et ubesvaret spørgsmål, hvorledes det nuværende laboratorium for speciel gymnastikteori under Hohwü Christensen skulle kunne fungere, da der i de nuværende lokaler ikke kan skaffes plads til et sådant udover et par gæsteværelser på 2. sal. Denne uvished har netop været en af grundene til Hohwü Christensens tilbagetræden, jvf. hans afskedsansøgning. Hvis Marius Nielsen indsættes som professor i gymnastikteori, vil dette problem imidlertid reduceres, idet han i mere end 25 år har haft et nært forskningsmæssigt samarbejde med Erling Asmussen. Der er således tale om et vist apparatfællesskab mellem zoofysiologisk laboratorium A og gymnastikteoretisk laboratorium, ligesom visse større installationer betragtes som fælles (undertrykskammer, trædemølle), og desuden anvendes Dr. Marius Niensens' store laboratorielokale i kælderens de facto af begge laboratorier. Denne ordning vil kunne fortsætte en tid, således at Asmussens og Marius

Nielsen's arbejde ikke lider unødigt afbræk, men professorerne i zoo-fysiologi må understrege, at ordningen vedrørende det egentlige laboratorielokale må være midlertidig, idet den kommende leder af zoo-fysiologisk laboratorium A må stilles frit efter professor Brandt Rehbergs afgang.

Det er imidlertid muligt, at disse problemer vil løse sig selv, hvis og når de fysiologiske laboratorier skal flytte ud til nye lokaler på Fælledens indenfor de nærmeste år.

Dr. Marius Nielsen er 60 år og hans kvalifikationer må siges fuldtud at berettige, at han gøres til professor i gymnastikteori. Han har præsteret arbejder især på de respirationsfysiologiske og varmeregulatoriske områder, som må betegnes som klassiske, og også blandt udenlandske forskere værdsættes hans arbejde overordentligt højt, hvilket bl. a. fremgår af, at han ofte har været indbudt til symposier, udarbejdelse af oversigter o. lgn. af fremmede. Hans litterære produktion er stor, – og hvad der ved en besættelse i en relativ høj alder har særlig betydning – den er stadig voksende. Hans forskningsmæssige indsatssevne er stadig bevaret. Han er yderligere en øvet og omhyggelig underviser og er medforfatter af den lærebog i fysiologi, som bl. a. anvendes af studerende med gymnastik som bifag. Dr. Marius Nielsen blev allerede i 1944 erklæret for kompetent til det professorat, der indehaves af prof. Brandt Rehberg. Vi nærer derfor ingen betænkeligheder ved at anbefale, at man ansætter ham uden opslag som professor i gymnastikteori, med særligt henblik på den humane fysiologi, ved vores fakultet.

De undervisnings- og lokalemæssige problemer, som opstår for zoo-fysiologisk laboratorium A, hvis Dr. Marius Nielsen udnævnes til professor i gymnastikteori, foreslår udvalget behandlet af det udvalg, som i anden forbindelse foreslås nedsat i anledning af professor Brandt Rehbergs afgang på grund af alder.

Udvalget foreslår derefter følgende til fakultetets afgørelse:

- 1) at det nuværende professorat søges ændret til professorat i »Legemsøvelsernes teori«.
- 2) at professoratet besættes med dr. phil. Marius Nielsen uden opslag, subsidiært at der nedsættes et sagkyndigt udvalg til udarbejdelse af en skriftlig indstilling med henblik på at besætte det ændrede professorat med Dr. phil. Marius Nielsen, uden opslag.
- 3) at de konsekvenser, som en positiv behandling af ovennævnte to punkter medfører for zoofysiologien, drøftes i et særligt udvalg i forbindelse med Brandt Rehbergs afgang som professor.«

Fakultetet indstillede herefter under 18. marts 1964, at professoratets betegnelse fremtidig blev »legemsøvelsernes teori«. Endvidere indstillede fakultetet under nævnte forudsætning i henhold til § 1, stk. 2, i

kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet, at professoratet uden forudgående opslag besattes med afdelingsleder ved zoofysiologisk laboratorium A, universitetslektor, dr. phil. Marius Nielsen, under vedlæggelse af hans curriculum vitae:

»Født 14/9 1903 i Kauslunde Sogn. Studentereksamen (mat.-naturv. linie) Fredericia højere Almenskole 1924. Skoleembedseksamen i naturhistorie og geografi januar 1931. Deltog fra oktober 1931 på Universitetets gymnastikteoretiske og zoofysiologiske laboratorier under ledelse af dr. E. Hohwü Christensen, prof. Aug. Krogh og prof. J. Lindhard i en toårig undersøgelsesrække over det svære muskelarbejdes fysiologi, der gennemførtes med støtte fra Folkeforbundets hygiejniske komite. Fik derefter ansættelse ved Zoofysiologisk laboratorium og har siden da været beskæftiget med videnskabeligt arbejde ved dette laboratorium. Erhvervede i 1936 den filosofiske doktorgrad på en afhandling om menneskets åndedrætsregulation i hvile og under muskelarbejde. Fra sept. 1938 til sept. 1939 på studieophold som Rockefeller-fellow ved Yale University og Harvard University, U.S.A. Deltog i sommeren 1939 i videnskabelig expedition fra Fatigue Laboratory, Harvard University til Mississippiflodens delta for at undersøge den fysiologiske virkning af et ekstremt varmt og fugtigt klima på negre og på hvide.

Fra sept. 1941 fast videnskabelig assistent ved Zoofysiologisk laboratorium med lønningsanciennitet fra sept. 1935. April 1946 amanuensis I samme sted. April 1958 afdelingsleder samme sted.

Hovedfeltet for videnskabeligt arbejde har været undersøgelser over respirationens og kredsløbets regulering samt undersøgelser over energistofskifte og varmeregulation. I en stor del af undersøgelserne har der været anvendt arbejdsforsøg, der må betragtes som et særligt egnet hjælpemiddel ved studier af fysiologiske funktioners reguleringsmekanismer, især på respirationens, kredsløbets og varmeregulationens område. Har desuden i enkelte tilfælde foretaget undersøgelser på den anvendte fysiologiske område, f. eks. som fysiologisk forsøgsleder for det af Akademiet for de Tekniske Videnskaber med prof. Aug. Krogh som formand nedsatte boligopvarmningsudvalg (1938-1948).

Har indenfor det omtalte forskningsområde dels alene og dels i samarbejde med andre publiceret ca. 70 artikler og afhandlinger.

Har deltaget i et stort antal fysiologiske kongresser og symposier, hyppigt som inviteret foredragsholder eller diskussionsindleder (f. eks. The symposium on chemoreceptors and chemoceptive reactions, Stockholm 1950, J. S. Haldane Centenary symposium i Oxford 1961 og Oxygen symposium i London 1963). Deltog i 1959 i bedømmelsen af og fungerede som opponenter ved en medicinsk doktordisputats over et respirationsfysiologisk emne ved universitetet i Oslo.

Fra 1934-41 lærer i fysiologi ved Hærens Gymnastikskole. Fra 1941 lærer i fysiologi ved Teilmann's Kursus for Massage og Sygegymnastik. Fra 1961 lektor i fysiologi ved Københavns universitet og har i denne egenskab fra februar 1963 varetaget undervisningen i human fysiologi for studenter ved biologi-linien (Studieordningen af 1960). Fra 1941 censor i fysiologi ved den lægevidenskabelige embedseksamen.«

Efter at Konsistorium i sit møde den 10. april 1964 havde tilsluttet sig indstillingen, indsendtes den til ministeriet under 21. april 1964. Ved skrivelse af 17. juli 1964 meddelte ministeriet imidlertid, at man ikke mente sig i stand til at ændre professoratets indhold uden forhandling med lønningsrådet.

Under 18. august 1964 afgav fakultetet følgende supplerende udtalelse:

»Erfaringerne i det tidsrum, hvori professor Hohwü Christensen har fungeret som professor i gymnastikteori med særligt henblik på legemsøvelsernes specielle teori, har vist, at de to gymnastikteoretiske professorater er så stærkt belastet med undervisningsmæssige pligter, at disse helt beslaglægger indehavernes arbejdskraft. En kombination af rektoratet ved Danmarks højskole for legemsøvelser med et af professoraterne findes derfor ikke mere forsvarligt. Som det fremgår af skrivelse af 17. ds. fra professor Erling Asmussen vil undervisningen i gymnastikteori blive stærkt forøget, idet man allerede i efteråret 1964 vil få et 2-3 gange større antal studenter, og en fremtidig kombination med rektoratet ved Danmarks højskole for legemsøvelser kan derfor befrygtes at medføre, at de samlede pligter ikke vil kunne varetages på fuldt ud forsvarlig måde.

Som tidligere fremhævet dækker legemsøvelsernes teori over et så stort fagområde, at det ikke kan bestrides af en enkelt lærer. Dette var hovedmotiveringen ved oprettelsen af professoratet i gymnastikteori med særligt henblik på legemsøvelsernes specielle teori, og det stærkt forøgede antal studenter, som skal have videregående og speciel undervisning i legemsøvelsernes teori, understreger yderligere nødvendigheden af to lærere i faget.

Som det fremgår af professor Erling Asmussens ovennævnte skrivelse er det bydende nødvendigt, at undervisningen af det stærkt forøgede antal studerende allerede kommer i gang fra 1. september, og man skal derfor indstille, at dr. Marius Nielsen fra nævnte dato at regne konstitueres i det ledigblivende professorat, indtil den endelige besættelse finder sted.

Det tilføjes, som allerede fremhævet i fakultetets skrivelse af 18. marts 1964 vedrørende besættelsen af det ved professor Hohwü Christensens afgang ledigblivende professorat, at det ikke er muligt at besætte professoratet med en kompetent skandinavisk videnskabs-

mand således, som det nu er defineret. Man har derfor fra fakultetets side henstillet, at professoratet defineres om, så at det får et mindre specielt indhold indenfor gymnastikteorien, og at det besættes med dr. phil. Marius Nielsen, som er den eneste kandidat med høj kompetence indenfor området. Hvis dette bifaldes, vil de to professorer i gymnastikteori være i stand til at dække faget på en fuldt forsvarlig måde, efter at de ved forhandling med hinanden har fordelt undervisningsopgaverne i henhold til deres specielle kompetence.«

Under 24. august 1964 afgav universitetet en fornyet indstilling hvorpå der under 1. september 1964 blev meddelt afdelingsleder, dr. phil. Marius Nielsen konstitution indtil videre som professor i gymnastikteori med særligt henblik på legemsøvelsernes specielle teori ved Københavns universitet fra den 1. september 1964 at regne.

v. Professor, dr. phil. Niels Nielsens afgang fra universitetet og amanuensis, dr. phil. Niels Kingo Jacobsens udnævnelse til professor i geografi
(j. nr. 347/63).

Ved kgl. resolution af 2. august 1963 blev der meddelt professor i geografi, dr. phil. Niels Nielsen afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. januar 1964 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 11. november 1963 de indkomne 5 ansøgninger, nemlig fra professor, dr. phil. Johannes Humlum, afdelingsleder, cand. mag. Viggo Hansen, amanuensis, cand. mag. Børge Jakobsen, amanuensis, cand. mag. Niels Kingo Jacobsen og amanuensis, cand. mag. Jens Tyge Møller, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det matematisk-naturvidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Niels Nielsen, dr. phil. C. G. Feilberg og dr. phil. Axel Schou.

Efter at amanuensis Jens Tyge Møller ved skrivelse af 1. januar 1964 havde trukket sin ansøgning tilbage, afgav udvalget under 11. maj 1964 følgende indstilling:

»Undertegnede, hvem det er overdraget at bedømme ansøgningerne til det ledige professorat i geografi ved Københavns Universitet, skal herved udtale følgende:

I Rektors skrivelse til fakultetet af 14. november 1963, meddeles, at man har modtaget 5 ansøgninger. Senere er imidlertid en af disse, nemlig cand. mag. Jens Tyge Møllers, trukket tilbage, og vor bedøm-

melse kommer således til at omfatte afdelingsleder, cand. mag. Viggo Hansen, professor, dr. phil. Johs. Humlum, amanuensis, cand. mag. Børge Jakobsen og amanuensis, cand. mag. Niels Kingo Jacobsen.

I. Almindelige bemærkninger. Det ledige professorat er det ordinære professorat i geografi, og der er ikke angivet nogen faglig begrænsning eller specialisering, ligesom der ikke er foretaget nogen fremhævelse af emner, som i særdeles grad skulle henhøre under denne lærestol. Det bemærkes endvidere, at hvervet som bestyrer af Universitetets Geografiske Institut ikke i øjeblikket er knyttet til det ledige professorat, idet professor, dr. Axel Schou allerede pr. 1. februar 1964 i denne funktion har afløst den fratrædende professor Niels Nielsen. Selvom der således ikke foreligger formelle afgrænsninger for embedets pligtområde, er der grund til at fremhæve visse praktiske synspunkter med hensyn til rammerne for de nu eksisterende tre professorater og det forventede fjerde professorat i geografi.

Da den almene kulturgeografi i hovedtrækkene varetages af professoren i denne disciplin og hans nærmeste medarbejdere, og da professor Axel Schou som institutleder i de nærmeste år vil få meget store opgaver som administrator og videregående videnskabelig vejleder, vil det være naturligt at forvente et arbejdsbehov på to felter, hvor såvel uddannelsen som den systematiske forskning i de kommende år må blive stillet overfor store krav, nemlig 1) den almene fysiske geografi og 2) Danmarks geografi, sålænge man ikke ved, om der bliver normeret et fjerde professorat i geografi pr. 1. april 1965, og indtil man får oversigt over, hvorledes dette embede eventuelt kan besættes, vil det derfor være nødvendigt at forudsætte en vis bredde i den kommende professors arbejdsområde i lighed med de traditioner, som har fulgt det nu ledige professorat fra dets oprettelse i 1888.

II. Bedømmelse af de enkelte ansøgere. A. *Afdelingsleder, cand. mag. Viggo Hansen* er født 1913, student 1932 og cand. mag. i geografi og naturhistorie 1938. Doktorafhandling antaget 1964. Han har studeret ved universiteter i Zürich og Paris og har iøvrigt deltaget i forskellige internationale arbejder. Afdelingsleder Viggo Hansen blev i 1941 ansat som honorarlønnet assistent ved Universitetets Geografiske Laboratorium. I 1952 blev han udnævnt til amanuensis II og i 1955 til amanuensis I og i 1958 til afdelingsleder. Han har gennem sin lange tjenestetid deltaget i mange sider af institutionens virksomhed og har en betydelig erfaring såvel i undervisning som i administration. Han har således varetaget driften af biblioteket og forestået indkøb og registrering af udlånsvirksomhed, ligesom han har deltaget i opbygning af samlingerne, især det geografiske billedarkiv. Han har gjort et stort arbejde som ekskursionsassistent og senere som selvstændig leder, og han har været Institutets repræsentant ved det fælles byplankursus.

Hans videnskabelige virksomhed ligger især på det kulturgeografiske felt og behandler navnlig befolknings- og bebyggelsesgeografiske spørgsmål. Blandt hans oplysende skrifter kan nævnes »Indien, folk og erhverv«, afhandlingen »Gummi« fra 1948 samt en række mindre arbejder. Vigtige er hans arbejder over Danmarks topografi og hans oversigt over landets naturlige regioner. Han har således som medarbejder ved værket »Danmark før og nu« givet en række fortræffelige regionale oversigter af både øerne og den jyske halvø, og han har til TRAP Danmark udfærdiget den topografiske beskrivelse af de enkelte sogne. Disse arbejder bygger på et indgående kendskab til næsten alle danske egne. Han har berejst en meget stor del af de danske sogne og har behandlet det primære kildemateriale, på hvilket den topografiske beskrivelse i TRAP er bygget.

Hans videnskabelige arbejder går tilbage til 1943, da han offentliggjorde en lille afhandling om befolkningsforskydninger på Island i nyere tid, men derefter gik han i gang med bebyggelsesgeografiske studier i det nordlige Jylland, og på dette punkt ligger hans væsentlige videnskabelige indsats. Det må dog bemærkes, at han udover disse lokale studier har en meget betydelig viden og har gjort en videnskabelig indsats i mere generelle studier af Danmarks befolkning og bebyggelsesforhold. Dette dokumenteres bl. a. i den meget værdifulde afhandling fra 1958 i indledningsbindet til TRAP Danmark, hvor han har givet en kortfattet, men indsigtssrig og klar redegørelse for en række af de problemer, som knytter sig til dansk bebyggelses relation til det geografiske og til det historiske milieu.

Udgangspunktet for de ovenomtalte studier af bebyggelsesudviklingen i Nørrejylland indledtes i 1946/47 med den lille, men grundlæggende afhandling »Tre østhimmerlandske sogne«. Han giver her en skarp-sindig analyse af bebyggelsesudviklingen på det karakteristiske bakkelandskab omkring Kongerslev og påviser de forskellige trin i udviklingen af landsbyer og spredt bebyggelse i relation til de naturgeografiske faktorer og til den historiske og kulturelle udvikling. Allerede i dette arbejde røber Viggo Hansen et skarpt blik for de naturgivne faktorer, som bestemmer bebyggelsens eksistens og karakter under forskellige kulturformer, og dermed indleder han i virkeligheden en ny linie i den danske kulturgeografiske forskning, idet han samtidig udnytter det historiske materiale, navnlig i henseende til ejendomsforhold og trafikforhold. I 1948/49 overfører han disse principper til Vendsyssel i afhandlingen »Træk af Vendsyssels ældre bebyggelsesgeografi«, og i 1957 har han i afhandlingen »Sandflugten i Thy og dens indflydelse på kulturlandskabet« givet en kort, men koncentreret redegørelse for menneskenes tilpasning til det labile klitlandskabs skiftende kår.

En anden betydningsfuld publikation er »Vore landsbyers alder og struktur« fra 1959, engelsk udgave 1960, hvori Viggo Hansen under-

søger to vendsysselske landsbyer, Brødslev og Grindsted. Det forhold, at den middelalderlige bebyggelse i Danmark hidtil har været meget ufuldstændigt kendt, har tilskyndet ham til, ved hjælp af de for visse landsbyer eksisterende meget fyldige oplysninger i materialet fra matrikuleringen af 1688, at søge at genskabe billedet af de to nævnte landsbyer. Han har klarlagt disses bebyggelsesforhold, organisationen af jordfordeling og brugsrettigheder m. m. med så mange enkeltheder, at man på dette grundlag bliver i stand til at drage ret vidtgående slutninger i henseende til en organisationsmæssig og tidsmæssig lagdeling, hvis elementer med sikkerhed kan dateres tilbage til vikingetiden. Han har valgt de to landsbyer, fordi den ene, Brødslev, synes at have været relativt stabil, medens Grindsted har været langt mere foranderlig. Resultatet er ret overraskende, men det synes, som om der her er åbnet en farbar vej for studiet af danske landsbyers udviklingstrin. Viggo Hansens generelle resultat er, at landsbyen i Vendsyssel sandsynligvis har fået sin slutform i relativt sen tid, bl. a. som følge af gårdkløvning og sammenflytning af oprindeligt mindre bebyggelsesgrupper. Denne koncentration synes at være sket gradvis gennem den yngre middelalder og i hvert fald delvis som en praktisk foranstaltning til udnyttelse af det givne milieu under den til enhver tid herskende dyrkningsteknik og sociale form.

Skønt beskedent af omfang (30 sider) har dette arbejde således ret stor systematisk betydning. Iøvrigt er problemerne vedrørende Vendsyssels bebyggelsesudvikling mere indgående behandlet i hans doktorafhandling »Landskab og bebyggelse i Vendsyssel. Studier over landbebyggelsens udvikling indtil slutningen af 1600-tallet«.

I dette arbejde giver afdelingsleder Viggo Hansen en indgående analyse af forskellige bebyggelsestyper i Vendsyssel med hovedgrundlaget i matriklen af 1688 og præsteindberetningerne fra det 16. og 17. århundrede. Han behandler således landsbyudviklingen, enkeltgårdsbebyggelsen, storgårdene, den særlige type, som han har benævnt randbebyggelsen og disse bosætningstypers relation til det naturgivne milieu, idet han analyserer udviklingen i morænelandskaber, yoldiaflader, littorinaflader og klitlandskaber. Han behandler endvidere den problemkreds, der knytter sig til fænomenet ødegårde og flytning af bebyggelse. Han røber i dette arbejde en dyb fortrolighed med såvel landskabstyperne som menneskenes udnyttelse af disse. Hans kildestudier bærer præg af pålidelighed og skønsom fortolkning, og han har på en overbevisende måde formået at efterspore bebyggelsesmønstret i 1688, således at man næsten er i stand til at følge opmålerens virksomhed i detaljer. Der er ikke tvivl om, at man her står overfor en vigtig nydannelse i studiet af dansk bebyggelsesgeografi, der hidtil i overvejende grad har arbejdet ud fra de foreliggende dokumenter.

Det nye i metodikken er den intime behandling af det geografiske milieu. Herved muliggøres konstatering af den store variation i bebyggelsen og dennes sammenhæng med det geografiske grundlag, et forhold som kun kan påvises gennem et detaljeret og omhyggeligt analysearbejde i marken.

Afdelingsleder Viggo Hansens væsentligste videnskabelige indsats ligger i hans bebyggelsesgeografiske studier, men disse hviler på et meget solidt fundament af intimt kendskab til det danske landskab. Han har en sådan basis i kundskab og uddannelse og en sådan erfaring i de forpligtelser, der påhviler en universitetslærer i geografi, at han må siges at være velegnet til at varetage en sådan gerning.

B. *Professor Johs. Humlum* er født 1911. Han er cand. mag. i geografi og naturhistorie 1935 og dr. phil. 1942. Professor Humlum har undervist ved Niels Brocks Handelsskole og Købmandsskolen og har i 1934–43 været lektor ved Handelshøjskolen i København. 1940–43 var han assistent ved Universitetets Geografiske Laboratorium under professor i kulturgeografi, dr. Gudmund Hatt, og i 1943 blev han udnævnt til professor i geografi ved Århus Universitet. I den sidstnævnte gerning har professor Humlum på flere felter ydet en stor indsats. Det skyldes således i væsentlig grad hans initiativ og energi, at Århus Universitet nu råder over et stort geografisk institut med en rimelig udrustning af bøger, kort, instrumenter, samlinger m. m. Tilvejebringelsen af samlingerne i erhvervsgeografi er i alt væsentligt resultatet af professor Humlums personlige arbejde. Gennem grundlæggelsen af dette institut er der skabt betingelser for udviklingen af et nyt centrum for geografisk uddannelse og forskning. Han har desuden taget initiativ til oprettelsen af et geografisk selskab »Forum Geographicum« og et tidskrift »Kulturgeografi«, der fungerer som organ for publikation af mindre arbejder fra institutet og som bytteobjekt ved udvekslingen af periodica.

Professor Humlum er særdeles berejst. Allerede som student besøgte han Lapland og Island, og han har senere foretaget så mange langvarige rejser i europæiske lande og fremmede verdensdele, at få af vor tids geografer har kunnet gøre noget tilsvarende. I 1939–40 var han i USA og Østasien, i 1948 i Afghanistan, i 1950 i USA, 1952–53 i Pakistan, 1956 i Argentina, Andesstaterne, Brasilien og Meksiko, i 1959 i Grønland, i 1950 på Canarerne, i 1961 i Nære Orient og Japan, i 1963 Syd- og Østafrika og i 1964 i USA. Han har fungeret som gæsteforsker og forelæser ved en række universiteter og selskaber, bl. a. i længere tid ved University of Minnesota og ved University of Dacca. Dette imponerende rejseprogram har givet professor Humlum omfattende personlige kontakter og kendskab til et meget stort antal institutioner

samt en mulighed for personlig indføling i geografiske problemer fra yderst forskellige egne af jorden, og denne erfaring giver sig til kende i hans litterære produktion, især hans udarbejdelse af lærebøger, håndbøger og oplysende skrifter.

En gennemgang af denne side af professor Humlums virksomhed giver et billede af en meget effektiv og hårdt arbejdende forfatter, der udnytter sin viden, sine personlige regionale kundskaber og det talmateriale, der ligger i den internationale statistik, og som han i stort omfang har benyttet til grafisk og kartografisk fremstilling i diagrammer og kort. Hans hovedindsats på dette felt ligger afgjort indenfor fagets kulturgeografiske sektion. Således har hans »Kulturgeografisk Atlas« fundet stor anvendelse som hånd- og lærebog ved de mere fremskredne former for geografisk uddannelse, og foruden de danske udgaver findes der en engelsk og en svensk bearbejdelse. Atlasbindet bringer kartografiske fremstillinger og statistiske oplysninger, især vedrørende produktionsforhold af råvarer og industrielle produkter samt af handels- og transportforhold for disse varegrupper. Det ledsagende tekstbind indeholder en dertil svarende fremstilling af produktionslæren, hvori behandles alle vigtige råstoffer, hovedtrækkene af den industrielle bearbejdelse og vigtige sider af vareomsætningen. I en særlig afhandling har han givet en god fremstilling af Danmarks minedrift og af den industrielle udnyttelse af dennes produkter, og i en anden publikation med titlen »Oversøiske Transportproblemer« har han udbygget materiale og synspunkter, som i kortere form er behandlede i »Kulturgeografisk Atlas«.

Professor Humlums samlede litterære produktion er meget stor. Den omfatter over 100 numre, hvoraf adskillige er værker af betydeligt omfang. En stor del af hans arbejder er korte fremstillinger af regioner eller områder, oversigter over særlige produkter eller korte redegørelser for spørgsmål vedrørende befolkningsforhold eller politisk geografi. Denne del af hans forfatterskab har på mange måder gjort nytte ved at bringe geografisk kundskab ud i større kredse, bl. a. til lærerne i de forskellige skoletrin. I enkelte arbejder har professor Humlum behandlet naturgeografiske problemer ud over det omfang, der naturligt hører hjemme i den almene regionale fremstilling. Det gælder således hans to ungdomsarbejder fra Island og især hans samarbejde med Martin Vahl ved udarbejdelsen af afhandlingen »Vahl's Climatic Zones and Biorchores«. Den her foretagne arealbestemmelse af de klimatiske og plantegeografiske zoner er udført af Humlum, og det samme gælder formentlig opgørelsen af disse områders befolkningstal og deres kornproduktion. Forsøget er interessant, men der er et misforhold mellem afgrænsningens pålidelighed og den talmæssige behandling. Til skolebrug og anden sekundær undervisning har professor Humlum dels som eneforfatter og dels i samarbejde med andre udarbejdet en række lære-

bøger og andre hjælpemidler til geografiundervisningen. En særlig afdeling af hans skrifter behandler spørgsmål vedrørende planlægning, egns- og landsplanlægning, byplanlægning m. m. med særlig relation til befolkningsforhold, trafik, industrialisering og urbanisering. Han har her navnlig rettet sine bestræbelser mod generelle betragtninger, især vedrørende danske forhold, og hans arbejder på dette område har vakt stor opmærksomhed i offentligheden, bl. a. i dagspressen, idet de ofte indeholder opsigtsvækkende synspunkter, der er blevet drøftet i den offentlige debat. Spørgsmålet er imidlertid, om denne gruppe af arbejder fra professor Humlums hånd i noget væsentligt omfang kan betegnes som egentlig geografisk forskning, fordi man ikke sjældent savner dybtgående analyser af det som oftest meget komplekse geografiske grundlag. Hans udgivelse af vægkort og skoleatlas giver ligeledes anledning til visse bemærkninger. Hans Grønlandskort har ganske vist udfyldt et behov, men man savner her en grundlæggende bearbejdelse, en udvælgelse og kritisk behandling af materialet. Ved fremstilling af reliefkortet over Danmark har han indført en ny teknik, der imidlertid ikke synes helt velvalgt netop til et område med så beskedne niveauforskelle, som dem der her er tale om.

En kvantitativt betydelig del af professor Humlums store forfatter-skab har en ret beskeden relation til det, som i den her aktuelle sammenhæng er sagens kerne, nemlig den egentlige geografiske forskning, men der er visse sider af hans virksomhed og visse dele af hans produktion, hvor man finder en primær videnskabelig indsats.

Johs. Humlums doktorafhandling »Zur Geographie des Maisbaus« 1942 hører i sin metodik sammen med arbejder både fra den gamle og den nye verden fra 1930'erne i hvilke en række forskere forsøger at korrelere udbredelse og udbytteforhold for en række kulturplanter med det foreliggende meteorologiske og klimatologiske materiale. Han har her givet en generel oversigt over majsavlens udbredelse i verden og har anvendt et stort statistisk materiale til fremstilling af udbredelseskort og udbyttekort. I værkets 2. afsnit behandler han majsavlens i Rumænien i relation til en række klimafaktorer, såsom nedbør i månederne maj-september, middeltemperaturen i samme tidsrum og solskinstimer i samme tidsrum, og dertil føjer han en sammenligning af svingningerne i hektarudbyttet af majs og hvede og forsøger endelig at nå frem til en bestemmelse af nogle klimatiske optima for majsdyrkingen i Rumænien. Senere undersøgelser har vist, at disse metoder er meget vanskelige at anvende, og at sammenhængen mellem f. eks. månedsnedbør og høstudbytte er så kompliceret, at mere detaljerede observationer synes nødvendige. Resultaterne af professor Humlums korrelationsberegninger tyder da også på, at man ikke har nogen fuldt overbevisende samhorighed mellem de undersøgte talrækker for f. eks. nedbør i månedssummer og høstudbytter. Det kan næppe bebrejdes

forfatteren, at han har anvendt tidens metodik uden væsentlige ændringer, og arbejdet er et typisk eksempel på tidens forsøg på ad denne vej at nå frem til en dybere erkendelse. Hans oversigt over majsavlens udbredelse på det nævnte tidspunkt er vel udført og stadigvæk nyttig.

Hans andet hovedværk er den store bog »La Géographie de l'Afghanistan« fra 1959. Han har her givet en indholdsrig fremstilling af Afghanistans geografi på grundlag af den eksisterende litteratur, det forhåndenværende kortmateriale samt ud fra de iagttagelser, han har tilvejebragt under et 3 måneders ophold i landet i året 1948. Hans arbejde indeholder mange nye iagttagelser, og på et enkelt punkt har han foretaget en dyberegående videnskabelig analyse af et bestemt fænomen, nemlig kunstvandingen ved hjælp af de såkaldte karezzer. Hans opmåling af systemet af de underjordiske kanaler og de skakter, som fra overfladen fører ned til disse, samt af vandfordelingen og af dyrkningsforholdene indeholder en mængde nye oplysninger og en lang række detaljer, som hidtil ikke har været kendt. Arbejdet som helhed har fået ganske stor betydning som grundlag for den videregående uddannelse og har fundet stor anvendelse som håndbog.

Et tredje, mindre, arbejde af Johs. Humlum fortjener i denne sammenhæng fremdragelse, nemlig hans undersøgelse »Bjørnø, et lille dansk ø-samfund«, hvor han i koncentreret form har givet en interessant redegørelse for et lille dansk ø-samfunds struktur i befolkningsmæssig og erhvervmæssig henseende. Det bygger på et personligt feltarbejde i sommeren 1947 og er et godt eksempel på en detaljeret analyse af et dansk landskab.

C. *Amanuensis*, *cand. mag.* Børge Jakobsen er født 1916, *cand. mag.* i naturhistorie og geografi 1943. Doktorafhandling antaget 1964. Han har gennem sit mangeårige videnskabelige arbejde haft nær kontakt med ledende forskere og institutioner i de vesteuropæiske lande, især sådanne som har beskæftiget sig med kystforskning og dermed forbundne discipliner. I 1943-1948 har han været honorarlønnet assistent ved Universitetets Geografiske Laboratorium, og samtidig har han været ansat som adjunkt ved Købmandsskolen og Niels Brocks Handelsskole. I 1948 blev han ansat som amanuensis ved Geografisk Laboratorium, og i 1957 blev han udnævnt til amanuensis af I. grad ved Universitetets Geografiske Institut. Han har siden 1938 deltaget i Skalling-Laboratoriets undersøgelser, og fra 1940 har han gennemført et selvstændigt forskningsarbejde over store dele af det sydlige vadehav. Siden april 1953 har han tilrettelagt og ledet en afdeling af De Danske Vade- og Marskundersøgelser, som har station i Skærbæk, og hvis arbejdsområde har været vadehavet mellem rigsgrænsen og Mandø Ebbevej. Han har anlagt det vigtige forsøgsfelt på 150 ha i vaden ud for Rejsby og har her gennemført arbejder af meget stor videnskabelig

og praktisk værdi. Erfaringerne herfra har han videreført ved tilrettelæggelsen af det store landvindingsområde ved Højer, og han er videnskabelig konsulent for anlægsudvalget samt for anlæggene ved Brøns. I 1961 var han dansk medarbejder ved det af Universitetets Geografiske Institut og Deutsches Hydrographisches Institut, Hamburg, udførte arbejde vedrørende bundforholdene i Listerdybs afvandingsområde. Han har desuden deltaget i en række internationale kongresser og forhandlinger og har haft nær kontakt med de af Hans W:son Ahlmann ledede undersøgelser i Nordsverige. Han har på forskellig vis deltaget i undervisning og videregående vejledning og er således den oprindelige tilrettelægger af det geografiske feltkursus, som afholdes i Esbjerg, og som nu danner et fast led i den geografiske uddannelse, og han har desuden i betydeligt omfang deltaget i uddannelsen af videregående studerende, såvel danske som udenlandske.

Amanuensis Børge Jakobsens videnskabelige produktion er ganske omfattende og indeholder en række meget betydelige studier over tidevandsfænomenerne og sammenhængen mellem de fysiske processer og de biologiske forhold. Han har således i en række arbejder fra 1952–1956 behandlet marskdannelsens teori og har i disse videreført og uddybet sine erfaringer fra Skallingmarsken med det resultat, at man herigennem har fået et rigt varieret billede af sammenhængen mellem sedimentation, erosionsforhold, forskydninger af kystlinier og afløbsrender og relationerne mellem saltvandet og åernes udstømning af ferskvand. Disse undersøgelser har han udnyttet til en teoretisk behandling af de metoder, man har bragt til anvendelse ved landvindingen i det danske vadehav.

Man kan i denne sammenhæng henvise til afhandlingen »Landskabsudviklingen i Skallingmarsken« 1952–53, hvor Børge Jakobsen har givet en interessant udredning af forholdet mellem tidevandsrendernes tilbagerkning, den dermed følgende ændring i afvandingen og i konsekvens heraf en dybtgående forandring i den biologiske succession samt i sedimentationen. I afhandlingen »The Tidal Area in South Western Jutland and the Process of the Salt Marsh Formation« af 1954 har han for første gang givet en samlet, koncentreret oversigt over marskdannelsens geografiske grundlag. Til denne gruppe hører endvidere hans afhandling om »Tidal Creeks« af 1960, hvori han analyserer loers og prielers vandomsætning og disse processers morfologiske virkning såvel i det i opbygning værende marskland som i de udenfor liggende vader. I arbejdet af 1962 »Morfologiske og hydrografiske undersøgelser af flod- og ebbeskår i tidevandsrender« indfører han et af de for de senere års forskning vigtige synspunkter i vadeforskningen, nemlig spillet mellem de morfologiske virkninger af det stigende og faldende vand, synspunkter som senere udbygges i hans doktorafhandling. Han har desuden videreført undersøgelserne af sedimentationsforholdene i

den naturlige marsk på Skallingen og har her påvist bl. a. den skrumpningsproces i den nydannede marskklæg, der foregår uden menneskets medvirken, men som iøvrigt er af væsentlig betydning for tolkningen af de eksakte sedimentationsmålinger. I 1961 offentliggjorde Børge Jakobsen et meget betydningsfuldt arbejde »Vadehavets sedimentomsætning belyst ved kvantitative målinger«, hvori han offentliggør resultatet af ældre observationer og påviser relativiteten i de derigennem opnåede resultater. Samtidig offentliggør han en ny teknik til bestemmelse af sedimenttransporterne, som senere har vist sig overordentlig frugtbar.

I årene fra 1953-1960 foretog han en yderst detaljeret kortlægning af vadeområderne mellem Mandø Ebbevej og rigsgrænsen. Kortene foreligger trykt i fire blade i målestokken 1:10.000. Man får her et yderst nøjagtigt billede af de kystnære vaders højdeforhold, idet højdekurverne er indtegnet med en ækvidistance af 10 cm. De fire blade omfatter strækningen rigsgrænsen-Emmerlev, Ballum-Ballum Sluse, Astrup Banke-Åbølling Lo og Åbølling Banke-Vester Vedsted, altså de for landvindingen og marskforskningen kritiske områder. Man har her fået en fremstilling af de overraskende forskelligheder, som findes i de kystnære vader, og som ved senere undersøgelser har afsløret dybtgående forskelligheder i dynamik og morfologi. Han har desuden foranstaltet en opmåling af hele det til Juvre Dyb hørende vadeområde og offentliggjort et kort herover i målestokken 1:25.000. I teknisk henseende har denne opgave været meget krævende, fordi den stadig skiftende vandstand har vanskeliggjort transporterne og medført nødvendigheden af at anvende en kombination af flere opmålingsmetoder. I denne sammenhæng kan det anføres, at Børge Jakobsen ved gennemførelsen af denne opgave har udnyttet luftfotograferingen med betydeligt udbytte. En særlig interesse har hans indgående undersøgelser over den nye priel, som efter Rømødæmningsens bygning dannedes langs Rømøs nordøstlige kyst.

Hele dette materiale foreligger nu praktisk taget færdigbearbejdet og har bl. a. resulteret i to arbejder af meget bemærkelsesværdig karakter. I afhandlingen »Landvindingen i det sydvestjyske vadehav. Forslag til en regional planlægning« har han givet en meget righoldig og skarpsindig redegørelse for sine mangeårige erfaringer og undersøgelser og har sammenfattet disse til en syntese af vor nuværende viden om vadehavprocesserne og vor anvendelse af denne kundskab ved iværksættelsen af de store igangværende kulturforanstaltninger. Man har her fået en på videnskabelig basis opbygget plan til landvinding i vadehavet, sikring af det indenfor havdigerne beliggende land, og han har derigennem ydet en indsats af afgørende betydning for den planlagte intensivering og reorganisering af hele det sydvestjyske kystområde.

Til forsvar for den filosofiske doktorgrad har han indleveret arbejdet »Vadehavets morfologi. En geografisk analyse af vadelandskabets forudvikling med særlig hensyntagen til Juvre Dybs tidevandsområde«. I dette meget omfattende arbejde har han på grundlag af mere end 20 års studier givet en morfologisk analyse af tidevandsområdernes rige variation af større og mindre overfladeformer, og han har formået at sammenfatte et meget vidtspændende materiale af målinger og iagttagelser på en sådan måde, at hovedlinierne i processerne træder klart og skarpt frem. Der er ikke tvivl om, at vi her står overfor et arbejde af ret usædvanlig kvalitet. Hans intime kendskab til det danske område og hans nære kontakt med alle større vesteuropæiske regioner af denne art i forbindelse med hans usædvanlige sans for iagttagelse og måling, og for kritisk fortolkning af de vundne resultater samt hans evne til at revidere tidligere forskeres længst fastslåede anskuelser placerer dette arbejde meget højt. Doktorafhandlingen, som er antaget til forsvar, er i øjeblikket i tryk, men vil først kunne foreligge i løbet af nogle måneder.

Amanuensis Børge Jakobsen har således i videnskabelig henseende ydet en meget stor indsats. Han står i øjeblikket som en af vor tids fornemste kendere af kystprocesser i tidevandsområder. Hans arbejder er gennemført med største omhu, og deres litterære udarbejdelse vidner om skarphed og klarhed i observation, tolkning og skriftlig udformning. Der er ikke nogen tvivl om, at han kan gøre fortrinlig fyldest som universitetslærer.

D. *Amanuensis*, *cand. mag.* *Niels Kingo Jacobsen* er født 1921, cand. mag. i geografi og naturhistorie 1947, doktorafhandling antaget 1964. Straks efter eksamen blev Kingo Jacobsen ansat som redaktionssekretær ved »Meddelelser om Grønland«, i hvilken stilling han forblev indtil 1959. Samtidig blev han knyttet som assistent til Geografisk Selskabs publikationsvirksomhed. I begge disse funktioner udførte han et højt påskønnet arbejde. Han udviklede i dette arbejde en skarp opfattelse af videnskabelige publikationers faglige vægt, formelle udformning og tekniske udførelse også udenfor hans egentlige fagområde, og under de nævnte publikationssystemers stærke vækst i årene efter krigen fik han en væsentlig andel i en gennemgribende rationalisering af den videnskabelige tilrettelæggelse, fremstilling og distribuering af serierne. Det skyldes for en væsentlig del hans dygtighed, at man nu står med en meget effektiv, verdensomspændende udveksling af skrifter mellem på den ene side »Meddelelser om Grønland«, »Geografisk Tidsskrift«, »Folia Geographica Danica« og »Kulturgeografiske Skrifter« og på den anden side 1200–1500 udenlandske publicerende institutioner. I 1956 blev han udnævnt til redaktør af Geografisk Selskabs publikationsrækker, hvilket hverv han endnu varetager. I 1948 blev Kingo Jacobsen ansat som assistent ved Skalling-Laboratoriet, hvor han har ud-

ført et stort arbejde ved tilrettelæggelsen og gennemførelsen af de siden da løbende videnskabelige arbejdsprogrammer. Fra 1953 har Kingo Jacobsen tillige været knyttet til De Danske Vade- og Marskunder-søgelser som leder af dette foretagendes Tønderafdeling. 1958 blev han ansat som videnskabelig assistent ved Geografisk Institut. 1959 ansat som amanuensis II og 1964 som amanuensis I.

Størstedelen af hans egentlige undervisning har været knyttet til feltkurser og ekskursioner. I årene 1947-54 var han sammen med Børge Jakobsen leder af de obligatoriske geografiske feltkurser og dertil hørende ekskursioner i Sydvestjylland med station i Esbjerg og i Laboratoriet på Skallingen. Han har desuden uddannet et betydeligt antal hovedfagsstuderende i geografisk feltarbejde, og han har ydet vejledning for mange af de udenlandske studerende og forskere, som siden 1950 har arbejdet ved Universitetets Geografiske Institut og ved Skalling-Laboratoriet. Sammen med Børge Jakobsen deltog han i den videnskabelige bearbejdelse af stormflodskatastrofen i Holland i 1953. Gennem sin virksomhed som redaktør af de videnskabelige skrifterækker og gennem det nye samarbejde med fremmede institutioner for geografisk forskning fik han tillige kontakter med ledende virksomheder og personligheder udenfor Danmark, og han har arbejdet ved adskillige fremmede institutter, men han har ikke haft længere studieophold ved fremmede universiteter.

Kingo Jacobsens videnskabelige virksomhed har været meget intensiv. Hans første hensigt var at gå ind i arktiske studier, og hans første publikationer behandlede emner af denne art, men da de store opgaver i marskforskningen blev aktuelle, gik han ind i disse. Allerede som 30-årig fik han overdraget ledelsen af den afdeling, der behandler problemer vedrørende de inddigede arealer, og han har senere udbygget dette program til at omfatte store dele af de ældre og nyere marine forlande i Vest- og Nordjylland.

Sammen med P. P. Sveistrup udgav han i 1950 arbejdet »Erhverv og kultur langs polarkredsen«, der indeholder en god oversigt over de yderst forskelligartede geografiske regioner i det cirkumpolare område og den erhvervsmæssige og kulturelle tilpasning til disse. Resultaterne af de nævnte studier blev af Kingo Jacobsen videre udbygget i et par selvstændige publikationer. Hans hovedindsats ligger imidlertid i marskforskningen. I en lille afhandling af 1913 »Mandø, en klit-marskø i vadehavet« har han præsenteret en række af de spørgsmål, som han har arbejdet med i sin senere forskning, og i de følgende år udarbejdede han et system af programarbejder, hvor han gav en oversigt over de vigtigste grupper af de undersøgelser, som efterhånden kom til udførelse. Arbejdet »Jordbundsundersøgelser i Tøndermarsken« af 1956 indeholder således en metodisk redegørelse for undersøgelsen af de meget komplicerede strukturelle forhold i det marine forland og fremgangsmåder

ved udforskningen og tolkningen af disse. I 1960 kom afhandlingen »Agricultural Geography and Regional Planning in a Marine Foreland«, hvor han gør rede for metodikken ved og de foreløbige resultater af undersøgelserne vedrørende de inddæmmede arealers udnyttelse, ejendomsforhold m. m. I 1960 kom arbejdet »Types of Sedimentation in a Drowned Area«, hvor han første gang skitserer de meget komplicerede lejringsforhold i et marskområde, og i nær forbindelse hermed står arbejdet af 1961 »Geesttopografi under Tøndermarsken«, hvor han giver en foreløbig meddelelse om opdagelsen af det indviklede system af landskabsformer, på hvilke marskaflejringerne hviler, og endelig må nævnes et lille arbejde af 1961 »Iagttagelser fra Stadil Fjord Området«, hvori han påviser, at den af ham i Tøndermarsken påviste struktur for marine forlandsaflejringer og det grundlag, hvorpå disse hviler, antagelig har en stor regional udbredelse. Han påviser endvidere de interessante forhold, at man finder rester af gamle werfer så langt mod nord som i dette område. I den til forsvar for den filosofiske doktorgrad antagne afhandling »Træk af Tøndermarskens naturgeografi med særligt henblik på morfogenesen«, har han samlet en væsentlig del af resultaterne af ca. 15 års arbejde. I virkeligheden er dette arbejde langt mere omfattende og mere differentieret end titlen angiver og af betydeligt større omfang, end man normalt fremlægger i et doktorarbejde. Dette fremgår alene af afhandlingens bind II, der indeholder 29 kortblade, som alle er resultat af hans personlige opmålingsarbejder, borearbejder samt hans analyse af ejendomsforhold og udnyttelsesforhold i marskområderne. I tekstbindet behandles i første række de morfogenetiske forhold, men det føles rimeligt og systematisk rigtigt at udsende hele det kartografiske materiale under eet, hvilket også finder en berettigelse deri, at man på grundlag af de tidligere udgivne afhandlinger er i stand til at udnytte også de dele af kortmaterialet, som ikke er endeligt behandlede. De vigtigste af disse kort er følgende:

1. Overfladetopografien i målestokken 1:10.000 med 18 farveskalaer visende højdeforholdene. Ækvidistance 10 cm.

2. Kort i samme målestok visende højdeforholdene i det under marsken liggende hedesletteland, klitland m. m.

3. Jordbundskort i samme målestok indeholdende ca. 70 signaturer, som tilsammen giver en overskuelig og derhos detailleret redegørelse for de regionale forskelligheder og den rige lokale variation i jordbund og lejringsforhold.

4. En kartografisk oversigt over de meget indviklede ejendomsforhold i marsk- og geestområder fra Rejsby til rigsgrænsen med særligt henblik på Tøndermarsken; resultat af arbejde i marken og arkiverne samt i det nuværende matrikelkontor for Sønderjylland.

5. Et kortværk over udnyttelsesforholdene i hver enkelt af de ca. 10.000 fenner (indgrøftede lodder i marsklandet mellem Vester Vedsted

og rigsgrænsen). Brugen af hver enkelt fenne er registreret i marken, og analysen er gentaget, hvorved det bliver muligt at skønne over udviklingen.

6. En række specialkort visende forhold mellem ejer og bruger af de enkelte fenner, afstandsforhold og driftsformer.

7. Et stort antal detailkort, diagrammer, vertikalsnit gennem marskaflejringerne fra overflade til bund.

Det skal blot anføres, at f. eks. kort nr. 2 er bygget på ca. 1500 boringer til fast bund, altså til marsksedimenternes underlag, at kort nr. 3 er udarbejdet på grundlag af ca. 25.000 boringer til 125 cm dybde, og at arbejdets gennemførelse har nødvendiggjort en lang række specialundersøgelser. Naturligvis har et så stort og kompliceret arbejde krævet megen assistance af yngre medarbejdere, f. eks. til hjælp ved opmålingen og til borearbejdet, men hele arbejdet er gennemført under Kingo Jacobsens personlige ledelse, og det samme gælder bearbejdelsen. Tekstbindet i afhandlingen er på ca. 400 maskinskrevne kvartsider. Disse er i øjeblikket i trykken, medens hele kort- og figurmateriale foreligger rentrykt.

Selvom man ikke tør tro, at forfatterens fortolkninger af et så omfattende og kompliceret materiale alle vil vise sig holdbare, har man her fået et ganske enestående materiale af værdi for de kommende års systematiske forskning. Fremlæggelsen af den endelige behandling af de morfogenetiske forhold har givet os et tredimensionalt billede af den rigt varierede kombination og følge af begivenheder og processer, som i løbet af de seneste årtusinder har opbygget det danske og formentlig også store dele af de andre marsklande ved Nordsøens kyster. Man har jævnsides hermed fået en dybtgående analyse af de vigtigste bebyggelsesmæssige, ejendoms-mæssige og erhvervs-mæssige forhold i det nøgleområde, som den sonderjyske marsk utvivlsomt vil vise sig at være, ikke blot for kommende danske undersøgelser, men for områder også ved fremmede kyster.

Det må på dette grundlag være berettiget at udtale, at det af Kingo Jacobsen gennem mange års forskergerning udførte arbejde er af en sådan kvalitet i henseende til originalitet, methodik og resultat, og så vidtspændende, at man med føje kan anse ham for at være fuldt kvalificeret og egnet til at varetage en gerning som universitetslærer.

III. Konklusion. Alle de fire ansøgere har ydet så betydelige indsatser som forskere, forfattere, lærere og administratorer, at deres kompetence til varetagelse af en lærestol i geografi er ganske klar. På grundlag af en sammenlignende vurdering af deres forskningsmæssige indsats og under hensyntagen til de indledningsvis anførte synspunkter er vi nået til det resultat, at to af ansøgerne må gives et vist fortrin, nemlig amanuensis, cand. mag. Børge Jakobsen og amanuensis, cand. mag. Niels Kingo Jacobsen. Vor begrundelse for dette standpunkt

er, at vi anser deres videnskabelige gerning for så omfattende og dybtgående, at de i så henseende er de to andre ansøgere overlegne.

Det har imidlertid ikke været let at afgøre, hvem af disse to ansøgere man måtte placere i første række, men alle omstændigheder taget i betragtning må vi mene, at amanuensis Niels Kingo Jacobsens videnskabelige arbejde har en særlig rummelighed og rigdom, og vi skal derfor til det matematisk-naturvidenskabelige fakultet indstille, at det ledige embede som professor i geografi ved Københavns Universitet besættes med amanuensis Niels Kingo Jacobsen.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7 i nævnte anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Fakultetet indstillede under 10. juni 1964, at amanuensis, cand. mag. Niels Kingo Jacobsen blev ansat i det ledige embede, hvortil Konsistorium i sit møde den 17. juni 1964 sluttede sig, idet man dog vedtog at afvente udfaldet af det mundtlige forsvar af hans disputats forinden sagen indsendtes til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 1. oktober 1964 amanuensis, dr. phil. Niels Kingo Jacobsen udnævnt til professor i geografi ved Københavns universitet fra den 1. oktober 1964 at regne.